

T.C.

Mersin Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

**BAĞLANMA STİLLERİ, ANNE BABA
TUTUMLARI VE ÇOCUKLUK ÇAĞI
ÖRSELENME YAŞANTILARININ DUYGUSAL
ZEKÂ İLE İLİŞKİLERİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Feyza BOZDEMİR

Mersin, 2015

T.C.
Mersin Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

**BAĞLANMA STİLLERİ, ANNE BABA
TUTUMLARI VE ÇOCUKLUK ÇAĞI
ÖRSELENME YAŞANTILARININ DUYGUSAL
ZEKÂ İLE İLİŞKİLERİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Feyza BOZDEMİR

Danışman
Doç. Dr. Bülent GÜNDÜZ

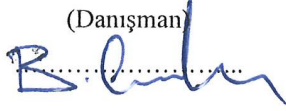
Mersin, 2015

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼'ne,

Bu alışma j¼rimiz tarafından Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalında Y¼KSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. B¼lent G¼ND¼Z

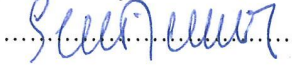
(Danışman)

¼ye: Doç. Dr. Burhán APRI

¼ye: Yrd. Doç. Dr. Sezai DEMİR

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen ¼đretim ¼yelerine ait olduğunu onaylarım.

ÖZET

BAĞLANMA STİLLERİ, ANNE BABA TUTUMLARI VE ÇOCUKLUK ÇAĞI ÖRSELENME YAŞANTILARININ DUYGUSAL ZEKÂ İLE İLİŞKİLERİNİN İNCELENMESİ

Feyza BOZDEMİR

**Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim
Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü**
Danışman: Doç. Dr. Bülent GÜNDÜZ
Temmuz, 2015; 190 sayfa

Bu araştırma, bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve çocukluk çağı örseleme yaşantılarının duygusal zekâ ile ilişkilerini incelemek amacıyla, betimsel yöntemle yapılmış, ilişkisel tarama modelinde bir araştırmadır. Araştırmada ayrıca duygusal zekâ toplam puanını, cinsiyet, yaş, öğrenim gördükleri fakülte ve temel alan, aile tipi, annenin ve babanın eğitim durumu, algılanan ekonomik durum ve kardeş sayısı değişkenlerine göre incelemek amaçlanmıştır. Araştırmaya Mersin Üniversitesi'nin çeşitli fakültelerinde öğrenim gören, 544 kız, 391 erkek olmak üzere toplam 935 öğrenci katılmıştır. Araştırmada öğrencilerin bağlanma stillerini belirlemek amacıyla Brennan ve arkadaşları (1998) tarafından geliştirilen, Sümer ve Güngör (2000) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)", anne baba tutumlarının belirlenmesi amacıyla Kuzgun ve Eldeleklioğlu (2005) tarafından geliştirilen "Ana Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)", çocukluk çağı örseleme yaşantılarını ölçmek amacıyla Bernstein ve arkadaşları (1994) tarafından geliştirilmiş, Türkçe'ye uyarlaması Aslan ve Alparslan (1999) tarafından yapılan

“Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ)” ve duygusal zekâ düzeylerini belirlemek amacıyla da Schutte ve diğerleri (1998) tarafından geliştirilen, Austin ve diğerleri (2004) tarafından modifiye edilen, 2006’da Göçet tarafından Türkçe’ye uyarlaması yapılan “Duygusal Zekâ Ölçeği (DZÖ)” kullanılmıştır. Ayrıca araştırmada öğrencinin yaşı, cinsiyeti, öğrenim gördükleri fakülte ve temel alan, kardeş sayısı gibi değişkenleri hakkında veri toplamak amacıyla, araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

Araştırmada elde edilen istatistiksel analizler sonucunda; araştırmacının bağımlı değişkeni olan duygusal zekânın, bağımsız değişkenlerin (bağlanma stilleri, anne baba tutumları, çocukluk çağı örselenme yaşantıları) tümü ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu görülmüştür. Bağımsız değişkenlerin duygusal zekâyı yordamadaki katkılarını belirlemek amacıyla yapılan regresyon analizi sonucunda ise; en önemli katkının kaçınılmaz bağlanma stilinden geldiği ve önem sırasının cinsel istismar, demokratik anne baba tutumu, fiziksel istismar, duygusal istismar, koruyucu-istekçi anne baba tutumu ve kaygılı bağlanma stili şeklinde devam ettiği görülmüştür. Ayrıca araştırmada duygusal zekâ toplam puanlarının cinsiyet, öğrenim gördükleri fakülte, aile tipi, anne ve babanın eğitim durumu ve kardeş sayısı değişkenlerine göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaştığı gözlenmiştir.

Anahtar sözcükler: Duygusal zekâ, bağlanma stilleri, anne baba tutumu, örselenme yaşantıları, istismar.

ABSTRACT

THE INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIPS ATTACHMENT STYLES, PARENTAL ATTITUDES AND TRAUMATIC CHILDHOOD EXPERIENCES WITH EMOTIONAL INTELLIGENCE

Feyza BOZDEMİR

**Master's Thesis, Faculty of Educational Sciences Department of Educational
Sciences Psychological Counseling and Guidance Department**

Supervisor: Assoc. Prof. Bülent GÜNDÜZ

July, 2015; 190 Pages

The present research is a descriptive study and a relational survey model aiming to examine the relationships attachment styles, parental attitudes and traumatic childhood experiences with emotional intelligence. By the way in this research it is aimed to investigate emotional intelligence total point according to the variations like gender, age, faculty and department that the students study at, family type, the education level of parents, the level of perceived income and the number of brothers and sisters. The study group is consisted of total 935 students (544 female, 391 male) who have been studying in different faculties of Mersin University. "Experiences in Close Relationships" adapted to Turkish by Sümer and Güngör (2000), developed by Brennan and his friends (1998) to measure the attachment styles of the students; "Parental Attitude Scale" developed by Kuzgun and Eldeleklioğlu (2005) to measure parental attitudes; "Childhood Trauma

Questionnaire” adapted to Turkish by Aslan and Alparslan (1999); developed by Brenstein and his friends (1994) to measure childhood traumatic experiences and “Emotional Quotient Inventory” adapted to Turkish by Göçet (2006), modified by Austin and the others (2004), developed by Schutte and the others (1998) to measure the level of emotional intelligence were used in the study. Besides “Personal Information Form” prepared by the researcher was used to gather the information about the variations like age of the student, gender, faculty and department, the number of brothers or sisters etc.

In the research it was observed that emotional intelligence that is dependent variation of the research related with all of the independent variations (attachment styles, parental attitudes, childhood traumatic experiences) at a meaningful level as a result of statistical analyses that are obtained from the study. As a result of regression analysis that is applied for determining the contributions of independent variations on predicting emotional intelligence, it was observed that the most important contribution comes from avoidant attachment style and the importance rate is like these: sexual abuse, democratic parents attitudes, physical abuse, emotional abuse, protective–demanding parents attitudes and anxious attachment. By the way in this research it was observed that the total point of emotional intelligence is differentiated meaningfully in terms of statistical according to variations of gender, the faculty, family type, parents’ educational statue and the number of brothers or sisters.

Key words: Emotional intelligence, attachment style, parental attitudes, traumatic experiences, abuse.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR.....	xvi
GİRİŞ.....	1

BÖLÜM I

1. Araştırmanın Amacı	9
2. Araştırmanın Önemi	9
3. Sayıtlar (Varsayımlar)	12
4. Sınırlılıklar.....	12
5. Tanımlar	13

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1. BAĞLANMA.....	15
1.1. Bowlby'nin Bağlanma Kuramı.....	17

1.2. Bağlanma İle İlgili Diğer Kuramsal Görüşler	20
1.2.1. Psikodinamik Kuram (Psikanalitik Kuram, Freud'un Teorisi)	20
1.2.2. Harlow'un Teorisi	21
1.2.3. Öğrenme Teorisi (Davranışçı Yaklaşım)	22
1.2.4. Bilişsel Gelişim Yaklaşımı.....	23
1.2.5. Etolojik Yaklaşım	24
1.2.5.1. Lorenz'in Teorisi (Basımlama).....	24
1.3. Bağlanma Kuramı İle İlgili Yapılan Deneysel Çalışmalar	25
1.3.1. Ainsworth'un Uganda Projesi	25
1.3.2. Margeret Mahler'in Çalışması	26
1.3.3. Ainsworth'un Yabancı Durum Çalışması (Ainsworth'un Baltimore Projesi).....	27
1.4. Bağlanmada İçsel Çalışma Modelleri – Benlik Modeli	28
1.5. Bağlanma Sistemi / Bağlanmanın Biçimlenmesi.....	29
1.6. Bağlanma Stilleri.....	29
1.6.1. Ainsworth ve Arkadaşları	29
1.6.2. Hazan ve Shaver	31
1.6.3. Bartholomew ve Horowitz	32
1.6.3.1. Yetişkin Bağlanmasında Dört Grup Modeli	33
1.6.3.1.1. Güvenli bağlanma	33
1.6.3.1.2. Kayıtsız bağlanma.....	33

1.6.3.1.3. Saplantılı bağlanma.....	34
1.6.3.1.4. Korkulu bağlanma.....	34
1.7. Bağlanma İle İlgili Yapılan Araştırmalar	35
2. ANNE BABA TUTUMLARI.....	40
2.1. Anne Baba Tutumuna İlişkin Kuramsal Görüşler	41
2.1.1. Psikodinamik Kuram	41
2.1.2. Davranışçı Model.....	41
2.1.3. Baumrind'in Sınıflaması	42
2.1.4. Maccoby ve Martin'in İki Boyutlu Bakış Açısı Modeli.....	43
2.2. Gözlenen Farklı Anne Baba Tutumları.....	45
2.2.1. Otoriter Tutum	45
2.2.2. Aşırı Hoşgörülü (Aşırı Serbest) Tutum.....	46
2.2.3. Demokratik Tutum.....	47
2.2.4. Koruyucu/ İstekçi Tutum	48
2.2.5. Tutarsız/ Dengesiz Tutum	49
2.2.6. İlgisiz-Kayıtsız Tutum	50
2.3. Anne Baba Tutumlarını Etkileyen Etmenler	50
2.4. Anne Baba Tutumları İle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	53
3. ÇOCUKLUK ÇAĞI ÖRSELENME YAŞANTILARI	54
3.1. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Kavramı	54
3.2. Çocuk İhmal ve İstismarının Tarihiçesi.....	55

3.3. Çocuk İhmal ve İstismarının Nedenleri	56
3.4. İstismar Türleri ve İstismarın Uzun Vadeli Etkileri	57
3.4.1. Fiziksel İstismar ve Etkileri	57
3.4.2. Duygusal İstismar ve Etkileri.....	58
3.4.3. Cinsel İstismar ve Etkileri.....	59
3.4.4. İhmal (Pasif İstismar) ve Etkileri	60
3.5. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları İle İlgili Yapılan Araştırmalar	61
4. DUYGUSAL ZEKÂ.....	63
4.1. Duygu Kavramı	63
4.2. Zekâ Kavramı	64
4.3. Duygusal Zekâ Kavramı.....	66
4.4. Duygusal Zekâ Modelleri	68
4.4.1. Salovey-Mayer'in Duygusal Zekâ Modeli	68
4.4.2. Reuven Bar-On'un Duygusal Zekâ Modeli	70
4.4.3. Goleman'ın Duygusal Zekâ Modeli.....	72
4.4.4. Cooper ve Sawaf'ın Duygusal Zekâ Modeli	73
4.5. Duygusal Zekânın İnsan Yaşamındaki Etkileri	74
4.6. Anne Baba ve Duygusal Zekâ	75
4.7. Duygusal Zekâ İle İlgili Yapılan Araştırmalar	76

BÖLÜM III

YÖNTEM

1. Araştırmanın Yöntemi	80
2. Evren ve Örneklem.....	80
3. Veri Toplama Araçları.....	82
3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	82
3.2. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE).....	83
3.3. Ana Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ).....	84
3.4. Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ).....	84
3.5. Duygusal Zekâ Ölçeği (DZÖ).....	85
4. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması (İşlem).....	86
5. Verilerin Analizi.....	87

BÖLÜM IV

BULGULAR

1. Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri, anne-baba tutumları, çocukluk çağı örselenme yaşantıları ve duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişki	88
2. Bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve çocukluk çağı örselenme yaşantılarının duygusal zekâ düzeyini yordamaktaki katkıları	91
3. Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ puanlarının cinsiyet, yaş, öğrenim gördükleri fakülte ve temel alan, aile tipi, anne ve baba eğitim durumu,	

algılanan ekonomik durum ve kardeş sayısı değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	92
3.1. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	93
3.2. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	93
3.3. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının öğrenim gördükleri fakülte değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	94
3.4. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının temel alan değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	96
3.5. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının aile tipi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	96
3.6. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının annenin eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	97
3.7. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının baba eğitim durumuna değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	99
3.8. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının algılanan ekonomik durum değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	100
3.9. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	101

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

1. Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleri ile bağlanma stilleri, anne-baba tutumları, çocukluk çağı örselenme yaşantıları arasındaki ilişkilere yönelik bulguların tartışılması ve yorumlanması 102
2. Bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve çocukluk çağı örselenme yaşantılarının duygusal zekâ düzeyini yordamadaki katkılarına ilişkin bulguların tartışılması ve yorumlanması 105
3. Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ puanlarının cinsiyet, yaş, öğrenim gördükleri fakülte ve temel alan, aile tipi, anne ve baba eğitim durumu, algılanan ekonomik durum ve kardeş sayısı değişkenlerine göre farklılaşım farklılaşmadığına ilişkin bulguların tartışılması ve yorumlanması 110
 - 3.1. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının, cinsiyet değişkenine göre farklılaşım farklılaşmadığına ilişkin bulguların tartışılması ve yorumlanması... 110
 - 3.2. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının, yaş değişkenine göre farklılaşım farklılaşmadığına ilişkin bulguların tartışılması ve yorumlanması... 111
 - 3.3. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının, öğrenim gördükleri fakülte değişkenine göre farklılaşım farklılaşmadığına ilişkin bulguların tartışılması ve yorumlanması..... 112
 - 3.4. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının, temel alan değişkenine göre farklılaşım farklılaşmadığına ilişkin bulguların tartışılması ve yorumlanması... 113

3.5. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının, aile tipi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulguların tartışılması ve yorumlanması...	113
3.6. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının, anne eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulguların tartışılması ve yorumlanması...	114
3.7. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının, baba eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulguların tartışılması ve yorumlanması...	115
3.8. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının, algılanan ekonomik durum değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulguların tartışılması ve yorumlanması.....	116
3.9. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının, kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulguların tartışılması ve yorumlanması	117

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. Sonuçlar.....	118
2. Öneriler.....	119
KAYNAKÇA	122

EKLER	157
EK- 1: Katılımcılar İçin Bilgilendirme Formu	157
EK- 2: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri	159
EK- 3: Ana Baba Tutum Ölçeği.....	161
EK- 4: Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği.....	163
EK- 5: Duygusal Zekâ Ölçeği.....	165
EK- 6: Uygulama İzni.....	167
EK- 7: Ölçek Kullanım İzinleri.....	168
EK- 8: ÖZGEÇMİŞ	170

TABLULAR LİSTESİ

Tablo No	Sayfa No
Tablo 1. Üniversite öğrencilerinin cinsiyete göre dağılımı.....	81
Tablo 2. Üniversite öğrencilerinin öğrenim gördükleri fakülteye göre dağılımı..	81
Tablo 3. Duygusal zekâ; kaygılı ve kaçınmalı bağlanma stilleri; demokratik, koruyucu-istekçi ve otoriter anne baba tutumları; duygusal, fiziksel ve cinsel istismarın aritmetik ortalama (\bar{X}), standart sapma (Ss) ve korelasyon değerleri.....	89
Tablo 4. Duygusal zekâ ölçeğinin bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve çocukluk çağı örseleneme yaşantıları değişkenlerine göre yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları.....	91
Tablo 5. Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre DZÖ'den aldıkları puanların ortalama (\bar{X}), standart sapma (Ss) ve “t” değerleri.....	93
Tablo 6. Öğrencilerin yaş değişkenine göre DZÖ'den aldıkları puanlara ilişkin ANOVA sonuçları.....	94
Tablo 7. Öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte değişkenine göre DZÖ'den aldıkları puanlara ilişkin ANOVA sonuçları.....	95
Tablo 8. Öğrencilerin temel alan değişkenine göre DZÖ'den aldıkları puanlara ilişkin ANOVA sonuçları.....	96
Tablo 9. Öğrencilerin aile tipi değişkenine göre DZÖ'den aldıkları puanlara ilişkin ANOVA sonuçları.....	97

Tablo 10. Öğrencilerin anne eğitim durumuna göre DZÖ'den aldıkları puanlara ilişkin ANOVA sonuçları.....	98
Tablo 11. Öğrencilerin baba eğitim durumu değişkenine göre DZÖ'den aldıkları puanlara ilişkin ANOVA sonuçları.....	99
Tablo 12. Öğrencilerin algılanan ekonomik durum değişkenine göre DZÖ'den aldıkları puanlara ilişkin ANOVA sonuçları.....	100
Tablo 13. Öğrencilerin kardeş sayısı değişkenine göre DZÖ'den aldıkları puanlara ilişkin ANOVA sonuçları.....	101

KISALTMALAR

YİYE: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri

ABTÖ: Ana Baba Tutum Ölçeği

ÇÖYÖ: Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği

DZÖ: Duygusal Zekâ Ölçeği

IQ: Intelligence Quotient (Zihinsel Zekâ)

EQ: Emotional Quotient (Duygusal Zekâ)

TDK: Türk Dil Kurumu

GİRİŞ

Kişilik ile ilgili birçok kuramın birleştiği görüşlerden biri, yaşam sürecinde çocukluğun, özellikle ilk 5-6 yılın, kişiliğe olan etkisinin büyük olduğudur. Doğuştan gelen genetik özellikler ve çevresel faktörlerin etkileşimi uzun bir büyüme-gelişme sürecinde kendine özgü bir kişilik ortaya çıkarmaktadır. Temel ihtiyaçlarını toplumla çatışma haline düşmeden karşılayabilen insanların psikolojik bakımdan sağlıklı kimseler olduğu söylenebilir (Özdemir O., Özdemir P., Kadak, Nasıroğlu, 2012; Türker, Erişim:04.01.2015).

Kuramcıların “Bireyin tüm yaşamının temellerinin atıldığı dönem” olarak tanımladığı çocukluk dönemi, aynı zamanda tüm davranışların da şekillendiği kritik dönem olarak kabul edilir. Bireyin bebeklik döneminde sevgi, saygı, kabul görmek gibi gereksinim duyduğu olumlu deneyimleri yaşaması ileride de sağlıklı bir kişilik geliştirmesine katkı sağladığı söylenebilir.

Bebek anne ilişkisinin önemini Tanık (2013), “Bebek ile anne (ona bakan kişi) arasındaki ilişkinin niteliği yani duygusal uyarımın şekli, içtenliği bebeğin temel güven duygusunu kazanmasında anahtar rolü üstlenir.” şeklinde ifade etmiştir. Bağlanma kuramına göre, yaşamın ilk yıllarında bebek ile onu büyüten veya büyütenler arasındaki bağ yaşamın tüm alanlarına etki etmektedir (Bowlby, 1982; Mikulincer ve Shaver, 2007).

Bağlanma, bebekle anne etkileşimi sonucunda oluşan, annenin bebeğe yönelik davranışlarıyla şekillenen, güçlü ve devamlı olan, özellikle stres durumlarında ortaya çıkan (Konyalıoğlu, 2002; Mikulincer ve Shaver, 2007), yaşam boyu devam eden duygusal bağ olarak tanımlanmaktadır (Bowlby, 1982, 1988).

Bağlanma kuramı, belirli bireylerle yakın duygusal bağlar kurma eğilimini insan doğasının temel bir bileşeni olarak kabul eder. Diğer bir deyişle, bebeklerde doğuştan vardır; yetişkinlik ve yaşlılık dönemi boyunca da devam eder. Bebeklik ve çocukluk dönemlerinde bağlar ebeveynler ile kurulur; çünkü koruma, rahatlama ve destek için onlara güvenilir. Sağlıklı gençlik ve yetişkinlik dönemlerinde bu bağlar varlıklarını devam ettirirler; fakat bunlar yeni bağlar tarafından tamamlanırlar ve bu yeni bağlar genellikle karşı cinsle kurulan türdendir. Bağlanma ilişkilerinde bağın devam etmesindeki temel unsur korumadır (Bowlby, 1988). Bowlby (1982)'e göre bağlanma sisteminin; 1) bakım verene (anneye) yakın olma; 2) çevreyi keşfederken, yeni şeylere başlarken destek alabileceği “güvenli üs” olarak anneyi kullanma ve 3) bebeğin koruma, destek ihtiyacını karşılamak için anneye güvenmesini sağlayan bir sığınak olarak kullanması olmak üzere üç temel işlevi vardır.

Bowlby (1982), erken çocukluk döneminde bakıcı deneyimleri ile bilinçaltında bir model oluştuğunu ve bu modelin bağlanma stillerinin temelini oluşturduğunu söyler. İçsel çalışma modeli denilen bu zihinsel şemalar değişime karşı dirençli olup ilerideki kişiler arası ilişkilerimizi yönlendirir.

Bowlby ve Ainsworth, anne bebek arasında kurulan ilişkiyle bilinçaltında yer eden ve yetişkinlikteki ilişkilerimize etki edecek olan içsel çalışma modelinin, Piaget'in bilişsel gelişim süreçleriyle benzer bir süreçte geliştiğini belirtmişlerdir (Ainsworth, 1969; Fraley, 2002). Piaget, çocukları doğuştan gelen araştırma ve dünyayı anlamlı kılma güdüsüyle, kendi öğrenmelerinin etkin katılımcıları olarak kabul etmiş, çocukların etkin olarak kendi anlayışlarını oluşturduğunu ifade etmiştir. Anne bebek arasındaki ilişkinin tüm yaşamı etkileyecek güçte, değişime dirençli ve daha sonraki ilişkiler için de ilk örnek olduğunu belirtmişlerdir (Ainsworth, 1969; Waters ve Beauchaine, 2003).

Erken dönemde gelişen bağlanma stillerinin temelini oluşturan zihinsel modellerle bireyin, kendi ve başkaları hakkında temel varsayımlarını

şekillendirdiği düşünüldüğünde, oluşan bu bağlanma stillerinin sosyal etkileşim, kişiler arası ilişkiler, davranış biçimleri gibi oldukça geniş bir yelpazeyi de etkileyebileceği söylenebilir (Cann, Norman, Welbourne, Lawrence, 2008). Yapılan araştırmalar da yakın ilişkilerin temelini oluşturan bağlanma stillerinin olumsuz gelişiminin duygusal, psikolojik rahatsızlık, stres ve depresyonun nedeni olabileceğini göstermektedir. Bowlby'nin çalışmalarından başlamak üzere, günümüzde yapılan araştırmalarda da güvenli bağlanma sağlıklı süreçlerle ilişkilendirilmiş olup (Kart, 2002; Terzi ve Çankaya, 2009; Landen ve Wang, 2010; Surcinelli, Rossi, Montebanocci ve Baldaro, 2010; Karreman ve Vingerhoets, 2012; Towler ve Stuhlmacher, 2013), güvensiz bağlanma biçimi ise daha sonraki yaşam dönemlerinde psikopatolojinin belirleyicisi olarak düşünülmüştür (İmamoğlu, 2003; Mikulincer, Shaver, 2007; Landen ve Wang, 2010; Breidenstine, Bailey, Zeanah, Larrieu, 2011; Kesebir, Kavzoğlu, Üstündağ, 2011; Karreman, Vingerhoets, 2012; Kamkar, Doyle ve Markiewicz, 2012; Gnilka, Ashby, Noble, 2013).

Fiziksel, duygusal, sosyal, zihinsel ve kişilik gelişimiyle, çocukla, yetişkinlikle, kişilikle, bağlanmayla ilgili birçok araştırmanın kesiştiği nokta, çocuğun doğduğu ve büyüdüğü ortamın çocuk üzerine etkilerine dayanmaktadır. Çocuğun doğduğu ve büyüdüğü ortamın niteliği denildiğinde ise ilk incelenmesi gereken temellerden biri anne baba tutumlarıdır.

Çocuğun ilk yaşantı örüntüsünde olumlu davranışların yer alması oldukça önemlidir. Ebeveynlerin çocukları ile ilişkilerinde sergiledikleri tutumlar, çocuğun hem kişiliğinde, hem sosyal gelişiminde hem de geliştireceği bağlanma stilinde önemli rol oynamaktadır (Tire, 2011). Anne babanın yapıcı davranışları, çocuğun ileride sağlıklı bir kişilik geliştirmesine yardımcı olurken; olumsuz, yıkıcı davranışları ise kişilik problemlerine neden olabilmektedir. Özellikle anneyle kurulan kararlı, güvenli bir ilişki çocuğun ruhsal ve bedensel gelişiminde çok önemlidir. Günümüze kadar anne baba tutumları ve çocukların bu tutum ve

davranışları algılayışları, bu algılarının yaşam boyu etkileri ile ilgili pek çok araştırma yapılmıştır. Yapılan bu araştırmalar da ebeveyn tutumlarının, bağlanma stillerinin ve dolayısıyla da kişiliğin önemli belirleyicilerinden olduğunu göstermiştir (Keskin, 2007; Yıldız, 2008; Dikmeer, 2009; Shafiq, 2010; Sezer, 2010). Çocuk yetiştirme tekniklerinin bireyin farklı psikolojik özelliklerini etkilediğini gösteren çok sayıda araştırma da bulunmaktadır (Keskin, 2007; Özdemir, 2009; Sezer, 2010; Aka, 2011; Çapulcuoğlu, 2012; Akça, 2012).

Anne babaların çocuklarına karşı gösterdikleri tutumlar çeşitli faktörlerden etkilenip farklılık göstermekle birlikte, sıklıkla rastlanan anne baba tutumlarını, otoriter tutum, aşırı hoşgörülü tutum, demokratik tutum, koruyucu-istekçi tutum, tutarsız tutum ve ilgisiz-reddedici tutum olarak sıralamak mümkündür. Demokratik aile tutumları dışındaki diğer tutumlar, çocukların kişilik gelişimi üzerinde olumsuz etkiye sahiptir. Kendine güven gelişimine olumsuz etkileri nedeniyle demokratik ebeveyn tutumu dışındaki tutumlar, bireyin kendini tanımasına ve kabullenmesine ket vurmaktadır (Türker, Erişim:04.01.2015).

Anne babaların çocuklarına yönelik tutumları her zaman sağlıklı olmayabilmektedir. Ebeveynlerin geçmişten getirdikleri ve güncel sıkıntıları, çocuklarına karşı sağlıksız tutum geliştirmelerinde rol oynamaktadır. Anne babanın yanlış tutumu çocuğu örseleyebilmekte ya da istismara sürükleyebilmektedir.

Çocuk örselenme yaşantıları kavramı, çocuk ihmalini ve istismarını kapsamaktadır. Çocuk istismarı ve ihmal, anne, baba ya da çocuğa bakmakla yükümlü bir erişkin tarafından çocuğa yöneltilen, toplumsal kurallar ve hukuksal anlamda uygunsuz ya da zarar verici olarak nitelendirilen, çocuğun fiziksel, duygusal, cinsel ya da sosyal açıdan iyi olma halini olumsuz yönde etkileyen ya da engelleyen eylem ve eylemsizliklerin tümüdür. Bu eylem ve eylemsizlikler sonucunda, çocuğun sağlığının ve güvenliğinin tehdit altına girmesi söz konusudur (Oral, vd., 2001; Taner, Gökler, 2004; Polat, 2009; Tiftik, 2012).

Tanım olarak çocukluk çağı örselenmelerine veya çocuk istismarına bakıldığında tıp, psikoloji, hukuk, sosyoloji gibi birçok alanda yer aldığı görülmektedir. Farklı alanlarda yer alması sebebiyle de farklı tanımlara sahip bir kavramdır. Genel olarak çocuk ihmal ve istismarını yetişkinlerin, çocukların iyilik hallerini bozucu hal ve hareketlerde bulunmaları ya da iyilik hallerini sürdürmelerine yardımcı hal ve hareketlerde bulunmamaları, olarak tanımlanabilir.

Çocuğa uygulanan eylemin türü, bu eylemlerin nedenleri ve çocuk üzerindeki etkileri açısından çocukluk dönemindeki örselenme yaşantıları; fiziksel, cinsel, duygusal istismar ve ihmal olarak, 4 grupta incelenmektedir (Olive, 2007). İnsanlık var olduğundan beri çocuk örselenmesinin ya da istismarının da var olduğu bilinmektedir. Günümüzde ise hala özellikle cinsel istismara dair yaşananlar gizli tutulmaktadır (Yalçın, 2011).

Çocuğun ilk deneyimlerini yaşadığı aile içinde, bireyin güven duygusunun gelişmesine yardımcı olacak olumlu deneyimler yerine bedenini, ruhunu örseleyecek yaşantılar geçirmesi, güvensiz bağlanma stillinin gelişmesinde büyük etken olarak görülmektedir (Waldinger, Schulz, Barsky, Ahern, 2006). Çocukluk çağında gelişen bağlanma stilleri istismar gibi travmatik deneyimlerden etkilenir ve olumsuz bağlanma stillerinin oluşumuna neden olur (Hankin, 2005; Sroufe, 2005; Deniz, 2006; Rebecca, 2008; Breidenstine vd., 2011; Weiss vd., 2011; Zerenoglu, 2011). Linehan (1993), örselenme yaşantıları sonucunda çocuğun kendi duygularını fark etme, açıklama, yorumlama ve duygunun kaynağını bulma becerisinde bozulmalar oluşabileceğini ifade etmiştir.

Son yıllarda insan psikolojisi alanında yapılan birçok çalışma, ruhsal bozuklukların temelinde yatan neden olarak çocuklukta örselenme yaşantılarına odaklanmış; çocukluk çağında yaşanan duygusal travmaların ileriki yıllarda kişilik bozuklukları, depresyon, madde kullanımı, antisosyal davranış bozuklukları gibi birçok ruhsal sorunla ilişkisini ortaya koymuştur (Spertus,

Yehuda, Wong, Halligan, Seremetis, 2003; Chapman, Whitfield, Felitti, Dubea, Edwards vd., 2004; Majta, 2005; Bostancı, Albayrak, Bakoğlu, Çoban, 2006; Springer, Sheridan, Kuo, Carnes, 2007; Clemmons, Walsh, DiLillo, Messman-Moore, 2007; Gibb, Chelminski ve Zimmerman, 2007; Toker, 2008; Binbay, 2009; Şimşek, 2010; Bilim, 2012).

Çocuğun, içinde doğup büyüdüğü ailedeki ilk etkileşimlerinin ve yaşantıladığı tutumların, onun bilişsel, psikolojik, toplumsal birçok boyutunu etkilediği gibi duyguları algılama, duyguları kullanma, duyguları anlama ve duyguları yönetme şeklinde ele alınan (Mayer, Salovey ve Caruso, 2000b) duygusal zekâsı ile de önemli ilişkilerinin olduğu, ifade edilebilir. Bireyin kendisi ve diğerleriyle ilişkilerinde önemli bir role sahip olan duygusal zekâ kavramı, bağlanma (Sümer, 2006; Görünmez, 2006) ve anne baba tutumları (Şimşek, 2006; Keleşoğlu, 2008) gibi ilk çocukluk yaşantılarını doğrudan etkileyen yapılarla ilişkili görülmektedir.

Duygusal zekâ kavramı günümüzde oldukça önem verilmesi, geliştirilmesi ve eğitimin her aşamasında yer alması gereken, bireyin tüm sosyal yaşamını etkileyen (Colman ve Widom, 2004; Alper, 2007; Karayılmaz, 2008; Durmuşoğlu, Doğru, 2009; Houser, 2009; İkiz, Görmez, 2010; Akkan, 2010; Ersöz, 2011; Bayraktar, 2011; Yurdakavuştu, 2012), psikolojik iyi oluşla (Göçet, 2006; Şirin, 2007; Gürol, 2008; Güngör, 2008; Güler, 2008; Aydın, 2010; Adıyaman, 2010; Kalyoncu, 2011; Bayraktar, 2011; Önen, 2012) ilişkilendirilmiş bir konudur.

Yaşamın ilk yıllarından itibaren gelişmeye başlayan duygusal zekâ, anne, baba ve yakın aile ilişkilerinin etkisiyle şekillenir. Çocuk, yaşadığı duygulara ebeveyninin verdiği tepkiler yoluyla duygularının kabul edilme ve reddedilme koşullarını tanır. Böylelikle duygularının farkına vararak, yakın çevresiyle olan ortak yaşamında gelişme ve sağlıklı bir zemine oturma imkânı bulur (Baltaş, 2006).

Araştırmalar, bebeklik döneminde oluşan bağlanma stillerinin ve anne baba tutumlarının, çocuğun duygularına ve davranışlarına yön vermede kullandığı duygusal zekâsı üzerinde belirleyici olduğunu göstermektedir. Bebeğin bakımından sorumlu, bağlanma stiline belirleyicisi olan kişinin, bebekten gelen duygusal sinyallere karşı gösterdiği hassasiyet, bebeğin duygusal yaşantılarını nasıl düzenleyeceği üzerinde kritik bir öneme sahiptir. Odabaşı (2013), Topuksal (2011), Uyaroğlu (2011), İkiiz, Görmez (2010), Erdoğdu (2008), Keleşoğlu (2008) ve Şimşek (2006) anne baba tutumu ve duygusal zekâ ilişkisini; Sümer (2006), Görünmez (2006), Najm (2005) ve Goldenberg (2004) ise bağlanma ve duygusal zekâ ilişkisini ortaya koyan araştırmalar yapmışlardır.

Yapılan araştırmalar, ileri sürülen görüşler göstermiştir ki, yaşamda doyurucu ve nitelikli ilişkilerin kurulabilmesi erken çocukluk dönemindeki ilk ilişki deneyimlerine bağlıdır. Bu da erken dönem çocukluk deneyimlerinin, kişiler arası ilişkilerin odak noktası olan duygusal zekâ üzerinde belirleyici olduğunu duşundurmektedir. Bu çalışmada doğumdan itibaren çocukla ilgilenen ailenin, anne-bebek ilişkisinin ve erken çocukluk deneyimlerinin, yetişkinlikteki kişiler arası ilişkilere etkisi üzerinde durulmuştur.

Anne baba tutum ve davranışları, çocukların bu tutum ve davranışları algılayış biçimleri ile şekillenen bağlanma stilleri, anne baba tutum ve davranışlarıyla ilişkili veya çevreden kaynaklanan çocukluk ağı örselenme yaşantıları ve kişinin kendinin ve başkalarının duygularını anlama, yönetme beceri ve yeteneklerini kapsayan duygusal zekâ, bireyi yaşam boyu etkileyen etmenlerdendir.

Duygusal zekânın yaşam boyu değişen ve gelişen bir yeti oluşu ve bu süreçte en önemli faktörün aile olmasından hareketle, bu çalışmada bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve çocukluk ağı örselenme yaşantılarının duygusal zekâ ile ilişkileri incelenmeye değer gorulmuştur. Literatürde genelde ayrı ayrı ele alınmış olan bu dört değişkenin, arasında bir ilişki bulunup bulunmadığı,

varsa ilişkinin yönü ve boyutunun araştırılması amaçlanmaktadır. Araştırma sonucunda ise olumlu ebeveyn tutumları içerisinde yetişmiş, istismar yaşantısı olmayan bireylerin güvenli bağlanma stiline sahip olmaları ve güvenli bağlanma ile duygusal zekâ arasında olumlu bir ilişkinin olması; olumsuz ebeveyn tutumları ile istismar yaşantısı olan bireylerin ise güvensiz bağlanma stili geliştirmiş olmaları ve düşük duygusal zekâ puanına sahip olmaları beklenmektedir. Diğer bir ifadeyle, güvensiz bağlanma stilinin, bu stilin gelişiminde rol oynayan anne baba tutumları ile yüksek örselenme yaşantıları puanına sahip olan bireylerin duygusal zekâ puanlarının; güvenli bağlanma stili, sağlıklı durumlarla eşdeğer görülmüş demokratik anne baba tutumu ile düşük örselenme puanına sahip olan bireylerin duygusal zekâ puanlarından farklılık göstermesi beklenmektedir. Kısacası araştırma bulgularından, olumlu anne baba tutumları ile istismar yaşantısından uzak olarak güvenli bağlanma stilini geliştirmiş bireylerin yüksek duygusal zekâ düzeyine sahip oldukları bilgisinin elde edileceği düşünülmektedir.

BÖLÜM I

1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve çocukluk çağı örselenme yaşantılarının duygusal zekâ ile ilişkilerini incelemektir. Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri, anne baba tutumları, çocukluk çağı örselenme yaşantıları ve duygusal zekâ düzeyleri arasında nasıl bir ilişki vardır?
2. Bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve çocukluk çağı örselenme yaşantılarının duygusal zekâ düzeyini yordamaktaki katkıları nedir?
3. Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ puanları cinsiyet, yaş, öğrenim gördükleri fakülte ve temel alan, aile tipi, anne, baba eğitim durumu, algılanan ekonomik durum ve kardeş sayısı değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

2. Araştırmanın Önemi

Duygusal zekânın yaşam boyu değişen ve gelişen bir yeti oluşu ve bu süreçte en önemli faktörün aile olmasından hareketle bu çalışmada, bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve çocukluk çağı örselenme yaşantılarının duygusal zekâ ile ilişkileri incelenmeye değer görülmüştür.

Duygusal zekâ kavramı günümüzde oldukça önem verilmesi, geliştirilmesi ve eğitimin her aşamasında yer alması gereken, bireyin tüm sosyal yaşamını etkileyen (Colman ve Widom, 2004; Alper, 2007; Karayılmaz, 2008; Durmuşoğlu, Doğru, 2009; Houser, 2009; İkiz, Görmez, 2010; Akkan, 2010; Ersöz, 2011; Bayraktar, 2011; Yurdakavuştu, 2012), psikolojik iyi oluşla (Göçet, 2006; Şirin, 2007; Gürol, 2008; Güngör, 2008; Güler, 2008; Aydın, 2010; Adıyaman, 2010; Kalyoncu, 2011; Bayraktar, 2011; Önen, 2012) ilişkilendirilmiş bir konudur. Bu açıdan konunun erken çocukluk dönemiyle ilişkilendirilip bağlanma stilleri, örselenme yaşantıları ve anne baba tutumlarıyla araştırılacak olması, duygusal zekâ gelişimi için temelde yapılabilecekler ve olması gerekenler hakkında bilgi sağlayabilecektir. Aynı zamanda duygusal zekâ gelişimini etkileyecek olan olumsuzlukların da belirlenerek önlem alınması açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.

Çocukluk dönemi birçok gelişim alanı içerisinde kritik bir öneme sahiptir. Bu dönemde oluşan bağlanma stillerinden güvenli bağlanma ve sağlıklı duygusal gelişim, bireyin ve toplumun sağlıklı gelişimi için oldukça önemlidir. Bu nedenle erken çocukluk döneminde geliştirilen bağlanma stilinin, anne baba tutumlarının ve örselenme yaşantılarının duygusal zekâyâ etki edeceği ve bu etkilerin psikolojik sağlığı, dolayısıyla tüm yaşamı etkileyeceği düşünülerek araştırma konusu olarak belirlemeye değer görülmüştür.

Doğum anımızdan kendi ayaklarımızın üzerinde duruncaya kadar ki süreçte var olan anne baba tutumlarının, bireyin tüm gelişim alanlarına etki ettiği ve sosyal gelişiminin önemli belirleyicisi olduğu söylenebilir. Bu araştırma ile anne baba tutumlarının bağlanma stilleri ve örselenme yaşantıları ile birlikte ele alınıp duygusal zekâ ile ilişkilerinin incelenmesiyle anne babalara yönelik yapılabilecek çeşitli rehberlik hizmetlerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Güvensiz bağlanma stillerinin, olumsuz anne baba tutumlarının ve örselenme yaşantılarının psikopatolojiye sebep olabileceği yapılan araştırmalarla

tespit edilmiştir. Duygusal zekânın, araştırmanın konusunu oluşturan bu değişkenlerle yakından ilgili olduğu düşünülmektedir. Geliştirilebilir duygusal zekâ ve sağlıklı bir birey ve toplum için yapılabileceklere katkı sunmak adına ilgili değişkenlerle ilişkisinin ortaya konacak olması araştırmanın diğer önemli bir yönünü oluşturmaktadır.

Bu araştırma, erken çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının yetişkinlik dönemi üzerindeki etkisini ortaya koyması açısından literatüre katkıda bulunacaktır. Aynı zamanda çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile kişiler arası ilişki tarzlarını (Bilim, 2012; Kaya, 2010), yakın ilişkilere etkisini (Durmuşoğlu, 2005) inceleyen araştırmalar sınırlı sayıda mevcut olup, insanlarla ilişkilerin, iletişimimizin, kısacası tüm hayatımızın en önemli belirleyicilerinden biri olan duygusal zekâ ile birlikte ele alındığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmanın ilgili literatürde bu boşluğu da doldurması beklenmektedir.

Ülkemizde psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri genellikle ilk ve orta öğretim temelli yapılmaktadır. Son yıllarda okul öncesi eğitime yönelik psikolojik danışma ve rehberlik çalışmalarının olduğu görülmektedir. Bu çalışma ilk çocukluk etkilerini ele alacağı için okul öncesi psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri çalışmalarına bu açıdan katkı sağlayabileceği söylenebilir. Diğer bir deyişle, çocukluk dönemi ve anne baba ilişkilerinin ele alındığı bu çalışmadan elde edilecek bulgular, özellikle okul psikolojik danışma hizmetleri kapsamında bireysel ve aile temelli müdahale çalışmalarına katkı sunabilecektir.

Özet olarak, ülkemizde duygusal zekânın birçok değişkenle ilişkisine bakılmış olmasına karşın özellikle erken çocukluk yıllarındaki etkileşimlerinin ortaya konulduğu bağlanma stilleri, anne baba tutumları ile örselenme yaşantılarının birlikte ele alındığı bir çalışmaya rastlanmamış olunması, söz konusu çalışmayı özgün kılmaktadır. Bireyin kendi duygularını tanıması, kendi duygularını yönetebilme becerisi, diğerlerinin duygularının farkında olması, anlayabilmesi ve ilişkilerini kontrol edebilme becerilerini kapsayan, tüm

ilişkilerde belirleyici rol oynayan duygusal zekâ ile erken çocukluk yaşantılarındaki önemli değişkenlerin ele alınması özellikle okul öncesi dönem psikolojik danışma ve rehberlik çalışmalarına yönelik bir açılım yapacağı düşünülmektedir.

3. Sayıtlar (Varsayımlar)

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının, istenilen bilgiyi elde etmede geçerli ve güvenilir olduğu, örneklem grubunun evreni temsil ettiği, araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel bilgi formunu, yakın ilişkilerde yaşantılar ölçeğini, ana baba tutum ölçeğini, çocukluk örselenme yaşantıları ölçeğini ve duygusal zekâ ölçeğini gerçek durumlarını yansıtacak şekilde, içten cevaplandırdıkları kabul edilmiştir.

4. Sınırlılıklar

1. Bu araştırmanın örneklem grubu Mersin ilinde bulunan Mersin Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerle sınırlıdır.
2. Araştırmanın verileri “Kişisel Bilgi Formu”, “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri”, “Ana Baba Tutum Ölçeği”, “Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği” ve “Duygusal Zekâ Ölçeği”nin verileri ile sınırlıdır.
3. Öğrencilerin kişisel bilgileri, araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu”na verdikleri cevaplarla sınırlandırılmıştır.
4. Bireylerin duygusal zekâ puanları, Schutte ve diğerleri (1998) tarafından geliştirilen, Austin ve diğerleri (2004) tarafından modifiye edilen, 2006'da Göçet

tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılan, “Duygusal Zekâ Ölçeği” (DZÖ) ile sınırlıdır.

5. Araştırmamanın önemli sınırlılıklarından biri de fazla sayıda ölçeğin bir arada uygulanmış olmasıdır. Araştırmaya katılanların ölçekleri doldurmakta zorlandıkları, birçoğunun ölçeği tamamlamadığı görülmüştür. Çok fazla ölçeği doldurmak durumunda kaldıklarından yorgunluk, bıkkınlık, bir an önce bitirme isteği gibi nedenlerle ölçeklerin bazılarını rastgele doldurmuş olabilecekleri düşünülmektedir.

5. Tanımlar

Araştırma kapsamında kullanılan bazı kavramların operasyonel tanımları aşağıda verilmiştir.

Bağlanma: Duygusal bağ kurma eğilimi ve gereksinimi olmakla beraber, yeni doğanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli ve gelişimsel açıdan işlevsel olan sistemi ifade eder. Bağlanma sistemi, yeni doğanların, onlara bakan kişiyle (genellikle anne ile) yakınlığını güçlü tutarak hem çocukların çevreden gelebilecek tehlikelerden korunmasına yardım eder hem de onların çevreyi keşfetmeleri için gerekli koşulları sağlar (Sümer ve Güngör 1999a).

Bağlanma stilleri: Zihinsel modellerin olumlu veya olumsuz olması, ilişkilerinde hissedilen güvenliği korumaya çalışan bir kişinin sosyal çevrenin (özellikle de kişi için önemli olan başkalarının) sergilediği tepkileri ne derece tutarlı ve güvenilir olarak algıladığını ve kişinin kendisini ne ölçüde sevmeye değer bulduğunu doğrudan etkiler. Bu farklılaşan algılar da görelilik olarak durağan

bir kişilik özelliği olan bağlanma stilini belirler (Main, Kaplan ve Cassidy, 1985; Bowlby, 1973).

Anne baba tutumu: Çocuğun gelişmesinde birincil ve en etkili öge olan ailenin, çocuğunu yetiştirirken kullandığı davranış örüntüleridir.

Çocukluk çağı örselenme yaşantıları: Çocukluk örselenme yaşantıları kavramı, çocuk ihmalini ve istismarını kapsamaktadır. Çocuk istismarı ve ihmali ise anne, baba ya da çocuğa bakmakla yükümlü bir erişkin tarafından çocuğa yöneltilen, toplumsal kurallar ve hukuksal anlamda uygunsuz ya da zarar verici olarak nitelendirilen, çocuğun fiziksel, duygusal, cinsel ya da sosyal açıdan iyi olma halini olumsuz yönde etkileyen ya da engelleyen eylem ve eylemsizliklerin tümüdür (Tiftik, 2012; Polat, 2009; Taner, Gökler, 2004; Oral, vd., 2001).

Duygusal zekâ: Bireyin kendisinin ve başkalarının hislerini, duygularını ayırt edebilme için gözlemlene ve ileride bireyin düşünce ve hareketlerine rehber olacak bu his ve duyguları yönlendirici olarak kullanma yeteneğidir (Salovey ve Mayer, 1990).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1. BAĞLANMA

Bağlanma, çocuk ve bakım veren kişi arasında gelişen; ilişki kurma, çocuğa bakım veren kişiyi arama ve yakınlık arayışı davranışları ile kendini gösteren, özellikle stres durumlarında belirginleşen, dayanıklı ve devamlılığı olan duygusal bir bağıdır (Pehlivan Türk, 2004). Biyolojik bakış açısı ise bağlanmanın, bebeğin hayatta kalmayı sürdürebilmesi için yakınlık arama davranışlarıyla çevreyi öğrendiğini ve sonucunda bağlanma figürüne bağlandığı şeklinde olduğunu ifade eder (Pickover, 2002).

Bebeklikteki bağlanma kavramı; anne baba ya da birincil bakım verenlere olumlu tepkilerin verilmesi, bu kişilere yönelme, arama, bağlanılan kişinin varlığını duyumsamasına eş zamanlı olarak rahatlama duygusunun eşlik etmesi gibi duygu ve davranış örüntülerinin tümünü kapsamaktadır. Bağlanma, bebek ile birincil bakım veren arasında gelişen ve bebekte güven duygusunu yerleştiren güçlü bir bağıdır. İlk yılın ikinci yarısında bebek, ihtiyaçlarına yanıt veren kişiye bağlanmaya başlar (Soysal, Bodur, İşeri ve Şenol, 2005).

Bağlanma kuramı, insanların kendileri için önemli olan başkalarıyla güçlü duygusal bağlar kurma eğiliminin nedenlerini açıklayan bir yaklaşımdır (Sümer ve Güngör 1999a). Duygusal bağ kurma eğilimi ve gereksinimi, yeni doğanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli ve gelişimsel açıdan işlevsel olan bağlanma sistemini ifade eder. Bağlanma sistemi, yeni doğanların, onlara bakan kişiyle (genellikle anne ile) yakınlığını güçlü tutarak hem çocukların çevreden

gelebilecek tehlikelerden korunmasına yardım eder hem de onların çevreyi keşfetmeleri için gerekli koşulları sağlar. Bowlby’ye göre bakıcı ile çocuk arasında kurulan bu yakınlık, çocuğun çevresini keşfetmede kullanabileceği “güvenli bir üs” ve tehlike anında korunabileceği “sağlam bir sığınak” işlevi görür. Çocuk tehdit edildiği anda bağlanma sistemi otomatik olarak etkinleşir. Bu durumda, bakıcının ulaşılabilirliğine, çocuğa göstereceği tepkilerin niteliğine bağlı olarak etkileşen bağlanma sistemi, ya bakıcı ile temasın yeniden kurulmasını ve ilişkilerin onarılmasını kolaylaştırır, yani böylelikle ‘hissedilen güvenlik’ sağlanır ya da çocukta kaygı ve huzursuzluk yaratacak olan ayrılığı protesto tepkilerini ortaya çıkarır (Sümer ve Güngör 1999a).

Bebeğin bağlanma hedefi çoğu zaman anne ya da ulaşılabilir diğer insandır. Bağlanma figürü, çocuğun güvenlik ve rahatlık ihtiyacını karşılayan ve çocuğun yakınlık ve temas ihtiyacını karşılayabilen kişidir. Bağlanma bu kişilere karşı geliştirilen güçlü ve sürekli duygusal bağlar olarak tanımlanır (Bowlby, 1982).

Ainsworth (1989)’e göre bağlanma sistemi, yaşamda kalmayı sağlayıcı yönü nedeniyle bireylerde genetik olarak doğuştan var olan bir sistemdir. Bu sayede çocuk, çevreyi keşfetmek için bakıcısından çok fazla uzaklaşamayacak ve bakıcısı yanında olduğunda, yani güvende olduğunda, çevresine ilgi gösterecektir (Hazan ve Shaver, 1994). Ainsworth (1989), bağlanmanın olabilmesi için kurulan ilişkilerdeki bağın duygusal olması, sürekli olması, ayrılmadan sonra stres, huzursuzluk yaşanması, tekrar bir araya geldiğinde memnuniyet duyulması ve kayıpta yas yaşanması gerektiğini ifade eder.

Bağlanma kuramı, belirli bireylerle yakın duygusal bağlar kurma eğilimini insan doğasının temel bir bileşeni olduğunu, bunların bebekte var olduğunu, yetişkinlik ve yaşlılık dönemi boyunca da devam ettiğini açıklar. Bebeklik ve çocukluk dönemlerinde bağlar ebeveynler ile kurulur; çünkü koruma, rahatlama ve destek için onlara güvenilir. Sağlıklı gençlik ve yetişkinlik

dönemlerinde bu bağlar varlıklarını devam ettirirler fakat bunlar yeni bağlar tarafından tamamlanırlar ve bu yeni bağlar genellikle karşı cinsle kurulan türdendir. Bağlanma ilişkilerinde bağın devam etmesindeki temel unsur korumadır (Bowlby, 1988).

Bağlanma kuramına göre, yaşamın ilk yıllarında bakıcının çocuğa verdiği tepkiler temelinde çocuk kendisine ve başkalarına ilişkin olarak zihinsel temsiller oluşturur. Bu zihinsel temsiller daha sonraki yıllarda yakın kişiler arası ilişkiler için bir rehber, model işlevi görür (Sümer ve Güngör 1999b). Bowlby'nin teorisine göre (1973, 1982), bağlanma stilleri ve bu stillere bağlı zihinsel modeller bir kere oluştu mu değişime direnç gösterir.

Bağlanma kuramı, anne ya da başka bir bakıcıya bağlanmanın, bebeklikten itibaren çocuğun yaşamını sürdürmesindeki işlevsel önemini ve aynı zamanda ilerleyen yıllarda kişiler arası ilişkiler üzerine etkisini vurgulayan bir yaklaşımdır.

1.1. Bowlby'nin Bağlanma Kuramı

Çocuğun annesi veya bakım veren kişiye karşı geliştirdiği davranışlar birçok araştırmacının ilgisini çekmiş, farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bu görüşlerden en fazla kabul gören Bowlby ve Ainsworth'un yaklaşımlarıdır. Bowlby (1982) tarafından ilk tanımlanan bağlanma kuramı, Ainsworth ve arkadaşları (1978) tarafından, Bowlby'nin fikirlerinin deneysel olarak test edilmesi gibi çalışmalarla geliştirilmiştir.

Bowlby'nin bağlanma teorisi biyolojik, davranışsal, duygusal, psikodinamik, sosyal ve sistemik bileşenleri kapsar (Pickover, 2002). Bowlby kuramında erken dönem ilişkilerinin üzerinde durmuş, bu dönemin önemini vurgulamıştır. Bu açıdan Freud'dan etkilenmiş bir kuramcıdır.

Yakın ilişkiler hakkında yapılan çalışmalardan Bowlby'nin bağlanma kuramı insan ilişkilerini en iyi açıklayan ve en güvenilir yaklaşımlardan biri olarak öne çıkmaktadır. Bowlby, bağlanma ilişkilerinin kişinin tüm yaşamı boyunca çok önemli olduğunu ve bağlanma davranışının insan ilişkilerini “beşikten mezara” belirlediğini savunmuştur. İnsanlar yaşamları boyunca yakın ilişkiler kurma ihtiyacı içinde olduklarından, başkalarına nasıl bağlandıkları da oldukça önemli hale gelmektedir (Elliot ve Reis, 2003, Akt. Çelik, 2004).

Bowlby'nin ilk deneysel çalışması Londra Çocuk Danışma Kliniği'ndeki notlarına dayanmaktadır. Bowlby 1928'de Cambridge Üniversitesi'nden mezun olmuş ve aldığı eğitim sonrasında çocuk eğitim danışmanı olarak çalışmaya başlamıştır. Okullarda ve yetimhanelerde uyum sağlama problemi yaşayan çocuklar için gönüllü olarak çalışmıştır. Bu gönüllülük çalışması sırasında annesi olmayan ve hırsızlık sebebiyle okuldan atılan bir çocuk ile kendisinin yanından bir an olsun ayrılmayan kaygılı bir çocuk, Bowlby'nin çalışmalarına yön vermiştir (Ainsworth, 1974, Akt. Bretherton, 1992). Klinik hastalarının çoğu, okuldaki uyumsuz, sevgi eksikliği olan ve hırsızlığa yatkın erkek çocuklarıdır. Kırk dört durum incelemesinde Bowlby, ayrılma ve anne eksikliği arasındaki ilişkiye dikkat çekmiştir. Bowlby'e göre böylesi çocukların temel sorunu, yaşamlarının ilk yıllarında anne figürüne gerçek bir bağlanma oluşturma olanağından yoksun kaldıkları için sevmeyi başaramamalarıdır. Bowlby ayrıca bir süre ebeveyni yanında normal bir çocukluk geçiren ancak daha sonra uzun süreli ayrılıklar nedeniyle acı çeken çocuklarda da aynı semptomları gözlemlemiştir. Bu çocuklar, insanlara yakınlaşmaktan sürekli vazgeçmekte ve bu nedenle sarsılmaktadırlar. Bu gözlemler, Bowlby'nin anne ile bebek arasındaki duygusal bağa gereken önemi verilmeden gelişim sürecinin anlaşılamayacağı görüşüne yol açmıştır. Bu bağ herhangi bir nedenden ötürü koptuğunda, çocuk son derece ciddi ve olumsuz problemler yaşamaktadır (Bretherton, 1992).

Bowlby'in geliştirdiği "Bağlanma Kuramı", çocukların ilk bakıcılarına karşı göstermiş oldukları duygusal bağın nasıl ve neden ortaya çıktığını, ayrıca kişiliğin ve kişiler arası ilişkilerin çocukluk dönemindeki bu bağlanma ilişkisinden nasıl etkilendiğini ortaya koymaya çalışmaktadır (Arslan, 2008). Bowlby (1973), duygusal bağ kurma eğilimi ve gereksiniminin, yeni doğanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli ve gelişimsel açıdan işlevsel olan bağlanma sistemi olduğunu ifade eder (Bretherton, 1992; Hazan ve Shaver, 1994).

Etiyolojik yaklaşıma göre, insan yavrusu dâhil bütün memeliler içgüdüsel olarak bir bağlanma sistemi ile dünyaya gelir ve yaşamlarını sürdürebilmeleri için bir bağlanma figürüne ihtiyaç duyar. Bağlanılan kişiye yakın olma ve yakınlığı koruma bağlanma sisteminin en temel unsurunu oluşturmaktadır. Bu sayede yeni doğanın hayatta kalma olasılığı artar (Hamarta, 2004)

Bowlby'nin bağlanma kuramına göre yeni doğan bebekler, yalnızca bir yetişkinin bakımıyla yaşamlarını sürdürebilirler. Bebekler bakım veren kişiyle etkileşimi sağlayan refleksler ile (emme, izleme, gülümseme, ağlama, dokunma) düzenli etkileşimler sonucu giderek gelişir (Bowlby, 1982). Kavrama, yakalama, kucaklama gibi reflekslere, insan yavrusunun hayatta kalmak için hayvanlarda olduğu kadar ihtiyaç olmaması sebebiyle çok az değeridir. İnsan yavrusu için daha önemli olan ağlama, gülme gibi işaretleme mekanizmalarıdır (Miller, 1993). Bowlby bebekteki bu içgüdüsel tepkilerin bebeğin anneye, annenin de bebeğe yakınlaşmasını sağladığını söyler (Bretherton, 1992).

Bowlby (1982), bağlanma sisteminin; bakım verene (anneye) yakın olma, çevreyi keşfederken, yeni şeylere başlarken destek alabileceği "güvenli üs" olarak anneyi kullanma ve bebeğin koruma, destek ihtiyaçını karşılamak için anneye güvenmesini sağlayan bir sığınak olarak kullanması olmak üzere üç temel işlevinin olduğunu söyler. Bakıcının ulaşılabilirliği tehdit edildiği anda, bağlanma sistemi otomatik olarak etkinleşir. Bu durumda, bakıcının çocuğa göstereceği

tepkilerin niteliğine bağılı olarak etkileşen bağlanma sistemi ya bakıcı ile temasın yeniden kurulmasını ve ilişkilerin onarılmasını kolaylaştırır ya da sonuçta çocukta kaygı ve huzursuzluk yaratacak olan ayrılığı protesto tepkilerini ortaya çıkarır (Hazan ve Shaver, 1994). Bowlby'e (1982) göre, çocuklar güvenli bağlanma ilişkisinin olduğu durumda, stres yaratan koşullarda da güvenlik duygusunu koruyabilir ve çevrelerini keşfetme davranışlarında bulunabilirler. Bebekler bağlanmanın olduğu kişi gözden kaybolduğunda üç farklı tepki gösterebilmektedirler. Bebek ağlayarak durumu protesto edebilir, umutsuzluk ve yas tepkileri gösterebilir ya da bağlanmanın çözülmesi yani sosyal çevreden kopma ve geri çekilme görülebilir (Hazan ve Shaver, 1994).

Bowlby'nin bağlanma kuramı, anne-baba-çocuk ilişkisinin anlaşılması açısından önemlidir. Bağlanmanın niteliği, bebek ve birincil bakımı sağlayan arasındaki etkileşime, özellikle bağlanılan kişinin güven ve desteğine bağlıdır. Bebeğin ihtiyaçlarına karşı duyarlı olan bakıcılar, çocukların güvenli bağlanma stiline sahip olmalarını sağlar.

1.2. Bağlanma İle İlgili Diğer Kuramsal Görüşler

Bebek ve annesi arasındaki ilk yaşantıları ele alan ve bağlanma kuramının da etkilendiği birçok teori vardır. Aşağıda bu teorilerden birkaçı özetlenmiştir.

1.2.1. Psikodinamik Kuram (Psikanalitik Kuram, Freud'un Teorisi)

Psikodinamik kuram bağlanma kavramını beslenme davranışıyla açıklamıştır. Freud'a göre, bebek beslenirken emme gibi oral eylemlerden haz alır. Anne bebek bağlanmasında duyulan bu hazzın rolünün büyük olduğu ileri

sürülmüştür (Miller, 1993). Freud bebeğin annesine bağlanmasını, bedensel ihtiyacının giderilmesiyle yani annenin onu doyurması ile ilişkilendirerek anlatmaktadır (Fonagy, 2001). Bu süreçte anne çocuk ilişkisindeki tutarlılık, süreklilik ve çocuğun duygusal açıdan beslenmesi, fiziksel gereksinimlerinin karşılanması çocukta güven hissinin oluşumunda ve bu güvenlik hissi ile çocuğun dikkatini dış dünyaya yöneltmesi ve egosunun gelişmesi açısından oldukça önemlidir.

Bowlby ve Freud, anne bebek arasındaki ilişkinin tüm yaşamı etkileyecek güçte, değişime dirençli ve daha sonraki ilişkiler için de ilk örnek olduğunu belirtmişlerdir (Ainsworth, 1969; Waters ve Beauchaine, 2003). Ancak bu teori ‘bebeklerin niçin başka insanları ilginç buldukları’ sorusunu cevaplayamamaktadır (Fonagy, 2001).

1.2.2. Harlow’un Teorisi

Harlow, maymunlar üzerinde yapmış olduğu deneyle bağlanma kuramına katkıda bulunmuştur. Harlow ve Zimmerman, Rhesus maymunlarıyla yaptıkları çalışmada, maymunları doğumdan hemen sonra annelerinden ayırmış ve yapay annelerle belirli bir süre yalnız büyütülmüştür. Yavru maymunların kafesine, biri telden yapılmış ve üzerinde süt şişesi bulunan, diğeri yalnızca yumuşak kumaştan yapılmış, ısıtılmış ama yavruları besleyemeyen iki anne maymun maketi konmuştur. Araştırmacılar, yavru maymunların beslenme ihtiyaçlarını süt şişesi bulunan maymundan karşılamalarına rağmen daha sonraki zamanlarını süt vermeyen ama sıcak ve yumuşak olan anneye geçirdiklerini ve korktuklarında da ona sarıldıklarını gözlemlemişlerdir. Bu sonuç açlığın giderilmesinin bağlanmanın kurulması için yeterli olmadığını göstermiştir. Yaşamlarının ilk yıllarında anneleriyle etkileşime girememiş, gerçek anne-yavru ilişkisinden yoksun büyüyen maymunların, ilerde kendi cinsleriyle, akranlarıyla bir araya

geldiklerinde kendilerine has bazı davranışları gerçekleştirmede sorun yaşadıkları ve rahatsız oldukları görülmüştür (Hortaçsu, 2003).

Harlow (1962)'un yalnız yetiştirdiği maymunlar olgunlaştıklarında, eşleşmede yetersiz davranmış ve yapay olarak döllendirildiklerinde iyi bir aile olamamışlardır. Bu maymunlar kendi annelerinden ilgi göremedikleri için çocuklarına ilgi göstermemişler ve çocuklarını şiddetle istismar etmişlerdir (Keser, 2006).

Harlow'un maymunlar üzerinde yapmış olduğu deneyin sonucu, sağlıklı bağlanmanın oluşabilmesi için sadece beslenmenin yeterli olmadığını göstermiş ve Bowlby'nin anne ile etkileşim sonucu oluşan bağlanma stillerinin, ileriki dönem ilişkilerinin niteliğini etkileyeceği doğrultusundaki görüşünü desteklemiştir.

1.2.3. Öğrenme Teorisi (Davranışçı Yaklaşım)

Öğrenme teorisi bağlanma kavramının, diğer davranışlarda olduğu gibi bir dizi uyarıcı-tepki mekanizmasıyla oluştuğunu ileri sürmektedir. Öğrenme teorisi, organizmanın belli dürtülerinin (açlık gibi) birincil pekiştireçlerle tatmin edildiğini söyler ki bunlar biyolojik ihtiyaçları karşılayan ödüllerdir. Bebek söz konusu olduğunda en önemli birincil pekiştireç yemektir (Atkinson R. L., Atkinson R.C., Hillgard, 1995).

Anne-çocuk bağlanmasının ortaya çıkmasının, öğrenme ve psikodinamik teorilerinin ortaya sürdüğü gibi beslenme aktivitesiyle mi ilişkili olduğunu test etmek için Harris Harlow ve meslektaşları tarafından yapılan bir deneyde (1967) annelerinden ayrılan yavru maymunların biri telden ve diğeri havludan yapılmış iki vekil anneyle beslenmeleri sağlanmıştır. Deney sonucunda, yavru maymunların hangi anneden beslendiklerine bakmaksızın havlu kaplı anneyle zaman geçirmeyi tercih ettikleri gözlenmiştir. Bağlanmayla ilgili bir sonraki testte

bir korkutucu uyaran ortaya çıktığında (mekanik bir örümcek gibi) bebek maymunlar hangi anneden beslenmiş olurlarsa olsunlar havlu kaplı anneye gittikleri gözlenmiştir.

Harlow'un bulguları, bağlanmanın annenin ikincil dürtü özelliklerinden kazanımlarına bağlı olduğu görüşüne karşı çıkmıştır. Bebeklerin normal ya da stresli durumlarda kendini besleyen vekil anneyi aramadığı gerçeği Harlow'un 'temas rahatlığı' (contact comfort) kavramını ortaya atmasına sebep olmuştur. Temas rahatlığı, bebeğin fiziksel olarak kendini rahatlatan objenin sağladığı güvenlik hissinin, bağlanmanın oluşumunda beslenmeden daha önemli olduğunu açıklamaktadır (Atkinson vd., 1995).

1.2.4. Bilişsel Gelişim Yaklaşımı

Piaget'nin takipçileri, bağlanmanın gelişimini belli bilişsel kapasitelerin (özellikle nesne sürekliliğinin) kazanımına bağlı olduğunu ileri sürmektedir. Bebek, yabancı kaygısı veya ayrılma kaygısı sergilemeden önce, nesnelerin ve insanların varlıklarının o görmese bile var olmayı sürdürdüklerini anlamak zorunda olduğu söylenmektedir. Yabancı kaygısı gösterebilmesi için, bebeğin tanıdık yüzleri ve yabancı yüzleri birbirinden ayırması gerekir. Bunun için de bakıcıyı içselleştirmiş olması gerektiği düşünülmektedir. Benzer bir şekilde ayrılma kaygısının olabilmesi için, bebeğin, bakıcıyı görmese bile bakıcının varlığını sürdürdüğünü, sadece farklı bir mekânda olduğunun bilincinde olması gerektiği, ileri sürülen başka bir görüştür. Araştırmalar sekiz aylık bebeklerde "nesne sürekliliği"nin ve güçlü bağlanma göstergelerinin hemen hemen aynı zamanda oluştuğunu göstermektedir (Bukatko, Daehler, 1992; akt.Sümer, 2006).

1.2.5. Etolojik Yaklaşım

Hayvanların davranışlarını kendi doğal çevrelerinde, herhangi bir deney düzeneğine sokmadan inceleyen (TDK, Erişim:15.02.2014) ‘etolojik yaklaşım’ ile yapılan çalışmalar bağlanma kuramını şekillendirmede etkili olmuştur.

1.2.5.1. Lorenz’in Teorisi (Basımlama)

Konrad Lorenz ilk gözlemini kaz civcivleri üzerinde yapmıştır. Civciv yumurtadan ilk çıktığında Lorenz yürümüş ve civciv onu izlemiştir. Daha sonra civcivin annesi onun yanına geldiği halde civciv Lorenz’i izlemeyi bırakmamıştır (Hoffman ve Ratner, 1973, Akt. Cüceloğlu, 1998).

Lorenz (1958), yumurtadan yeni çıkan civcivin içgüdüsel olarak ilk hareket eden nesneyi izledikten sonra yürüyebildiğini bulmuştur. Yaklaşık olarak 10 dakika bu nesneyi takip etme şansı bulurlarsa, ona bağlandıklarını ve ayrıldıklarında sıkıntı yaşadıklarını gözlemlemiştir. Civciv doğumdan 13-16 saat arasındaki üç saatlik bir zaman süresi içinde hareket eden nesneye bırakılırsa basımlama en iyi şekilde gerçekleşir. Basımlama, bazı kuşların yumurtadan ilk çıktığı anda çevresinde hareket eden ilk nesneye bağlanıp sürekli o nesneyi izlemelerine verilen isimdir. Bu devre geçtikten sonra basımlama geçen zamana oranlı olarak gittikçe zorlaşır. Bu devreye “kritik dönem” adı verilir (Hess, 1972; Hoffman ve Ratner, 1973, Akt. Cüceloğlu, 1998).

Lorenz civcivlerin bağlanmalarından yola çıkarak ulaştığı kritik dönem fikrini insan bebeklerine uyarlamış ve bebeğin ilk birkaç ayında annesiyle etkileşiminin, birbirlerine verdikleri tepkilerin aralarındaki bağın kalitesini oluşturduğunu savunmuştur (Shafiq, 2010). Lorenz (1958)’in bu çalışması anne baba ile yavrusu arasındaki ilişkinin kurulmasında doğuştan davranışın önemi ve

genellikle doğumdan hemen sonra bir ‘en uygun dönem’in varlığını kanıtlaması açısından önemlidir (Gander ve Gardiner, 2007).

Etolojik yaklaşım, bebeğin davranışlarına bakıcının cevap vermesi sonucu aralarında bir bağ oluştuğu görüşündedir. Bağlanmanın biyolojik olarak bir tepki sistemini içerdiğini ve bu sistemin belli devrelerde etkinleştiğini ileri sürmektedir. Bu tepki sistemi etkinleşmezse, ileri de psikolojik, duygusal, zihinsel problemlerin oluşabileceği iddia edilmektedir (Miller, 1993).

1.3. Bağlanma Kuramı İle İlgili Yapılan Deneysel Çalışmalar

1.3.1. Ainsworth’un Uganda Projesi

Ainsworth bağlanma teorisine oldukça önemli katkı sağlayan araştırmacılardan biridir. Eşinin görevi dolayısıyla 1953’te Uganda’ya giden Ainsworth 26 Ugandalı bebekte bağlanmanın gelişimini incelemiştir. Dokuz ay süresince her iki haftada iki saatlik süreyle bebekleri ve ailelerini gözlemlemiştir (Bretherton, 2003).

Uganda’da elde edilen bilgilerle, annenin bebeğinin sinyallerine tepkisinin değerlendirmesine dayanan mülakat formlarından üç farklı bağlanma örüntüsü ortaya çıkmıştır. Güvenli bağlanan bebekler, annelerinin varlığında keşiften memnun görünmüşler ve annelerinin yokluğunda çok az ağlamışlardır. Güvensiz bağlanan bebekler, annelerinin yardımıyla bile çok az keşif davranışında bulunmuşlar ve annelerinin yokluğunda çok ağlamışlardır. Bu durum anne duyarlılığıyla ilişkilendirilmiştir. Henüz bağlanmamış bebekler ise, annelerine fark edilir nitelikte değişen davranışlar sergilememişlerdir. Duyarlı annelerin bebekleri güvenli bağlanmaya meyilli olmuşlardır; güvensiz bebeklerin anneleri ise az duyarlı davranmışlardır (Bretherton, 2003).

1.3.2. Margeret Mahler'in Çalışması

Mahler, bebeğin biyolojik doğumunun psikolojik doğum ile aynı olmadığı görüşünü geliştirmiş ve “psikolojik doğum” kavramını ortaya atan, gelişimsel anlamda insanın doğumundan itibaren ruhsal yapısının nasıl geliştiğini anlamaya çalışan, klinik gözleme dayalı bebek üzerine çalışmalar yapan ilk psikanalisttir.

Mahler ve ark. (1975) devlet destekli bu araştırma için bir bakım merkezi kurmuşlardır. Bu bakım merkezin amacı, anneleri ve bebekleri arasında üç aydan altı yaşa kadar olan etkileşimlerini gün ve gün gözlemleyerek, bu ilk kurulan ilişkinin dinamiklerini ortaya çıkarmak olmuştur. Bu bağlamda bölgedeki gönüllü anne ve bebekler, gündüz vakit geçirdikleri bu merkezde profesyonel bir ekiple gözleme tabi tutulmuşlardır (Akçakaya, Erişim:12.07.2014).

Sistemantik gözlemler, bebeğin periyodik olarak annenin varlığını ve ilgisini kontrol ettiğini göstermektedir. Bebek anneden zamanla yavaş yavaş uzaklaşmaya ve özerkleşmeye başlar, ancak arada optimal bir mesafe bırakır. Yani gereksinim duyduğu anda anneyi görebilecek ya da işitebilecek uzaklığa gider. Optimal durumlarda belirli dereceye kadar ayrılık kaygısı yaşar ve bu kaygı arttığı anda, yavru anneye koşup duygusal yakıtını yeniden doldurur. Yani anneye bakar, ona dokunur, onun kokusunu alır, onunla iletişim kurar. Bu araştırma sonucuna göre çocuk, anneye etkileşimin ürünü olarak ilişkiyel davranış modelleri oluşturur. Bu ilişkiyel davranış modelleri, çocuğun ileriki zamanlarında kurulan tüm yakın ilişkilerde kendini tekrar eder nitelikte kişilik yapılanmalarına dönüştüğü teorisini gündeme getirir (Akçakaya, Erişim:12.07.2014).

1.3.3. Ainsworth'un Yabancı Durum Çalışması (Ainsworth'un Baltimore Projesi)

Ainsworth, Afrika'dan döndükten sonra (1963) Baltimore adı verilen bir çalışma gerçekleştirmiştir. Anne-bebek bağlanma örüntülerini anlamak için 26 Baltimore ailesi ve bebekleri doğmadan önce alınmışlar, doğduktan sonra da dört saat süren aylık ev ziyaretleriyle bu bebekler evlerinde gözlemlenmişlerdir (Bretherton, 1992). Daha sonra bu bebekler on iki aylık olduklarında, yeni ve aşına olmadıkları bir durumda nasıl davranacaklarını görmek için John Hopkins Üniversitesi'nde, "Yabancı Durum" adı verilen bir laboratuvar ortamında gözlenmişlerdir. Bu çocukların güvenli bir üs olarak annelerini kullanarak üç dakika yabancı birisiyle kalınca nasıl tepki verdikleri ve stresle nasıl başa çıkabildikleri araştırılmıştır. Bu 'yabancı durum' yöntemiyle Ainsworth ve arkadaşları güvenli, kaçınan ve kaygılı-kararsız olarak üç bağlanma örüntüsü gözlemlemişlerdir (Ainsworth, Blehar, Waters, Wall, 1978).

Ainsworth bu sınıflandırma sisteminin, dünyayı keşfetmek ve güven temeli olarak anneyi kullanmaya odaklandığını söylemektedir. Çocuk fiziksel çevreyi keşfetmek için annesinden ayrılmakta ve ona dönmektedir. Önemli olan, keşif için annesinden bağımsız bir şekilde ayrılıp, güven temeli olarak anneyi kullanarak keşifte bulunmasıdır. Bunlar dikkate alınarak yapılan bağlanmanın örüntüleri aşağıda özetlenmiştir (Ainsworth, 1970).

Güvenli olarak bağlanan bebekler anneleri ile beraberken oldukça istekli bir biçimde çevreyi keşfetme davranışında bulunmuşlar, annelerinin yokluğunda çok az stres belirtisi göstermişler, annelerinin geri dönmesi ile onlarla yakın temas kurma girişiminde bulunmuşlar, temas sonucunda kızgınlık göstermeden yatışmışlar, sonra da çevreyi keşfetmeye devam etmişlerdir. Kaygılı-kararsız bebekler, çok az keşif davranışında bulunmuşlar, annelerinin yokluğunda oldukça kaygılanmışlar, annelerinin dönmesi üzerine de kolay yatışmamışlar. Yakınlık

isteğine eşlik eden kızgınlık ve direnç duyguları yaşamışlardır. Kaçıman bebekler ise, annelerinden ayrı oldukları sürece çok az stres belirtisi göstermişler, anneleri ile yakınlığı reddetmiş, tekrar birleştiklerinde annelerinden ayrılmış ve dikkatlerini oyuncaklarla oynamaya yöneltmişlerdir (Campos, Barrett, Lamb, Goldsmith ve Stenberg, 1983).

1.4. Bağlanmada İçsel Çalışma Modelleri – Benlik Modeli

Bağlanma kuramına göre, bireyin kurduğu ilk ilişki, yaşamının ilk yıllarında ona bakım veren anne ya da annenin yerini alan bakıcıyla gerçekleşmektedir. Bu ilişkinin, bebeğin kendini güvende hissetmesi, ihtiyaçlarının giderilmesi, duygusal yakınlık görme beklentilerinin karşılanması gibi olumlu bir süreçte ilerlemesi durumunda, bebek kendini sevmeye ve onaylanmaya layık görerek, önemli olduğunu hissedecek ve aynı zamanda karşısındakileri ve dünyayı da güvenilir ve olumlu bir yer olarak algılayacaktır. Anne ya da bakıcının verdiği bu tepkilere bağlı olarak çocuk kendisi ve diğerleri hakkında zihninde modeller geliştirir. Bu modeller ‘içsel çalışan modeller’ (internal working models) ya da ‘zihinsel temsiller’ (mental presentations) olarak kavramsallaştırılmaktadır. İçsel çalışma modelleri, bireyin kendilik imgesini biçimlendirir, yakın ilişkilere yönelik beklentileri şekillendirir ve yaşantıların yorumlanmasına rehberlik eder (Sümer ve Güngör 1999). Oluşturulan bu zihinsel modeller daha sonraki yıllarda kurulacak olan yakın kişiler arası ilişkiler için bir rehber ve model görevi görür. Bowlby (1973, 1982) içsel çalışan modellerin (internal working models) tamamen anne, baba ya da bakıcı davranışlarıyla şekillendiğini öne sürmüştür.

Çocuklar, temel bakım veren kişilerle etkileşimleri boyunca bağlanma figürü ve benliğe ilişkin beklentileri kapsayan zihinsel modeller geliştirirler.

Bağlanma figürüyle kurulan ilişkiyi temel alan bu beklentiler bireyin kişiler arası alandaki algılarını biçimlendirerek gelecekte kuracağı ilişkilerdeki inançlara, duygulara ve davranışsal taktiklere hizmet eder (Soygüt, 2004).

Çocuk ihtiyacı olduğunda bakıcısından gereken desteği ve olumlu tepkiyi görürse bakıcısının ulaşılabilir, güvenilir ve destekleyici olduğuna ilişkin olumlu zihinsel temsiller geliştirir. Tersi durumda ise çocuğun bakıcısı çocuğun gereksinimlerine duyarsız kaldığında ya da birbiriyle uyuşmayan tepkilerle karşılık verdiğinde çocuk bağlanma figürünü reddedici, kendisini de sevmeye ve desteklenmeye değer biri olarak görür ve zihinsel temsilleri de olumsuz olarak etkilenir (Bowlby, 1973).

1.5. Bağlanma Sistemi / Bağlanmanın Biçimlenmesi

Zihinsel modellerin olumlu veya olumsuz olması, ilişkilerinde hissedilen güvenliği korumaya çalışan bir kişinin sosyal çevrenin (özellikle de kişi için önemli olan başkalarının) sergilediği tepkileri ne derece tutarlı ve güvenilir olarak algıladığını ve kişinin kendisini ne ölçüde sevmeye değer bulduğunu doğrudan etkiler. Bu farklılaşan algılar da görelilik olarak durağan bir kişilik özelliği olan bağlanma stilini belirler (Bowlby, 1973; Main, vd., 1985).

1.6. Bağlanma Stilleri

1.6.1. Ainsworth ve Arkadaşları

Ainsworth, çocukluk dönemindeki bağlanma stilleri çalışmalarının öncüsüdür. En önemli çalışması yukarıda da belirtildiği gibi Ugandalı bebekler ve

annelerini üzerinde yapmış olduğu çalışmadan elde ettiği, bağlanma davranışındaki bireysel farklılıkları ortaya koyduğu “Yabancı Durum” çalışmasıdır. Ainsworth Ugandalı bebeklerle yaptığı bu çalışmanın sonucunda, 1) Güvenli, 2) Kaçınan, 3) Kaygılı-kararsız olmak üzere üç tip davranış örüntüsü gözlemlenmiştir.

Güvenli bağlanan Ugandalı bebeklerin, anneleriyle beraberken annelerini güvenli bir üs olarak kullanarak çevreyi keşfetmeye yöneldikleri, annelerinden ayrıldıklarında stres belirtisi gösterdikleri bulunmuştur. Annenin gidişine tepki, annelerin gelişine kadar sürmüştür. Anneleriyle bir araya geldiklerinde anneleriyle temas kurduktan sonra çevreyi keşfetmeye geri dönmüşlerdir (Shafiq, 2010).

Kaçınan bağlanmada, bebekler anne odadayken onunla pek ilgilenmez ve anne odadan ayrıldığında genellikle hoşnutsuzluk göstermişler ve yabancı tarafından annenin yapabileceği kadar kolay yatıştırılmışlardır (Ainsworth vd., 1978). Annelerinden ayrıldıklarında çok az stres belirtisi göstermişlerdir. Anneleriyle bir araya geldiklerinde ise yakınlık arama davranışını ortaya koymaktan kaçınmışlar (Shafiq, 2010), keşfetme davranışına dönerek çevreyle ilgilenmeyi tercih etmişlerdir.

Yeniden bir araya gelme evrelerinde anneye direniş gösteren bebekler kaygılı-kararsız bağlanan olarak sınıflandırılmışlardır. Bunlar fiziksel teması, eşzamanlı olarak hem ararlar hem de buna direnirler. Örneğin, kucağa alındıklarında ağlayabilirler ve aşağı inmek için öfkeyle tepinirler (Ainsworth vd., 1978). Kaygılı-kararsız bağlanan bebekler, anneleriyle ayrıldıklarında yoğun stres yaşamışlar ve çok az keşfetme davranışı göstermişlerdir (Shafiq, 2010).

Ainsworth (1989) da, Bowlby (1973) gibi, bağlanmanın duygusal bir bağ olduğunu söyler. Ainsworth (1989)’a göre bağlanma olabilmesi için kurulan ilişkilerdeki bağın duygusal olması, sürekli olması, ayrılmadan sonra stres yaşanması, tekrar bir araya gelindiğinde memnuniyet duyulması ve kayıpta yas

yaşanması gerekmektedir. O'na göre bağlanma figürü asla tamamıyla başka bir bağlanma figürüyle değiştirilemez.

1.6.2. Hazan ve Shaver

Bağlanma teorisinde yetişkin ilişkilerini inceleyerek yetişkin bağlanma stillerine dair ilk bilimsel çalışmalar Main, Kaplan ve Cassidy (1985) ile Hazan ve Shaver (1987) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmalarla erken dönem bağlanma edinimlerinin yetişkinlikteki ilişkileri de etkilediği sonucuna varılmıştır.

Ainsworth ve diğerleri (1978)'nin bebeklik dönemi bağlanma süreciyle ilgili olarak ortaya koymuş olduğu üç tip davranış örüntüsünü Hazan ve Shaver (1987), yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilere de uyarlamışlar ve bu dönemdeki romantik ilişkilerin nasıl biçimlendiğinin, sürdürüldüğünün ve sona erdirildiğinin bebeklik dönemindeki bağlanma süreciyle ilişkilendirerek anlaşılabileceğini öne sürmüşlerdir. Buna paralel olarak da güvenli, kaçınan ve kaygılı/kararsız olmak üzere üç tür bağlanma stili tanımlamışlardır.

Güvenli bağlanma kapsamında sınıflandırılan yetişkinler, kolayca yakın ilişkiler kurabildiklerini ve ilişkilerinin doyurucu olduğunu belirtmişlerdir. Bu gruptan yetişkinler, diğer gruplara oranla, ilişkilerinde çok az sorun yaşamakta, eşlerinin hatalarını rahatlıkla kabul etmekte ve ilişkileri genellikle uzun süreli olmaktadır. Hem romantik ilişkilerinde hem de çocuklukta ebeveynleri ile ilişkilerinde daha olumlu yaşantı ve inançlara sahiptirler.

Kaçınan bağlanma stilini içinde sınıflandırılan yetişkinler diğerleriyle yakınlık kurmak istememektedirler. Bu gruptan yetişkinler diğer gruplara oranla başkalarına en az güven duyan kişiler olup ilişkiler ve romantik sevgi hakkında olumsuz beklenti ve inançlara sahiptirler. Bu bireyler, birlikte oldukları kişilere karşı soğuk ve mesafelidirler.

Kaygılı/kararsız bağlanma stili çerçevesinde sınıflandırılan yetişkinler ise romantik ilişkilerinde birlikte oldukları kişilerin kendilerini terk edeceğinden endişe duyduklarını belirtmişlerdir. Eşlerine böyle bağlanan yetişkinlerin ilişkilerinde kıskanç, oldukça cinselliğe önem verdikleri ve ilişkilerinde çok sık duygusal iniş çıkışlar yaşadıkları gözlenmiştir. Ayrıca bu bireyler eşleri tarafından reddedilecekleri endişesini taşımaktadırlar (Hazan ve Shaver, 1987).

1.6.3. Bartholomew ve Horowitz

Hazan ve Shaver (1987)'in çalışmaları, yetişkin bağlanma tarzlarının anlaşılmasında diğer araştırmacılara öncü olmuştur. Bartholomew ve Horowitz (1991) de yapmış oldukları araştırmalar sonucunda kişinin kendisi ve başkalarıyla ilgili zihinsel modellerinin olumlu ve olumsuz olmak üzere iki boyutta incelenmesiyle ortaya çıkan “Dörtlü Bağlanma Modeli” ni sunmuşlardır.

Bu modelde kendi ve başkaları modelleri, bağlanma stillerinin temel boyutlarını oluşturmaktadır. Kendi ve başkaları modelleri olumlu ve olumsuz olarak ele alındığında ise, dört bağlanma stili ortaya çıkmaktadır. Bu dört bağlanma stili güvenli, saplantılı, korkulu ve kayıtsız bağlanma stilleridir (Mikulincer ve Shaver, 2007).

Bartholomew ve Horowitz'in, dörtlü bağlanma sistemindeki güvenli bağlanma stili Hazan ve Shaver'ın modelindeki gibidir; saplantılı bağlanma stili de kaygılı/kararsız bağlanma stiline denk gelmektedir. Hazan ve Shaver'ın kaçınan bağlanma stili, dörtlü bağlanma sisteminde korkulu ve kayıtsız olmak üzere ikiye ayrılarak genişletilmiştir.

1.6.3.1. Yetişkin Bağlanmasında Dört Grup Modeli

Bağlanma stilleri araştırmacıları, yetişkinlikteki bağlanma stillerinin çocuklukta bağlanma stillerine paralel olduğunu, aralarında bir ilişki bulunduğunu yaptıkları araştırmalarla desteklemiştir. Ailede herhangi bir önemli değişiklik olmadığı müddetçe bağlanma stillerinin de süreklilik gösterdiği, değişime karşı dirençli olduğu yine yapılan araştırmalar sonucu varılmış bir kanıdır.

1.6.3.1.1. Güvenli bağlanma

Bu örüntüde benliğe ve başkalarına ilişkin olumlu modellerin birleşimi söz konusudur. Güvenli bağlanan kişilerin kendilerine saygıları ve özgüvenleri yüksektir (Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006). Başkalarına güvenme konusunda daha rahat davrandıkları belirtilmektedir. Bunlara ek olarak güvenli bağlanma biçiminde, kendini sevmeye değer bulma ve başkalarını kabul edici, sıcak ve duyarlı olarak değerlendirme ile ilgili inançlar bulunmaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

1.6.3.1.2. Kayıtsız bağlanma

Kayıtsız bağlanma biçiminde olumlu benlik ve olumsuz başkaları modelinin birleşimi bulunmaktadır. Kayıtsız bağlananlar daha çok kendilerini ortaya koymakta, kendi kaynaklarını daha çok kullanmaktadırlar. Bu örüntü içinde, bağlanma gereksiniminin kabul edilmemesiyle ilgili, daha karmaşık bir mekanizma söz konusudur. Kayıtsız bağlanan kişiler, bağlanma figürlerinden gelebilecek olan reddedilme ve sonrasında yaşanacak hayal kırıklığının önüne geçerek olumlu benlik algılarını korumak istemektedirler. Bu nedenle kendileri ve

bağlanma figürleri arasına mesafe koyabilmektedirler. Yakın ilişkilerden kaçınarak, bağımsız olmanın önemini vurgulamakta ve kişiler arası ilişkilerin kendileri için önemsiz olduğunu düşünmektedirler (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

1.6.3.1.3. Saplantılı bağlanma

Bu bağlanma biçiminde, olumsuz benlik ve olumlu başkaları modelinin birleşimi bulunmaktadır. Saplantılı bağlanan kişilerin ebeveynlerinin, tutarsız ve duyarsız davranış örüntülerine sahip oldukları belirtilmektedir. Bunun yanı sıra bu örüntüdeki kişilerin kaçınmalarının yüksek olduğu ve yoğun değersizlik duygularına sahip oldukları ifade edilmektedir. Bu kişiler, diğer insanlarla yakın ilişkiler içinde olmayı istemektedirler; ancak, onlarla yapışkan tarzda ilişki kurmak istediklerinden, diğerlerini kendilerinden uzaklaştırabilmektedirler (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Saplantılı biçime sahip olanlar kendilerine güveni az, başkalarını destekleyici olarak algılayan, bu destekten olumlu şekilde faydalanamayan, kendini açma düzeyleri az olan bireylerdir (Erözkan, 2004).

1.6.3.1.4. Korkulu bağlanma

Bu bağlanma biçiminde olumsuz benlik ve olumsuz başkaları modeli bulunmaktadır. Kişi, kendisinin sevmeye layık olmadığı ve başkalarının güvenilmez ve reddedici olduğu ile ilgili inançlara sahiptir. Bu kişilerin kaygı düzeylerinin ve kaçınmalarının yüksek olduğu belirtilmektedir. Bunun yanı sıra, özgüven eksiklikleri vardır ve oldukça çekingendirler. Bu bağlanma biçimine sahip kişiler başkalarıyla yakın bağlar kurmaktan kaçınarak, başkalarından beklenen reddedilmeye karşı kendilerini korurlar. Korkulu bağlanma biçimine

sahip kişilerin ebeveynlerinin reddedici ve aşırı eleştirici oldukları vurgulanmaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

1.7. Bağlanma İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Najm (2005) tarafından yapılan çalışma, Pakistanlı erkek ve kadınlarda bağlanma, duygusal zekâ ve evlilik doyumu arasındaki farklılıkları incelemektedir. Araştırma 204 evli çift ile birlikte yürütülmüştür. Araştırma sonucunda güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin yüksek duygusal zekâ ve yüksek evlilik doyumu puanlarına da sahip oldukları görülmüştür. Bu sonucun daha önce yapılan çalışmaları destekler nitelikte olduğu vurgulanmıştır.

Keser (2006) çocuk yetiştirilmede bağlanma ve anne baba tutumlarının rolünü amaç edindiği bir çalışma yapmıştır. Araştırmayı 6-11 yaş arası 180 çocuk ve anneleri üzerinde yürütmüştür. Araştırma sonucunda güvenli bağlanan annelerin çocuk yetiştirme sürecinde kabul/ilginin yüksek, sıkı kontrolün düşük olduğu görülmüştür. Güvensiz bağlanan annelerin sıkı kontrolün yüksek olduğu annelik boyutunu uyguladıkları görülmüştür.

Ergenlerde bağlanma stilleri, toplumsal cinsiyet rolleri ve benlik kavramı arasındaki ilişkiyi inceleyen Damarlı (2006), araştırmada güvenli bağlanma stiline sahip katılımcıların saplantılı, korkulu ve kayıtsız bağlanma stiline sahip katılımcılardan daha olumlu benlik kavramına sahip oldukları sonucuna varmıştır. Aynı zamanda kayıtsız bağlanma stiline sahip bireylerin, saplantılı bağlanma stiline sahip bireylerden daha olumlu benlik kavramına sahip oldukları yine bu araştırma sonucunda elde edilmiştir.

Demirkan (2006) tarafından yapılan araştırmanın amacı, özel sektörde çalışan yöneticilerin ve çalışanların bağlanma stillerini, kontrol odağı inançlarını, iş doyumlarını ve beş faktör kişilik özelliklerini incelemek olarak belirlenmiştir.

Örneklemini üniversite mezunu 85 çalışan ve 85 yönetici olmak üzere 170 kişinin oluşturduğu araştırma sonuçlarına göre, kayıtsız bağlanma stili hem çalışan hem de yönetici katılımcılar arasında en sık rastlanan bağlanma stili olarak belirlenmiştir. Hassas, duygusal, endişeli, gergin, dirençsiz ve fevri olma gibi özellikleri kapsayan duygusal değişkenlik boyutu bakımından bireylerin bağlanma stillerine bakıldığında, saplantılı bağlanan bireylerin, güvenli, kayıtsız ve korkulu bağlanan bireylerden daha yüksek puan aldıkları görülmüştür.

Deniz (2006)'in ergenlerde bağlanma stilleri ile çocukluk istismarları ve suçluluk-utanç arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında Selçuk Üniversitesinin farklı fakültelerinde okuyan 566 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Deniz, araştırmasında İlişki Ölçekleri Anketi, Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği ve Suçluluk-Utanç Ölçeğini kullanmıştır. Araştırma sonucunda çocukluk döneminde fiziksel, duygusal ve cinsel istismara uğrama ile saplantılı bağlanma geliştirme arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Güvenli, korkulu ve kayıtsız bağlanma stilleri ile çocukluk istismarları arasında anlamlı bir ilişkinin olmaması da araştırma sonucunda elde edilen bir diğer sonuçtur. Bu araştırma çocukluk döneminde anne-baba-çocuk ilişkisinin, anne-baba eğitiminin, ailelere yönelik rehberlik hizmetlerinin bireyin gelişimindeki önemini vurgulaması açısından önemlidir.

Duygusal zekâ ile bağlanma stillerinin ilişkisini incelemek amacıyla Görünmez tarafından 2006 yılında, Kara Harp Okuluna katılan 210 subay adayının katılımıyla gerçekleştirilen araştırmada; duygusal zekâ testi puanları ile güvenli bağlanma arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki, korkulu bağlanma ile arasında orta düzeyde negatif bir ilişki, saplantılı bağlanma ile arasında düşük düzeyde negatif bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Kayıtsız bağlanma stili ile duygusal zekâ arasındaki negatif ilişkinin, ilişki yönünden dolayı literatürdeki benzer çalışmalarla örtüşmediği belirtilmiştir.

Oral (2006) çalışmasını hem lise ve üniversite öğrencileriyle hem de yeme bozukluğu tanısı konmuş olan hastalarla birlikte yürütmüştür. Bağlanma stilleri, kişiler arası şemalar, kişiler arası ilişki tarzları ve öfkenin incelenmesi araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Kişiler arası ilişkiler şekillenirken, erken dönemdeki yetiştiricilerle (genellikle anne-baba) kurulan ilişkilerin temel alındığını bir kere daha vurgulaması açısından araştırma önem taşımaktadır.

Sümer (2006) araştırmasını yaşları 22 ile 50 arasında değişen 167 üniversite mezununun katılımıyla gerçekleştirmiştir. Araştırma yetişkin bağlanma stillerinin cinsiyet, medeni durum, kardeş sayısı, duygusal zekâ, ilişkiye bağlılık ve ilişkide algılanan tatmine göre incelenmesini amaçlamaktadır. Sonuç olarak bağlanma stilleri ile duygusal zekâ düzeylerinin karşılaştırılmasında güvenli bağlanmada anlamlı fark bulunamamıştır. Duygusal zekânın alt ölçekleriyle bağlanma stilleri arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu araştırmanın sonucuna göre; duygusal zekânın alt boyutu olan kendi duygularını yönetme düzeyi ile bağlanma stillerine bakıldığında, sadece kaçınan ve saplantılı bağlanma stiline sahip bireyler arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmuştur. Bağlanma stilleri ile duygusal zekâ - duygusal farkındalık düzeyi karşılaştırıldığında sadece saplantılı bağlanma stiline sahip bireylerde anlamlı bir fark elde edilmiştir. Duygusal zekânın alt boyutlarından öz motivasyon düzeyi ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark elde edilememiştir. Saplantılı ve güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin duygusal zekânın diğerlerinin duygularını yönetme alt boyutunda anlamlı bir farklılık elde edilmiştir.

Ergenlerin ruhsal durumları, bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin araştırılması ve ebeveyn tutumlarının bağlanma stillerine etkisinin değerlendirilmesi amacıyla 2007'de Keskin tarafından yürütülen araştırma sonuçlarına göre; korkulu bağlanma stiline sahip bireyler ile baskı ve disiplin alt boyutları arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Saplantılı bağlanma ile aşırı

annelik ve demokratik tutum arasında ise olumsuz yönde korelasyon gözlenmiştir.

Cann, Norman, Welbourne, ve Lawrence (2008) tarafından yapılan araştırmada romantik ilişkide bağlanma stilleri, çatışma tarzı ve mizah şekilleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda, kaçınan bağlanma stili ile başkaları hakkında çatışma ve mizah ilişkili bulunmuştur.

Yıldız (2008), üniversite öğrencilerinin geçmişte yaşadıkları ayrılık kaygısı ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu çalışmasında ayrılık kaygısı ile bağlanma stilleri ve çocukluk döneminde yaşanan duygusal veya fiziksel travmayı da incelemiştir. Bu inceleme sonucunda korkulu veya saplantılı bağlanma stiline sahip bireylerin travma geçirme ile aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur. Aynı araştırmada yapılan ayrılık kaygısı ile bağlanma stilleri ve ebeveyn tutumları incelemesinde; korkulu bağlanma ile otoriter tutum, kayıtsız bağlanma ile tutarsız tutum, güvenli bağlanma ile demokratik tutum, saplantılı bağlanma ile suçlayıcı, otoriter tutum arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Oosterman ve Schuengel (2008), tarafından yapılan çalışma, evlatlık edinilmiş çocukların bağlanma stilleri ile bakım verenlerin duyarlılığı ve davranış problemleri arasındaki ilişkiyi araştırmaktadır. Araştırma sonucunda ebeveyn duyarlılığı ile güvenli bağlanma arasında olumlu ilişki bulunmuştur.

Dikmeer (2009) yapmış olduğu çalışmada, evlat edinilmiş ve biyolojik ebeveynleriyle yaşayan çocukların davranışsal ve duygusal sorunları ve bağlanma düzeyleri ile anne babalarının çocuk yetiştirme stillerini karşılaştırarak değerlendirmiştir. Araştırma sonucunda evlat edinilmiş çocukların duygusal ve davranışsal sorunlar ve bağlanma düzeyleri açısından biyolojik aileleri yanında yaşayan akranlarından farklı olmadıkları bilgisi elde edilmiştir. Evlat edinilmiş ya da edinilmemiş olarak ailelerin çocuk yetiştirme stillerine bakıldığında bir farklılık görülmemiştir.

Zerenoğlu (2011)'nun yapmış olduğu araştırma bulgularına göre, bağlanma stilleri ile fiziksel kötüye kullanım puanları arasında bir ilişki olduğu ve korkulu bağlanma stili ile örselelenme arasında da anlamlı bir ilişkinin var olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Karreman ve Vingerhoets (2012) yaptıkları çalışmada, bağlanma ve psikolojik iyi olma arasındaki ilişkiyi duygu düzenleme ve kendini çabuk toplama gücünün aracılık rolleriyle test ederek ortaya koymuşlardır. Araştırmanın sonucunda bireylerin bağlanma stillerinin psikolojik iyi oluşu etkilediği görülmüştür.

Gündüz (2013), bilişsel esnekliğin yordanmasında bağlanma stilleri, akılcı olmayan inançlar ve psikolojik belirtilerin katkılarını ele alan bir araştırma yapmış ve sonucunda bilişsel esneklik ile saplantılı bağlanma arasında negatif bir ilişki; güvenli ve kayıtsız bağlanma ile pozitif ilişki olduğunu saptamıştır.

Gündüz, Çapri, Akbay ve Tunç (2013) tarafından yürütölen çalışmada bağlanma stilleri, istismar yaşantısı ve depresyon arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda bağlanma stilleri ile travma (istismar) ve depresyon arasında pozitif, kaygılı bağlanma, duygusal istismar ve depresyon arasında yüksek ve önemli bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Terzi (2013) tarafından yapılan araştırma güvenli bağlanma stili ve stresle başa çıkma stratejilerinin üniversite öğrencilerinin kendini toplama gücü üzerindeki rolünü incelemeyi amaçlamıştır. 225 üniversite öğrencisi araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmada güvenli bağlanma stili ve başa çıkma stratejilerinin kendini toplama gücü üzerindeki yordayıcı rollerini test edebilmek amacıyla hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Araştırma bulguları güvenli bağlanma stili ile başa çıkma stratejilerinden aktif planlama, kaçma/biyokimyasal ve kabul/bilişsel yeniden yapılandırmanın kendini toplama gücü puanlarını anlamlı biçimde yordadığını göstermiştir.

Çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile duygusal ve davranışsal işleyiş arasındaki ilişkide bağlanmanın rolünün incelendiği çalışmada Lowell, Renk ve Adgate (2014) çocukluk çağı örselenme yaşantılarının özellikle duygusal istismarın ve bağlanma stillerinin, duygusal ve davranışsal sonuçların önemli belirleyicisi olduğunu göstermiştir.

Kararımak ve Güloğlu (2014), deprem deneyimi yaşamış yetişkinlerde bağlanma stilleri ve psikolojik sağlık arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma 242 depremzede ile gerçekleştirilmiş olup, sonuçta güvenli bağlanma ile psikolojik sağlık arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur.

Oshri, Sutton, Warner ve Miller (2015) çalışmalarında, örselenme yaşantıları ile riskli davranışların, bağlanma stilleri ve duygu düzenleme ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur.

Schimmenti ve Bifulco (2015) “Yetişkinlikteki kaygı bozukluklarının çocukluk dönemi bakım eksikliğiyle ilişkisinde bağlanma stillerinin rolü” başlıklı çalışmalarını 160 katılımcıyla gerçekleştirmişlerdir. Çalışmanın bulguları çocukluk dönemindeki ebeveyn duygusal ihmalinin, yetişkinlikte kaygı bozukluklarının gelişmesinde etkili olduğunu göstermiştir.

2. ANNE BABA TUTUMLARI

Çocuk gelişmesinde birincil ve en etkili öge ailedir. Çocuğun kişilik ve davranış biçimine doğuştan gelen (genetik) verilerin etkisi olduğu kadar çevresel etkenler de rol oynar. Anne-baba için çocuğun ağırlık kazanması, boylanması, güçlüğü ve hastalıklardan korunması, kısacası gözle görülür büyümesi, fiziksel gelişimi çok önemlidir. Oysa çocuğun ruhsal durumu, kişilik oluşumu, çevrenin de etkisiyle yavaş ve ayırt edilmeden gelişir (Cebiroğlu, 1995).

Her ailenin kendine özgü bir yapısı, kendine özgü kuralları ve değer yargıları olduğundan anne baba tutumlarını gruplandırmak güçtür. Dünyada ne kadar aile varsa o kadar farklı anne baba tutumu olduğunu söylemek mümkündür. Her aile birbirinden farklı olduğu gibi aynı aile içinde anne ve babanın tutumu da birbirinden farklı olabilmektedir (Kulaksızoğlu, 2011; Özgüven, 2011). Fakat ailelerin genel tutumları ve bu tutumların ortak yönleri ele alındığında, otoriter tutum, aşırı hoşgörölü tutum, demokratik tutum, koruyucu/ istekçi tutum, tutarsız/ dengesiz tutum, ilgisiz/reddedici tutum olarak gruplandırmak mümkündür.

2.1. Anne Baba Tutumuna İlişkin Kuramsal Görüşler

2.1.1. Psikodinamik Kuram

Psikodinamik modelde gelişimin temel belirleyicilerinin biyolojik olduğu ve ebeveynin istekleri ile toplumsal beklentiler arasındaki çatışmanın kaçınılmaz olduğu belirtilmiştir. Çocuğun libidinal ihtiyaçları ile aile çevresi arasındaki etkileşimin çocuğun gelişimindeki bireysel farklılıkları belirlediği farz edilmektedir. Psikodinamik bakış açısındaki araştırmacılar ebeveyn çocuk arasındaki duygusal ilişkiyle ve onun çocuğun psikoseksüel, psikososyal ve kişilik üzerindeki etkisiyle ilgilenmişlerdir. Ebeveyn ile çocuk arasındaki duygusal ilişkilerin bir aileden diğerine gösterdiği bireysel farklılıklar, ebeveyn tutumlarındaki farklılıklara bağlanmaktadır (Yılmaz, 2000).

2.1.2. Davranışçı Model

Öğrenme, bireyin olgunlaşma düzeyine göre, çevresiyle olan etkileşimi sonucunda, yeni davranışlar kazanması ya da eski davranışlarını değiştirmesi

sürecidir. İnsanlar çevre ile etkileşimleri sonucunda bilgi, beceri, tutum ve değer kazanırlar. Öğrenmenin temelini bu etkileşimler oluşturur. Kişi, çevresinden sürekli olarak kendisine ulaşan verileri değerlendirir ve bunun sonucu olarak düşünsel, duyuşsal ya da davranışsal tepkilerde bulunur (Erözkan, 2007). Davranışçı yaklaşıma göre, zamanla bu tepkilerin ödül, ceza ve pekiştireçlerle kalıcı hale gelerek bireyin davranışlarında belirleyici olduğu söylenebilir.

Davranışçılar, yakın çevreden alınan pekiştirecin çocuğun gelişimini nasıl şekillendirdiği ile ilgilenmişler ve davranışın tutumdan daha önemli olduğunu belirterek, ebeveyn tutumlarını ebeveynlerin davranışları açısından gruplamışlardır. Çocuğun gelişimindeki bireysel farklılıkların çocuğun içinde bulunduğu öğrenme çevresindeki farklılıkları yansıttığı düşünüldüğü için, davranışçılara göre ebeveyn tutumu bu çevreyi tanımlayan davranış örüntüleridir (Yılmaz, 2007).

2.1.3. Baumrind'in Sınıflaması

Baumrind (1971), anne ve baba tutumlarının bireylerin üzerindeki etkilerini araştıran en önemli kişilerdendir. Baumrind'e göre; ebeveyn olmak, tek başına ve birlikte çocuğu etkileyen davranışların bütünüdür. Anne baba tutum ve davranışlarını araştıranların birçoğu Baumrind'i temel almışlardır (Sayın, 2007). Baumrind okul öncesi dönemdeki çocuklarla ev ortamında yaptığı gözlemlerinde ve laboratuvar çalışmalarında ebeveyn ile çocuk arasındaki etkileşimi incelemiş ve çocuk yetiştirme konusunda ana-baba stili ile ilişkili 4 boyut tespit etmiş ve bu boyutlara göre sınıflandırmasını gerçekleştirmiştir. Bu boyutlar; kontrol, bakım/destek, açık iletişim ve olgunluk beklentisi boyutlarıdır. Kontrol boyutu, ebeveyn tarafından konulan kurallara çocuğun ne ölçüde uyması gerektiğini göstermektedir. Açık iletişim boyutu, ebeveynlerin karar alırken çocukların fikirlerine ne derecede önem verdiklerini gösterir. Olgunluk beklentisi boyutu,

ebeveynlerin çocukları zihinsel, duygusal ve sosyal alanlarda başarılı olmaları için ne derecede desteklediklerini gösterir. Bakım-destek boyutu ise ebeveynlerin çocuk ile olan ilişkilerinde ne derece sıcak, yakın ve sevecen olduklarını gösterir. Baumrind'e göre, ebeveynlerin çoğu, çocuklarıyla olan iletişimlerinde bu davranışlardan birini daha belirgin olarak benimser ve uygularlar (Erdoğan, Uçukoğlu, 2011).

Baumrind'in sınıflamasına göre, kontrol ve olgunluk beklentisi boyutlarında yüksek, diğer iki boyutta düşük dereceye sahip ebeveynler otoriter olarak sınıflanırken dört boyutta da yüksek dereceye sahip ebeveynler demokratik olarak sınıflanmaktadır. İzin verici ebeveynler ise kontrol ve olgunluk beklentisi boyutlarında düşük diğer iki boyutta ise yüksek dereceye sahiptirler (Erdoğan, Uçukoğlu, 2011).

2.1.4. Maccoby ve Martin'in İki Boyutlu Bakış Açısı Modeli

Yılmaz (1999)'ın belirttiğine göre Maccoby ve Martin, Baumrind'den farklı olarak anne baba stilini duyarlılık ve talepkarlık/kontrol olmak üzere iki boyut açısından ele almışlar ve bu iki boyutun kesiştiği noktada dört tür anne baba stili tanımlamışlardır. Maccoby ve Martin, "izin verici" anne baba stilini ikiye ayırmışlardır. Bunlar izin verici/müşahakar (hoşgörülü) ve izin verici/ihmalkar anne baba stilleridir. Demokratik ebeveynler hem yüksek düzeyde kontrol/talep hem de kabul/ilgi gösterirler. Otoriter ebeveynler ise yüksek düzeyde kontrol/talep sahibi iken düşük düzeyde kabul/ilgi gösterirler. Otoriter ve demokratik ebeveynlerin çocukların gelişimlerdeki farklılıklar ebeveynin ilgisi ve kabul düzeyindeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Çünkü Maccoby ve Martin'in sınıflandırmasındaki her iki anne baba stilinden kontrol/talep boyutu yüksektir. İzin verici/müşahakar ebeveynler yüksek düzeyde kabul/ilgi ve düşük düzeyde kontrol/talep sergilerler. İzin verici ihmalkar ebeveynler ise her iki

düzye de düşük düzye tutuma sahiptirler. Buna göre her iki izin verici anne baba stilinde kontrol boyutu düşükken izin verici ebeveynler arasındaki farklılık anne babanın göstermiş olduğu ilgi ve kabulden kaynaklanmaktadır (Yılmaz, 2007).

İzin verici/müsamahakar ebeveynler çocuklarına karşı oldukça hoşgörölü davranırlar, davranışlarına herhangi bir sınır koymazlar. Bu tür anne babalar çocuklarına sevgi gösterirler, sıcak ve ilgili davranırlar (Yılmaz, 2007). Çocuklarına karşı yakın ve ilgili davranırlar, çocuklarının davranışlarını çok az kontrol ederler veya denetlemezler, çocuklarının kendi kendilerine aldıkları kararları uygulamalarına izin veren bir tutum sergilerler. Genel olarak, izin verici ebeveynlerin çocukları saldırgan davranışlarda bulunurlar, bağımsızlık ve sorumluluk almaktan kaçınırlar (Maccoby ve Martin, 1983). İzin verici-ihmkâr ebeveynler ise çocukları ile aralarına bir mesafe koyma eğilimindedirler, çocuklarına ayıracakları zamanları ve enerjileri yoktur, onlara karşı ilgisizdirler, aynı zamanda çocuklarını hiçbir şekilde kontrol etmezler. Bu ebeveynler çocuklarının sadece yiyecek ve giyecek gibi temel ihtiyaçlarını karşılarlar fakat onlara duygusal açıdan yakınlık göstermezler ve onların okulla ilgili ya da okul dışı faaliyetleriyle ilgilenmezler. Yapılan çalışmalarda ebeveynin ilgisi ile çocukların kişilik gelişimi arasında ilişki bulunmuş ve çocuğuyla ilgilenmeyen, çocuğuna uzak olan anne babaların çocuklarının, saldırganlık eğilimi yüksek, okul başarıları düşük, zararlı madde kullanımına (içki ve sigara gibi) erken yaşlarda başlayan, duygusal kontrolleri zayıf, uzun süreli amaçları olmayan çocuklar olduğu gözlenmiştir (Steinberg, Elmen, Mounts, 1989; Steinberg, Lamborn, Dornbusch ve Darling, 1992). Maccoby ve Martin'e (1983) göre, eğer ebeveynin çocuğuna karşı ilgisiz tutumu erken yaşlarda başlarsa, çocuğun bilişsel ve sosyal gelişiminde gerilikler görülebilir. Duygusal olarak ilgisiz ve depresyonlu annelerin bebeklerinin, duygusal açıdan bağlanmada güçlük

yaşadıkları, sinirli ve bağımlı davranışlar gibi psikolojik yönden olumsuz davranışlarda buldukları görülmüştür.

2.2. Gözlenen Farklı Anne Baba Tutumları

Berber (1990)'e göre, çocuk yetiştirme tutumları, toplumsallaşma sürecindeki çocukların, sağlıklı bir kişilik yapısı geliştirebilmeleri, kendileriyle ve toplumla barışık yaşayabilmeleri, gelecekte kendileri ve toplum için yararlı bireyler olabilmeleri açısından önemlidir. Çocuk yetiştirme tutumları, toplumdan topluma, kültürden kültüre farklılık gösterdiği gibi, toplum içindeki aileler arasında da farklılık göstermektedir (Kayan, 2012).

2.2.1. Otoriter Tutum

Geleneksel Türk yapısında sıklıkla karşılaşılmakta olan otoriter tutumda, çocuğun istek ve gereksinimlerini göz ardı eden katı kurallar vardır. Çocuklara bu kuralların nedeni açıklanmaz ve çocuk bu kurallara sadece anne babası öyle istediği için sorgulamadan uymak zorundadır. Çocuğa karşı sürekli müdahalenin ve dışarıdan denetimin bulunduğu bu tutumda “zor yoluyla denetleme” ve “sevgi esirgeyerek denetleme” egemendir. Bu tutum içinde olan anne babalar çocuk için en iyisini kendilerinin bildiğini düşünürler ve çocuklarına söz hakkı vermezler. Dolayısıyla aralarında bir iletişim de söz konusu değildir. Aşırı baskıcı, otoriter tutum, çocuğun kendine olan güvenini ortadan kaldıran, onun kişiliğini hiçe sayan bir tutumdur. Bu tutumla yetiştirilen çocuk, sessiz, uslu, nazik, dürüst ve dikkatli olmasına karşılık, küskün, silik, çekingen, başkalarının etkisinde kolay kalabilen, boyun eğici, aşırı hassas bir yapıya sahip olabilir (Yavuzer, 2005).

Otoriter tutumda anne babanın çocuğundan beklediği temel davranış itaattir. İtaat etmediğinde ise fiziksel ceza uygulanır. Çocuğun göstermiş olduğu olumlu davranış dahi ödüllendirilmez. Şımaracağı kaygısıyla sevgi dile getirilmez ve belli edilmez. Ebeveynlerinden biri ya da her ikisi de bu tutuma sahip olan çocuk, duygu ve düşüncelerini bastırır ve açıkça ifade edemez. Dışlanacağı ya da cezalandırılacağı korkusu ile boyun eğer ve söylenilene yapar. Bu çocuklar sıklıkla azarlanma, dışlanma, reddedilme ve cezalandırma davranışlarına maruz bırakılırlar (Kulaksızoğlu, 2011).

Anne babaların aşırı otoriteyi bir yöntem olarak benimsemelerinin altında yatan ana düşünce, “çocuklarını disiplin altında tutma” kaygısıdır. Çocuğun ‘disiplin altında tutulması’ndan ne anlaşıldığı önemlidir. Genellikle anlaşılan, çocuğun, anne babasının tam istediği gibi olmasıdır. Yani ailenin, planlarını uygulaması, hayallerini gerçekleştirme, onların kendi modellerinde yetişmesi için, çocuğun disiplin altında tutulması anlaşılmaktadır. Çocuğun karşı görüşlerine, özgün proje ve hedeflerine değer verilmemesi, bunları ailesi ile tartışma imkânı olmaması, bunların “sakıncalı ve nankörece” bulunması, çocuğun kendisi için en uygun bir yere doğru yürümesini zorlaştırır (Aydın, 2007).

2.2.2. Aşırı Hoşgörülü (Aşırı Serbest) Tutum

Bu tutumda, anne baba çocuğa karşı hiç bir denetim ya da disiplin yöntemi uygulamaz. Çocuk, yanlış bir davranış gösterdiğinde çocuğa yaptırım uygulanmaz. Olumlu ya da olumsuz tüm davranışları aynı tepkiler alan çocuk neyin doğru neyin yanlış olduğunu ayırt edemez (Adam, 2009). Uyku, yemek veya çalışma gibi durumlarda ortak ve kesin bir tutum izlenmez, çocuğun insiyatifine bırakılır. Çocuktan yaşına uygun olgunlukta davranması beklenmez ve toplumsal kurallar fazlaca dikkate alınmaz, çocuğa bu kurallar öğretilmez. Aşırı hoşgörülü tutum, sıklıkla geç anne baba olmuş ve tek çocuk sahibi olan

anne babalarda görülmektedir. Ayrıca, aile büyükleriyle bir arada yaşayan ailelerde de rastlanmaktadır (Dönmezer, 1999).

Araştırmalara göre bu tutumun sürekliliği de çocuğun gereğinde duygu, istek ve dürtülerini denetleyebilme yeteneğinin gelişimini olumsuz etkiler; vurucu-kırıcı, agresif davranışlarının artmasına yol açar. Bu durum ayrıca aile içinde de çeşitli sorunlar yaratır. Çünkü çocukların devam eden istekleri ve devamlı patlamaları bazen onların da dayanma sınırlarını çok aşar; bu kez çok sert cezalar uygulanır. Aynı evde hem hoşgörülü, hem de çok sert tutumların uygulanması ise büsbütün karmaşalarla devam eder gider (Ekşi, 1990).

2.2.3. Demokratik Tutum

Dengeli, benimseyici, güven verici, destekleyici olarak da ifade edilen bu tutum ideal anne baba tutumudur (Yavuzer, 2005). Demokratik tutuma sahip olan anne babalar çocuğunun biricikliğine inanmakta ve onun bağımsız bir birey olarak gelişimine destek vermektedirler. Bu tutuma sahip anne babalar, çocuğuna bir insan olarak saygı duyar. Ona fiziksel ihtiyaçlarını karşılamada yardımcı olmakla birlikte karşılıksız bir sevgi de sunar ve çocuk hiçbir zaman bu sevgiden mahrum kalmayacağını bilir. Çünkü anne baba çocuğun olumsuz davranışı olduğunda dahi ona sevgisini açık bir biçimde gösterir (Kulaksızoğlu, 2011).

Demokratik tutum, sevgi ve ilginin yanı sıra denetimin de olduğu, ikisinin de yerinde ve kararında uygulandığı bir yöntemdir. Bu amaçla, çocuktan beklenen davranışlar ve uyulması gereken kurallar önceden belirlenir ve çocuğa açık ve anlayabileceği bir şekilde ifade edilir. Kurallara uyması için çocuğa yardım edilir. Kurallara uymadığında ise çocuğa fiziksel bir ceza uygulamak yerine çeşitli disiplin yöntemleri uygulanır. Demokratik ailelerde tamamiyle serbestlik söz konusu değildir. Ancak denetim, çocuklar açısından da kabul edilebilir ve mantıklı bir düzeyde tutulur. Katı kurallar yerine daha esnek bir

tutum söz konusudur (Dönmezer, 1999). Dış denetimden daha çok çocukların kendi kendini denetlemesine önem verilir. Çocuğa öğüt vermekten kaçınılır. Bunun yerine çocuktan beklenen davranışlar açıkça belirtilir ve çocuğa iyi bir model olunur. Çocuğa etkin bir rol ve sorumluluk verilir. Böylece çocuğun özdenetim kazanması sağlanır (Özgüven, 2011). Böyle bir ailede anne baba arasında da bir sevgi ortamı söz konusudur. Eşler de birbirine karşı saygılı davranmakta ve çocuklarına iyi birer model olmaktadır. Çocuklarına karşı da ortak bir tutum izlemektedirler. Ayrıca, kurallar sadece çocuk için değil anne baba için de geçerlidir. Aile içerisinde anne baba ile çocuklar eşit haklara sahiptir. Çocuğa konuşma ve kendini ifade etme hakkı tanınır (Kulaksızoğlu, 2011).

2.2.4. Koruyucu/ İstekçi Tutum

Bu tutumun temel özelliklerinden birisi, ebeveynin aşırı koruma güdüsüyle çocuğun kendi başına karşılayabileceği ihtiyaçlarını bile anne babanın üstlenmesi ve çocuğa bu anlamda sorumluluk vermemesidir. Anne baba sürekli çocuklarının üzerine titrer ve gereksiz durumlarda dahi onları korur. Çocuklarının korunmaya muhtaç olduklarını ve onları bu şekilde korumazsa başlarına bir şey gelebileceğini düşünür. Aşırı koruyucu anne baba böyle davranarak ebeveynlik görevini yerine getirdiğine inanır ve bunun karşılığında da çocuğun kendilerine minnet duymasını bekler. Bu tutumu sergileyen anne babalar, çocuğun kendilerine bağlı olmasını bekler. Çocukların yetişkin bir birey olmaya yönelik davranışlarını hoş karşılamaz (Kulaksızoğlu, 2011). Bu tutumda çocuğun büyümesine izin verilmez ve sürekli bebekleştirilir. Sıklıkla annelerde görülen bu tutumda anne, çocuğuna olan sevgisini bu şekilde ifade ettiğine ve ona yardımcı olduğuna inanır (Yavuzer, 2003).

Günümüzde bu tutumu sadece annelerin gösterdiğini söylemek doğru olmaz. Özellikle eğitim düzeyi yüksek babaların da aşırı koruyucu bir tutum

izledikleri gözlenmektedir. Dolayısıyla günümüzde bu tutumun hem anneler hem de babalar tarafından sıklıkla kullanıldığı söylenebilir. Bunun sebebinin de ailelerin kendi anne babalarının yetiştirme tutumuna tepkisi olduğu düşünülmektedir (Dönmezer, 1999).

2.2.5. Tutarsız/ Dengesiz Tutum

Çocuğun eğitimi ve gelişimi açısından olumsuz etkileri olacak bu tutumda, anne baba bazen aşırı hoşgörülü ve serbest, bazen engelleyici, baskıcı ve cezalandırıcı bir tutum içindedir. Bu aile ortamında kurallara uyulmasında kararlılık ve süreklilik yoktur (Aydın, 2007). Özellikle çocuk, ergenlik dönemindeyken anne babalar bu tutumu sık kullanırlar. Çocuklara bazen “sen küçüksün” diye izin verilmeyen bir davranışa daha sonrasında “artık sen büyüdün” gibi bir tepki verilebilmektedir (Dönmezer, 1999).

Dengesiz ve tutarsız tutum anne veya babanın kendi içerisindeki tutarsızlıkların dışında iki ebeveynin birbirinden farklı yetiştirme tutumuna sahip olması şeklinde de kendini gösterebilir. Örneğin baba aşırı otoriter bir tutum izlerken anne çocuktaki sevgi eksikliğini giderebilmek adına aşırı serbest ya da aşırı koruyucu tutum takınabilir. Fakat çok özel durumlar dışında, anne babanın hem kendi içlerinde hem de kendi aralarında tutarlı davranması çocuğun psikolojik gelişimi açısından çok önemlidir (Dönmezer, 1999). Tutarsızlık, anne ve babanın bir birine çok aykırı ceza ve eğitim anlayışlarının çatışmasından da doğabilir. O zaman çocuk, davranışını kime uyduracağını bilemez. Bir evde birgün görmezlikten gelinen yaramazlık, ertesi gün ağır ceza görüyorsa, annenin yaptığını baba bozuyor ya da babanın verdiği cezaya anne karşı çıkıyorsa, tutarsızlık gerçekten var denilebilir (Yörükoğlu, 2000). Özellikle anne ile babanın, çocuğunun yanında birbirlerinin tutumunu eleştirmesi, biri kızdığında

diğerinin kayırması, çocukta görülen bir problem için diğer ebeveyni suçlaması sıklıkla karşılaşılan olumsuz tutumlardır (Yavuzer, 2005).

Anne baba tutumları tutarsız ise çocuk hangi davranışın yanlış, hangisinin doğru olduğunu öğrenmekte güçlük çekerek toplumsal kuralları benimsemekte zorlanabilir. Tutumunu, anne babanın keyifli veya öfkeli oluşuna göre ayarlamaya çalışır. Çocuk, davranışının doğru veya yanlış oluşuna göre değil, “Ne zaman yaparsam ceza verilmez?” sorusunun cevabına göre davranmaya başlar (Aydın, 2007).

2.2.6. İlgisiz-Kayıtsız Tutum

İlgisiz ve kayıtsız tutumda, anne baba ve çocuk arasında iletişim kopukluğu söz konusudur. Bu tür aileler çocuklarını yalnız bırakabilmekte ya da dışlayabilmektedir. Çocuğa karşı ilgisiz olan anne babalar, çocuğun maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılamada ve onlara sevgi göstermede yetersizdir. Ayrıca çocuğa bir denetim de uygulamazlar. Çocuk kendi haline bırakılır. Çocuğa yeterli zaman ayrılmaz, çocuk için gerekli çaba gösterilmez ve bu tür aileler çocukları yapacakları işler için birer engel olarak görürler. Bu tür anne baba tutumu genellikle yoksul ve kalabalık ailelerde görülür. (Karataş, 2009; Yavuzer, 2005). Yapılan araştırmalar anne babanın ilgisini, onayını ve sevgisini almadan büyüyen çocuklarda saldırganlık eğilimlerinin daha fazla olduğunu göstermektedir (Tunalı, 2011).

2.3. Anne Baba Tutumlarını Etkileyen Etmenler

Anne baba tutumları toplumdan topluma farklılık gösterdiği gibi aynı toplumda yaşayan aileler arasında da farklılık gösterebilmektedir. Bu

farklılıkların kaynaklarına bakıldığında birçok sebep karşımıza çıkmaktadır. Çocuk yetiştirme yöntemlerinde, makro düzeyde kültürler ve alt kültürler; mikro düzeyde ise aileler ve bireyler arasında farklılıklar vardır. Bu farklılıklar, büyük ölçüde, bireyin içinde yaşadığı toplumun ya da topluluğun sosyo-ekonomik durumundan, törel ve dinsel kurallar ve değerlerinden; bireyin yetiştirme biçiminden, inanç ve düşüncelerinden; çocukların kişilik özelliklerinden ileri gelebilir (Dönmezer, 1999). Bununla birlikte sıklıkla karşımıza çıkan sebeplerin ortak özelliklerine bakıldığında bu sebepleri birkaç başlık altında incelemek mümkündür.

Anne baba tutumlarını etkileyen faktörlerden bir tanesi çocuğun yaşıdır. Ailelerin beklentileri çocukların yaşına göre değiştiği için aynı davranışa karşı gösterilen tutum, çocuğun yaşına göre değişebilmektedir (Dönmezer, 1999).

Çocuğun cinsiyeti de anne baba tutumlarını etkileyen faktörlerdendir. Anne veya babanın çocuğunun cinsiyetini algılayış biçimlerine göre takındıkları tutum da değişiklik gösterebilmektedir. Örneğin bir baba, erkek çocuğunu daha güçlü bulduğu için ona karşı daha katı ve daha az şefkat gösteren bir tutum sergileyebilmektedir (Dönmezer, 1999).

Anne babanın çocukluk yıllarında karşılaştıkları anne baba tutumları, çocuklara karşı takındıkları tutumları etkilemektedir. Çocukluk yıllarında aşırı baskı görmüş anne babaların çocuklarını yetiştirirken kendi anne babalarından öğrendikleri yöntemleri kullandıkları sıklıkla gözlenmektedir. Bazen de tam tersine baskı altında büyüyen ebeveyn aşırı hoşgörülü bir tutum takınmaktadır. Bu da çocuğun gelişimi açısından uygun bir yol değildir (Yavuzer, 2005).

Bugünkü yaşamlarında eşleriyle aralarındaki ilişkinin kalitesi de anne babaların çocuklarına karşı tutumlarını etkilemektedir. Anne babanın birbirine karşı sevgi ve saygı duyması, kendi içlerinde barışık ve huzurlu olmaları evin genel havasını etkilemekte ve bu durum da çocuklara karşı tutumlara yansımaktadır (Yavuzer, 2005). Kendi aralarında mutlu olan çiftler, çocuklarına

karşı daha kabul edici ve ılımlı bir tutum takınırken, mutsuz olan ve evliliklerinde problem yaşayan çiftler, çocuklarına karşı daha baskıcı veya ilgisiz bir tutum izleyebilirler. Bazen de eşiyile problem yaşayan ebeveyn çocuğuna karşı aşırı koruyucu tutum takınabilir (Dönmezer, 1999).

Ailenin sosyoekonomik durumunun yüksek ya da düşük olması da anne baba tutumlarını etkileyen diğer faktörlerdendir. Üst sosyoekonomik düzeyde olan anne babalar, çocuklarına karşı alt sosyoekonomik düzeydeki ebeveynlere oranla daha eşitlikçi ve demokratik davranmakta, bir birey olarak gelişmelerine ve özgürlüklerine daha çok önem vermektedir. Sosyoekonomik durumu düşük olan aileler ise çocuğu daha çok bir yatırım aracı olarak görmekte ve bireysel farklılıklarına daha az saygı duymaktadırlar (Dönmezer, 1999).

Anne babaların çocuklarına karşı takındığı tutumlar yaşadıkları toplumun kültüründen de büyük ölçüde etkilenmektedir. Örneğin Amerika'da anne babaların çocuklarına karşı tutumları bireysel bir tutum olarak değerlendirilmektedir. Fakat Ortadoğu ve Doğu ülkelerine bakıldığında daha toplumsal bir tutum izlendiği görülmektedir. Başka bir deyişle, Amerika'da ve Batı toplumlarında bireyin özgürlüğüne önem verilirken toplumcu tutum toplumun gelişimine ve birlikteliğine önem verir (Özgüven, 2011).

Geç ya da erken yaşta çocuk sahibi olmak, çocuğun isteyerek sahip olunup olunmaması, anne babanın çocuğun bakımıyla ilgili sorumlulukları paylaşp paylaşmaması, anne babanın kendi beklentilerine uygun çocuğa sahip olup olmaması, çocuk sayısı, çocuğun karakteristik özellikleri gibi hususlar da anne baba tutumlarını etkileyen diğer faktörlerden bazılarıdır (Yavuzer, 2005).

2.4. Anne Baba Tutumları İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Hacıömeroğlu (2008)'nin yaptığı araştırmanın bulgularında, annenin yetiştirme tutumlarını reddedici ve babanın yetiştirme tutumlarını duygusal sıcaklıktan yoksun olarak algılayan bireylerin depresif semptomlarının da yüksek olduğu gözlenmiştir.

Yılmaz (2009b) yapmış olduğu araştırmada, üniversite öğrencilerinin öz anlayışları ile anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada cinsiyet değişkeniyle anne baba tutumunun farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre, kız öğrencilerin anne baba tutumlarını demokratik, erkek öğrencilerin ise koruyucu ve otoriter olarak algıladıkları görülmüştür.

Ön ergenlerde olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçilik ile algılanan anne baba tutumları arasındaki ilişkileri incelediği çalışmasında Tire (2011), demokratik anne tutumuna sahip ailelerin çocuklarının yüksek düzeyde olumlu mükemmeliyetçi oldukları, ihmalkâr annelerin çocuklarının daha düşük olumlu mükemmeliyetçilik düzeyine sahip oldukları araştırma sonucunda elde edilmiştir.

Çapulcuoğlu (2012), öğrenci tükenmişliğini yordamada stresle başa çıkma, sınav kaygısı, akademik yetkinlik ve anne baba tutumlarını incelemek amacıyla betimsel bir çalışma yapmıştır. Araştırma sonucunda demokratik ana-baba tutumunun tükenmişliğin önemli yordayıcısı olduğu görülmüştür.

Kayan (2012) tarafından genel tarama modeline uygun olarak “İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin saldırganlık ve boyun eğici davranışlarının algılanan anne-baba tutumları” başlıklı bir araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucunda demokratik anne baba tutumu ile atak, sinirli ve negatif saldırganlık arasında negatif yönlü; koruyucu-istekçi anne baba tutumuyla atak, sinirli, negatif ve sözel saldırganlık arasında pozitif yönlü; otoriter anne baba tutumuyla atak, sinirli, negatif ve sözel saldırganlık arasında pozitif yönlü anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Algılanan koruyucu istekçi anne baba tutumu ile boyun eğici

davranışlar arasında pozitif yönlü, otoriter tutum ile boyun eğici davranışlar arasında da pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur.

Zeteroğlu (2014), anaokuluna devam eden altı yaşındaki çocukların anne baba tutumları ile çoklu zekâ alanları ve grup içi etkinlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Sonuç olarak anne tutumlarının, çocukların çoklu zekâ alanlarını etkilemediğine ulaşılmıştır. Ancak annelerin sosyoekonomik düzeylerinin, kız ve erkek çocuklarına olan tutumlarına etki ettiğini; bunun da kız ve erkek çocuklarının çoklu zekâ alan puanlarına ve grup içi etkinlik düzeylerine etkisi olduğu saptanmıştır.

Anur (2014), anne babaların yaşam tutumu ile çocukların öğrenilmiş çaresizlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmak amacıyla yapmış olduğu çalışmada; anne babaların yaşam tutumu ile çocuklarının öğrenilmiş düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki gözlenememiştir. Anne baba tutumlarına bakıldığında kontrol alt boyutunda kızların erkeklere göre daha fazla kontrol edildikleri gibi bir algının var olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3. ÇOCUKLUK ÇAĞI ÖRSELENME YAŞANTILARI

3.1. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Kavramı

Çocukluk örselenme yaşantıları kavramı, çocuk ihmal ve istismarını kapsamaktadır. Çocuk istismarı ve ihmali ise anne, baba ya da çocuğa bakmakla yükümlü bir erişkin tarafından çocuğa yöneltilen, toplumsal kurallar ve hukuksal anlamda uygunsuz ya da zarar verici olarak nitelendirilen, çocuğun fiziksel, duygusal, cinsel ya da sosyal açıdan iyi olma halini olumsuz yönde etkileyen ya da engelleyen eylem ve eylemsizliklerin tümüdür. Bu eylem ve eylemsizlikler

sonucunda, çocuğun sağlık ve güvenliğinin tehdit altına girmesi söz konusudur (Oral, vd., 2001; Taner, Gökler, 2004; Polat, 2009; Tiftik, 2012). İhmalin pasif, istismarın ise aktif bir olgu olması iki kavramı birbirinden ayırmaktadır.

3.2. Çocuk İhmal ve İstismarının Tarihçesi

Tıp literatürüne bakıldığında çocuk ihmal ve istismarıyla ilişkilendirilmiş vakalara çok eskiden rastlandığı görülmektedir. Kavramın eskilere dayanmasına karşın toplum tarafından gereken önem son yüzyıl içinde verilmeye başlanmıştır (Jain, 1999).

1962 yılında Kempe tarafından ilk kez “hırpalanmış çocuk” kavramı kullanılmıştır. Daha sonra yerini çocuk istismarı terimi almış ve ilk olarak da 1970’te kadın hareketlerinin başlamasıyla ortaya çıkmıştır. Çocukların ve kadınların uğradıkları şiddeti yansıtmak adına başlayan kadın hareketlerinin ardından toplumun dikkati çekilmiş ve bu sorunun çözümü adına çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda “Uluslararası Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Derneği (International Society for Prevention Child Abuse and Neglect)” kurulmuştur (Page, 2004; Topçu, 1997).

Bu konuyla ilgili 1989 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen “Çocuk Hakları Sözleşmesi” günümüze en yakın gelişme sayılmaktadır. Sözleşmenin 19. Maddesi gereğince “Çocuğun ana-babasının ya da onlardan yalnızca birinin, yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suistimale, ihmal ya da ihmalkâr muameleye, ırza geçme dâhil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için; yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemlerin alınması” sözleşmeyi kabul eden devletlerin sorumluluğuna verilmiştir (Polat, 2002; UNICEF, Erişim:25.11.2014). Ülkemizde “Çocuk İstismarından Korunma

ve Rehabilitasyon Derneği (ÇİKORED)” 1991 yılında kurulan ilk dernektir (Polat, 2002; Kara, vd., 2004).

Çocukluk çağı örselenme yaşantıları oldukça sık rastlanan ve çok ciddi olumsuz sonuçlara neden olabilen bir durumdur. Buna karşın ölkemizde bu konuyla ilgili yeterince araştırma bulunmamaktadır. Ölkemizde yapılmış olan sayılı çalışmalara bakıldığında, örselenme yaşantılarının daha çok öfke düzeyi ve ifade tarzlarıyla (Tuna, 2010; Ersoy, 2010; Çınar, 2010; Ulu, 2011; Töngge, 2011; Tiftik, 2012; Burma, 2012) ve depresyon, stres ile (Bostancı, vd., 2006; Tuna, 2010) çalışılmış olduğu görölmektedir. Yapılmış olan birçok çalışmanın ise (Oral vd., 2001; Güler vd., 2002; Kara, vd., 2004; Taner, Gökler, 2004; Topbaş, 2004; Keskin, Çam, 2005; Öztürk, 2007; Ünal, 2008; Bahar A., Savaş, Bahar G., 2009; Aktepe, 2009; Yalçın, 2011; Zeren, Yengil, Çelikel, Arık, Arslan, 2012) istismar konusundaki temel kavramlara açıklık getirmeye yönelik olduğu görölmektedir.

3.3. Çocuk İhmal ve İstismarının Nedenleri

Değişik ihmal ve istismar durumları araştırıldığında bir çok nedenin ortak olduğu görölmektedir. Ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel etmenler, ebeveynlerin düşük eğitim düzeyi, aile yapısının bozuk olması, ebeveynlerin istismara maruz kalması, anne babanın kişilik özellikleri, aile içi çatışmalar, ebeveynlerde alkol ve madde kötüye kullanımı gibi etmenler ihmal ve istismarın temel sebepleri olarak sayılabilir (Bahar vd., 2009).

Çocuğun bakımının yapıldığı ortamdaki stres, çocuğun bakımını üstlenen kişinin tek olması ve bunu layığıyla yerine getirememesi, bakım veren kişinin geçmişte örselenme yaşantılarının ve psikolojik sorunlarının olması, ekonomik yetersizlik gibi nedenler, aileden kaynaklanan nedenlerden bazılarıdır (Dursunkaya, 2007). Çocuğun sahip olduğu özelliklerden kaynaklanan nedenlere

bakıldığında, dikkat dağınıklığı ve hiperaktivitenin varlığı, zihinsel sorunlar nedeniyle ailenin beklentilerini yerine getirememe sayılabilir (Olive, 2007).

3.4. İstismar Türleri ve İstismarın Uzun Vadeli Etkileri

Çocuğa uygulanan eylemin türü, bu eylemlerin nedenleri ve çocuk üzerindeki etkileri açısından, çocukluk dönemindeki örselenme yaşantıları fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar ve ihmal olarak, 4 grupta incelenmektedir (Olive, 2007).

Çocukluk çağı örselenme yaşantılarının, suça, şiddete yönelik davranışların temelini oluşturduğu belirtilmiştir (Starzyk ve Marshall, 2003). Ayrıca çocukluk çağı örselenme yaşantılarının sebep olduğu olumsuz davranış biçimlerinin bilişsel şemalar aracılığıyla yetişkinliğe taşındığı saptanmıştır (Burgess, Hartman ve Clements 1995).

3.4.1. Fiziksel İstismar ve Etkileri

Fiziksel istismar, bulunulan ortamın kültürel özellikleri, hukuk sistemi, çevredeki diğer bireylerin olayı algısı gibi farklılıklar nedeniyle saptanması güç olabilmektedir (Taner ve Gökler, 2004; Ovayolu, Uçan ve Serindağ, 2007). Fiziksel istismar çocuğun gelişimine, sağlığına zarar verecek vurma, tekmeleme, sarsma, ısırma, boğazını sıkma, yaralama, yakma, zehirleme, boğma gibi fiziksel güç kullanımı olarak tanımlanabilir. Fiziksel istismar sonucunda çocuğun onurunun da zarar görmesi söz konusudur (Kara, vd., 2004).

Fiziksel istismarın çocuk üzerindeki etkisi oldukça büyük olabilmektedir. Fiziksel istismara uğramış çocuklarda fiziksel, duygusal gelişimin, akademik ve sosyal yaşantının olumsuz etkilendiği ve agresif davranışların arttığı

görülmektedir. Fiziksel örselenme çocuğun kendine ve başkalarına yönelik duygu ve algılayışını olumsuz yönde değiştirebilmektedir (Veltkamp ve Miller, 1994).

Yapılan araştırmalar sonucunda fiziksel istismarın birçok sakatlığa sebep olduğu ve hatta ölüme sebep olabileceği saptanmıştır. Aynı zamanda fiziksel istismar yaşantıları, depresyon, kaygı, kişilik bozuklukları, alkol ve madde kötüye kullanımına neden olabilmektedir (Fitzpatrick, Carr, Dooley, Howard, Flanagan, vd., 2010). Fiziksel istismar yaşantısı olan çocukların yetişkinlik dönemlerine bakıldığında başkalarıyla ilişki kurmakta güçlük çektikleri, güven problemleri yaşadıkları görülmüştür (Olive, 2007).

3.4.2. Duygusal İstismar ve Etkileri

Çocuğun duygusal gelişimi için gerekli güven duyma, sosyalleşme, değerli olduğunu hissetme gibi ihtiyaçlarını karşılamamanın yanı sıra çocuğu reddetme, sosyalleşmesini engelleme ve arkadaşlık kurmasını engelleme, sözel olarak saldıracak korkutma, çocuğu yasal olmayan davranışlarda bulunmaya zorlama gibi çocuğun kişiliğini ve duygusal gelişimini zedeleyici, engelleyici eylem ya da eylemsizlikleri kapsamaktadır (Taner ve Gökler, 2004). Duygusal istismar ailenin davranış biçimi olarak yerleşip sürekli tekrarlanabilir (Olive, 2007).

Hareket serbestliğinin kısıtlanması, küçük düşürme, suçlama, tehdit, korkutma, ayrımcılık yapma, alay etme, ad takma, dışlama, düşmanca yaklaşma, aşırı koruma ya da aşırı hoşgörü, sevgiden ve uyarandan yoksun bırakma, suça yöneltme, yok sayma, çocuğun yaşına ve özelliklerine uygun olmayan beklentiler içinde olma, çocuğu aile içi uyuşmazlıklarda taraf tutmaya zorlama, aile içi şiddete tanıklığı duygusal istismar kategorisinde yer alan eylem ve eylemsizliklerdendir (Polat, 2001; Paavilainen, Tarkka, 2003).

Duygusal örselenme bireyde gerginlik, değersizlik duyguları, uyumsuzluk ve saldırganlık, aşırı öfke, adaptasyon sorunları, depresyon gibi bozukluklar,

bağımlı kişilik gibi kişilik sorunları şeklinde görülebilmektedir (Ünal, 2008). Duygusal istismara uğramış çocuklarda kendine zarar verme davranışları ve intihar girişimleri saptanmıştır (Zoroğlu ve ark., 2001). Bu çocukların pasif kişilik özelliklerine sahip oldukları, öğrenme güçlüğü ve dikkat dağınıklığı gibi sorunlar yaşadıkları görülmüştür (Glaser, 2002).

Duygusal istismarın var olduğu durumlarda çocukların duygularının ebeveynler tarafından onaylanıp, ebeveynin model oluşturması gerekirken bu duygusal ifadelerin göz ardı edildiği, hatta çocuğun duygularından dolayı cezalandırıldığı görülmüştür. Linehan (1993)'e göre, bu yaşantılar sonucunda çocuğun kendi duygularını fark etme, açıklama, yorumlama ve duygunun kaynağını bulma becerisinde bozulmalar oluşur. Bir başka deyişle, duygusal zekânın istismar yaşantısından oldukça etkilendiği söylenebilir.

3.4.3. Cinsel İstismar ve Etkileri

Cinsel istismar, gelişimi devam etmekte olan çocuğun yetişkinler tarafından kendisinin tam olarak kavrayamadığı, tam onay vermesi mümkün olmayacak veya gelişme düzeyi açısından hazır olmadığı durumda ya da toplum yasaları ve tabularını ihlal eden herhangi bir cinsel etkinliğe dâhil edilmesi, cinsel uyarılma amaçlı kullanılmasıdır (İşeri, 2007).

Dudakları öpme, cinsel organların ellenmesi, okşama, yetişkinin cinsel organını okşamaya yöneltilmesi ya da zorlanması, pornografide ya da fuhuşta kullanılması, pornografik materyal izlettirilmesi, teşhircilik gibi davranışlar ya da vajinal, oral, anal ilişkiyi kapsayan istismar şeklidir (Green, 1996).

Cinsel istismar bir çocuk ve yetişkin arasında olabildiği gibi iki çocuk arasındaki yaş farkının 4 yaş ve üstü olduğu durumlarda da küçük çocuğun zorlamayla ya da kandırma yoluyla cinsel arzu amacıyla kullanılması cinsel istismar kapsamındadır (İşeri, 2007).

Cinsel istismar hem çocukluk dönemini hem de yetişkinlik yaşantılarını etkilemektedir (Ovayolu ve ark., 2007). Cinsel yönden örselenmiş çocuklarda korku, kaygı, depresyon, kabuslar, uyku problemleri, fobiler, bedensel yakınmalar, dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu, diğerlerine karşı kızgınlık, düşmanlık, karşı cinsi gördüğünde bulantı kusma, stres bozukluğu, değersizlik ya da güçsüzlük hissi, parmak emme, tırnak yeme davranışları sıklıkla görülmektedir (Keskin ve Çam, 2005). Herkesin önünde genital organla oynama ve mastürbasyon yapma, cinsel ilişki taklidi, insanlara sürtünme, cinsel organlara cisim sokmak gibi davranışlar cinsel istismara maruz kalmış çocuklarda gözlenen davranışlardır. (Taner ve Gökler, 2004; Ovayolu ve ark., 2007).

3.4.4. İhmal (Pasif İstismar) ve Etkileri

Çocuğun bakımdan sorumlu kişinin, çocuğun ihtiyacı olan beslenme, barınma, güvenlik, giyinme, eğitim, sağlık ve sevgi gibi temel gereksinimlerini geciktirme ya da karşılamama sonucu; çocuğun bedensel, duygusal, ahlaki, motor ya da sosyal gelişiminin etkilenmesi olarak tanımlanmaktadır (Olive, 2007).

Çocuğun yaşına uygun beslenmemesi, sağlık hizmetinin verilmemesi, sahip olduğu hastalığın ya da yaralanmasının önemsenmemesi, evden kovulması, yalnız bırakılması, terk edilmesi, temiz bir şekilde giydirilmemesi fiziksel ihmal kapsamında değerlendirilir (Avcı ve Tahiroğlu, 2007).

Duygusal ihmal ise, çocuğun gelişimi için gerekli olan ilgi, sevgi ve yakınlığın verilmemesi, duygusal yönden yoksun bırakılması, çocuğun davranışlarına kayıtsız kalma, çocuğu aşağılama ve ebeveynlerin çocuğun önünde birbirlerini örseleyici davranışlarda bulunması gibi davranışları kapsamaktadır (Taner ve Gökler, 2004).

İhmalde ebeveynin ilgisizliği söz konusu olduğundan, çocuk üzerindeki etkisi de daha yıkıcı olabilmektedir (Dursunkaya, 2007). Bebeklik döneminden

itibaren ihmale uğramış çocuklarda güvensiz bağlanma, kişisel ilişkilerde problemler, düşük motivasyon, saldırganlık, fiziksel ve motor gelişimde gerilik gibi ihmal etkileri görülebilmektedir (Güleç, Topaloğlu, Ünsal ve Altıntaş, 2012).

Fiziksel anlamda ihmal edilmiş çocuklarda sağlık problemleri, bilişsel, sosyal alanda, kas ve dil gelişiminde gerilikler, yeme bozuklukları (Olive, 2007), kişiler arası ilişki kurmakta zorlanma, saldırganlık ve suça eğilim görülebilmektedir (Taner ve Gökler, 2004; Karadeniz, 2008). Duygusal ihmal ise, kendini ve duygularını ifade etmede güçlük, kişilerle ilişki kurmada zorlanma, düşük benlik saygısı gibi sorunlara neden olabilmektedir (Olive, 2007).

3.5. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Gündüz ve Gökçakan (2004) yaptıkları araştırmada, fiziksel istismar açısından üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerini incelemişlerdir. Araştırma 399 Mersin Üniversitesi öğrencisiyle yürütülmüştür. Bulgular, çocukluğunda fiziksel istismar olgusu var olan çocukların, problem çözme becerilerine yönelik algılarının yetersiz olduğunu göstermiştir.

Karadeniz (2008), çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile psikolojik doğum sırası arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, çocukluk çağı örselenme yaşantıları, psikolojik doğum sırasının anlamlı bir yordayıcısı olduğunu rapor etmiştir.

Karagöz (2010), alkol veya madde bağımlısı bir grupta, kendini yaralamamanın duygu düzenleme gücü ve çocukluk örselenme yaşantıları ile ilişkisini incelemiş; kendini sıklıkla yaralayan madde bağımlılarını, kendini yaralamayan madde bağımlılarıyla karşılaştırdığında, duygu düzenleme açısından, kendini sıklıkla yaralayan madde bağımlılarının daha çok güçlük

yaşadıkları görülmüştür. Duygu düzenleme güçlüğü yaşayan bireylerin çocukluklarında daha yüksek oranda duygusal istismara maruz kaldıkları ve daha çok intihar girişiminde buldukları sonucuna varılmıştır.

Zerenoğlu (2011)'nin yapmış olduğu araştırma bulgularına göre, bağlanma stilleri ile fiziksel kötüye kullanım puanları arasında bir ilişki olduğu ve korkulu bağlanma stili ile örselenmişlik arasında da anlamlı bir ilişkinin var olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Bilim (2012), araştırmasını 18-65 yaş arası 802 yetişkinle birlikte yürütmüştür. Araştırmasını çocukluk çağı örselenme yaşantılarının, duygu düzenleme güçlüğü, kişiler arası tarz ve genel psikolojik sağlık ile ilişkisini incelemek amacıyla gerçekleştirmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, yüksek istismar düzeyine sahip bireylerin duygu düzenlemenin tüm boyutlarında daha fazla güçlük yaşadıkları, ketleyici kişiler arası biçimini daha fazla kullandıkları görülmüştür. Ayrıca istismar puanı yüksek olan bireyler, istismar puanı düşük olanlardan daha yüksek oranlarda anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon ve hostilité belirtmişlerdir. Diğer bir deyişle, istismar puanı arttıkça genel psikolojik belirtilerin de arttığı saptanmıştır.

Kılınçer (2012), üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde maruz kaldıkları istismar davranışlarını incelediği betimsel çalışmasında, bağlanmanın kaçınma boyutunun üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismarın anlamlı bir yordayıcısı olduğunu belirtmiştir.

Çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile duygusal ve davranışsal işleyiş arasındaki ilişkide bağlanmanın rolünün incelendiği çalışmada Lowell, Renk ve Adgate (2014), çocukluk çağı örselenme yaşantılarının -özellikle duygusal istismarın- ve bağlanma stillerinin, duygusal ve davranışsal sonuçların önemli belirleyicisi olduğunu göstermiştir.

Unger ve De Luca (2014) tarafından çocuklukta fiziksel istismar ile ilişkili güvensiz bağlanma stilini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada,

çocukluk çağı istismar yaşantılarının diğer biçimleri ile (duygusal, cinsel) kaçınan bağlanma stili arasında ilişki bulunmuştur.

Oshri, Sutton, Warner ve Miller (2015) çalışmalarında, örselenme yaşantıları ile riskli davranışların bağlanma stilleri ve duygu düzenleme ile ilişkili olduğunu göstermiştir.

4. DUYGUSAL ZEKÂ

4.1. Duygu Kavramı

Felsefeden biyolojiye, psikolojiden teolojiye kadar birçok bilim alanına araştırma konusu olan duygu kavramı üzerine pek çok tanım olmasına karşın net bir görüş bulunmamaktadır. Latince’de duygu kavramı içinde taşıdığı derinlik ve güçten dolayı “Motus anima” yani “Bizi harekete geçiren ruh” olarak tarif edilmiştir (Cooper ve Sawaf, 2003).

Türk Dil Kurumu (TDK, Erişim:20.10.2013) duygu kavramını; 1) Duyularla algılama, his, 2) Belirli nesne, olay veya bireylerin insanın iç dünyasında uyandırdığı izlenim, 3) Önsezi, 4) Nesnelere veya olayları ahlaki ve estetik yönden değerlendirme yeteneği, 5) Kendine özgü bir ruhsal hareket ve hareketlilik, şeklinde tanımlamaktadır. Oxford İngilizce sözlüğü “Herhangi bir zihin, his, tutku çalkantısı ya da devinimi, herhangi bir şiddetli ya da uyarılmış bir zihinsel durum” şeklinde bir duygu tanımı yapmaktadır (Goleman, 2007).

Duygu; Goleman (2007)’a göre, bir his ve bu hisse özgü belirli düşünceler, psikolojik ve biyolojik haller ve bir dizi hareket eğilimidir. Salovey ve Mayer (1990)’e göre duygular, “Bilişsel, motivasyona dayalı ve deneyimsel psikolojik alt sistemleri içeren uyum sağlayıcı organize tepkiler” olarak tanımlanmaktadır.

Bu tanıma göre duygular; fizyolojik tepkileri, algı ve farkındalık gibi birçok psikolojik alt sistemleri koordine eden içsel olaylardır (Mayer, Caruso ve Salovey, 1999).

Cooper ve Sawaf (2003)'a göre ise duygular, düşünce ve davranıştan ayrı düşünülemez. Çünkü düşünce ve davranışın yönlendiricisi duygulardır. Duygular ile düşünceler işbirliği yaparak davranışın şekillenmesini sağlar.

İnsanların birbirinden farklı olduğu ve buna bağlı olarak da farklı yaşamları ve farklı hisleri olduğu düşünüldüğünde hissedilen duygularında birbirinden çok farklı olduğu ve bu duyguları gruplamanın da çok zor olduğu belirtilmektedir. Kuramcılarının bazılarına göre temel duygu grupları öfke, üzüntü, korku, zevk, şaşkınlık, sevgi, iğrenme ve utanç olarak sıralanmaktadır (Goleman, 2007).

4.2. Zekâ Kavramı

Duygusal zekânın içinde yer alan bir diğer kavramda zekâ kavramıdır. Zekâ ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında duygusal zekâ kavramının ortaya çıkış süreci daha iyi anlaşılabilir. Zekâ kavramının ortaya çıkış süreci daha iyi anlaşılabilir.

TDK (Erişim:23.10.2013) zekâyı; insanın düşünme, akıl yürütme, objektif gerçekleri algılama, yargılama ve sonuç çıkarma yeteneklerinin tamamı, anlayış, kararlılık, zeyreklik, feraset şeklinde tanımlamaktadır. Zekâ (IQ: Intelligence Quotient) kavramını ilk defa tanımlamaya çalışan psikologlar bilişsel boyutuna odaklanarak zekâyı “dikkat, bellek, yargılama, akıl yürütme, soyutlama” diye adlandırılan zihinsel yetiler şeklinde tanımlamaktadır (Oleron, 1994). Piaget'e göre zekâ çevreye uyum sağlama yeteneğidir. Buna göre zeki insan, çevreye hızla uyum sağlayabilen ve uygun tepkiler verebilen kişidir (Saban, 2005).

Sternberg (1997) zekâyı “Çevreyi seçmek, biçimlendirmek ve çevreye uyum sağlamak için gereken zihinsel beceri” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre zeki olan kişiden çevreye uyum, çevreyi şekillendirme ya da çevreyi seçme gibi davranışlar beklenir. Yani zeki kişi sadece çevreden etkilenen değil, aynı zamanda çevreyi etkileyen kişidir.

Bununla birlikte Robert Thorndike, David Wechsler gibi bazı araştırmacılar bilişsel olmayan boyutların da önemli olduğundan bahsetmişlerdir. Thorndike (1937), zekâ kavramını soyut, sosyal ve mekanik olarak üç grupta inceleyerek, sosyal zekâdan ilk bahseden kişi olmuştur. Thorndike sosyal zekâyı “Kişinin, kendinin ve diğerlerinin içsel durumlarını, güdülerini ve davranışlarını algılayabilmesi ve bu bilgilere dayanarak onlarla etkileşimde bulunması” şeklinde tanımlamıştır (Özgüven, 1994). En çok alıntılanan tanım ise, Wechsler’in tanımıdır. Wechsler’e göre zekâ, kişinin amaçlı hareket etme, mantıklı düşünme ve çevresiyle etkili bir şekilde başa çıkma yeteneklerinin toplamıdır (Salovey, Mayer, 1990).

1983 yılının başlarında Hovard Gardner, insan zekâsını tek boyutta (IQ) ölçen geleneksel anlayışı eleştirmiş ve zekânın sadece bilişsel değil güdüsel ve duygusal faktörlerden de kaynaklandığını ileri sürmüştür. Gardner, “Çoklu Zekâ” kuramı ile insanların sahip oldukları yetenekleri ve potansiyelleri 8 zekâ alanında (sözel, mantıksal, görsel, ritmik, kinestetik, sosyal, içsel ve doğacı) tanımlamıştır. Gelecekte duygusal zekânın temelini oluşturacak olan içsel ve sosyal zekânın, en az IQ kadar önemli olduğunu savunmuştur (Gardner, 1999). Gardner, çoklu zekâyı şöyle açıklar: “Zekâ, değişen dünyada yaşamak ve değişimlere uyum sağlamak amacıyla her insanda kendine özgü biçimde bulunan yetenekler ve beceriler bütünüdür.”

İnsanların sahip oldukları zekâ alanlarının herbiri yaşamak, öğrenmek ve insan olmak için kullanılan etkili birer araçtır. Her insanın aktif olarak kullandığı, kendine özgü zekâ alanı vardır. Yaşamda hiçbir etkinlik, tek bir zekâ alanı

içermez. Yapılan basit işlerde bile farklı zekâ alanı kullanılır. Zekâ; kalıtım, yetenek, kültür, çevre ve deneyim bileşenleriyle biçimlenir ve geliştirilebilir. Başlangıçta yedi zekâ türü olduğunu belirten çoklu zekâ teorisi, sonradan doğal zekânın da eklenmesiyle zekânın sekiz türü olduğunu ifade etmektedir (Yılmaz, Fer, 2003).

4.3. Duygusal Zekâ Kavramı

Duygusal zekâ kavramının kökeni 1920’li yıllara, Thorndike’ye dayanmaktadır. 1990’da Mayer ve Salovey’in makaleleriyle literatüre girmiş ve Goleman’ın kitapları ile popülerlik kazanmıştır. Uzun yıllar boyunca başarı, çevreye uyum sağlama yeteneği gibi pek çok alanda bilişsel zekâ ön planda tutulup, duygusal zekâ dikkate alınmıyorken, son zamanlarda duyguların da araştırma konusu olmasıyla birlikte, bilişsel olmayan faktörlere ilgi artmış, sosyal ve duygusal yeteneklerin etkileri araştırılmaya başlanmıştır. Bu araştırmalar sonucunda insanların duygularının, düşüncelerini ve davranışlarını etkilediği ortak sonucuna varılmıştır.

Salovey ve Mayer duygusal zekâyı “Bireyin kendisinin, başkalarının hislerini ve duygularını ayırt edebilme için gözlemlene ve ileride bireyin düşünce ve hareketlerine rehber olacak bu his ve duyguları yönlendirici olarak kullanma yeteneği.” olarak tanımlamışlardır (Salovey ve Mayer, 1990). Cooper ve Sawaf’a göre duygusal zekâ, “Duyguların gücü ve kavrayışını, insan enerjisi, bilgi ve etki kaynağı olarak sezme, anlama ve etkili olarak uygulama yeteneği.” olarak tanımlanmıştır (Cooper ve Sawaf, 2003).

Duygusal zekâ kavramı 1995 yılında psikolog Goleman’ın “Duygusal Zekâ (EQ)” kitabı ile popüler hale gelmiştir. Goleman (2007)’a göre duygusal zekâ; “Sorunlara rağmen yoluna devam edebilme, kendi motivasyonunu

sağlayabilme, dürtüleri kontrol ederek doyumunu erteleyebilme, ruh halini düzenleyebilme, sıkıntıların düşünmeyi engellemesine izin vermeme, umut besleme ve kendini başkasının yerine koyabilme.” olarak tanımlanmıştır.

Goleman (2007), geleneksel bilişsel zekânın (IQ) hayattaki başarıyı açıklamakta yetersiz kaldığını, bu zekâ türünün (IQ) sadece akademik başarının göstergesi olduğunu belirtmiştir. Yüksek akademik başarıdansa, yüksek EQ’ya sahip olanların hayatta daha başarılı ve mutlu oldukları görülmüştür (Goleman, 2007).

Baltaş (2006) ise duygusal zekâyı “Kendimizle ve başkalarıyla başa çıkabilmeyi kolaylaştıran duyguları tanıma, anlama ve etkin biçimde kullanma yeteneği.” olarak tanımlamıştır. Diğer bir deyişle, başkalarının neyi istediklerini, neye ihtiyaç duyduklarını, güçlü ve zayıf yanlarını duyguları ile değerlendirerek anlayabilmek, stresle başa çıkabilmek ve insanların çevrelerinde görmek istedikleri gibi bir kişi olmak için gerekli bir yetkinliktir.

Konrad ve Hendl (2003)’e göre duygusal zekâ; “Kişinin kendisini ve başkalarını motive edebilmek için serinkanlılık, gayret, sebat ve yetenek gibi duygusal kalitenin bir kompozisyonudur.” Tek başına IQ insanı başarıya götürmez, ancak duygularla ilişkilendirilirse hedefe ulaşılır. Duygusal zekâ, bilişsel zekâyı bir alternatif değil, yardımcı bir etkidir. Klasik zekâ ve duygusal zekâ birbirlerinden ayrılamaz kompleks yeteneklerdir. Çünkü duygusal zekâ, kişinin zekâ potansiyelini ortaya çıkarır.

Duygusal zekânın günümüzde, yaşam kalitesinin yükselmesinde en az bilişsel zekâ kadar önemli olduğu kabul edilmektedir. Her iki zekâ düzeyi yüksek kişilerin hayatı daha iyi anladıkları ve anlamlı buldukları varsayılmaktadır. Böyle insanlar hem kendilerini tanımakta hem de kendilerini açık ve etkin ifade edebilmektedirler. Böyle kişiler, bireysel ve sosyal ihtiyaçlar arasında denge gözeterek, işbirliği gerektiren işlerde yapıcı ilişkiler kurabilmektedirler (Baltaş, 2006).

Bar-On (1997) duygusal zekâyı, “Kişinin çevresinden gelebilecek talep, baskı ve etkilere başa çıkabilmesine etki eden kişisel, sosyal, duygusal beceri ve yetkinlikler dizisi.” olarak tanımlamıştır. Bar-On’un tanımlamasından da anlaşılacağı gibi duygusal zekâ hem kişinin duygularına hem de başkalarından gelen etkilere cevap verebilme becerisidir. Literatürde de sosyal zekâ ile duygusal zekâ kavramlarının kimi yerde birlikte ele alınmasının nedeni budur. Kişinin duyguları ile çevresiyle etkileşimi birbirinden ayrı olarak düşünülemez.

4.4. Duygusal Zekâ Modelleri

Literatür incelendiğinde, teorisyenlerinin isimleriyle anılan dört duygusal zekâ modeli geliştirildiği görülmektedir. Bunlar Salovey ve Mayer’in 1990’da, Bar-On’un 1997’de, Goleman’ın 1998’de ve son olarak Cooper ve Sawaf’ın 2000’de geliştirdikleri modellerdir. Bar-On, Goleman, Cooper ve Sawaf duygusal zekâyı karma model olarak tanımlarken; Salovey ve Mayer ise duygusal zekâyı yetenek modeli olarak tanımlamaktadır.

4.4.1. Salovey-Mayer’in Duygusal Zekâ Modeli

Bu modelde duygusal zekâ, “Kişinin kendi ve başkalarının duygularını algılamasını ve ayırt edebilmesini ve bu bilgileri düşünce ve davranışlarını yönlendirmede kullanabilmesi yeteneklerini kapsayan bir çeşit sosyal zekâ türü” olarak tanımlanmaktadır (Caruso, 2004). Salovey ve Mayer’in modeline bakıldığında, duygu ve düşüncelerin birbirinden ayrılmayan, birbiriyle uyum içinde ve yakından bir ilişki içinde oldukları görülmektedir (Mayer, Salovey ve Caruso, 2000a).

Bu modelde duygusal zekânın temelini oluşturan dört boyut yer almaktadır. Bu boyutlar; duyguları algılama, duyguları kullanma, duyguları anlama ve duyguları yönetmedir (Mayer, Salovey ve Caruso, 2000b).

1. Duyguları algılama: Salovey ve Mayer (1990)'in duygusal zekâ modelinde ilk boyut duyguların algılanmasıdır. Bireyin kendi ve diğerlerinin duygularını fark etmesiyle başlar. Duyguları algılama, karşımızdakinin jest ve mimiklerini, ses tonundaki duyguları anlamayı ve yorumlamayı içermektedir. Karşımızdaki kişinin duygularını tam olarak algıladığımız ve aynı şekilde kendi duygularımızın da farkında olduğumuz anda etkili iletişimi gerçekleştirebiliriz (Mayer vd., 2000a).

2. Duyguları kullanma: Bu modelin ikinci boyutu, duyguları kullanmaktır. Bu boyut duygu ve düşünce arasında bağlantı kurma ve hissettiklerimizin yani duygularımızın düşüncelerimizi nasıl etkilediğiyle ilgilenir. Duyguları etkili bir şekilde kullanabilmek düşüncenin üretkenliğini artırır, motivasyon sağlar, sorunların üstesinden rahatlıkla gelebilmeye yardımcı olur. Duygular düşünceye etki ederek, ya düşünceyi destekler ya da kabul etmez. Kişi olumlu duygular içindeyken düşünce de pozitif, birey olumsuz duygular içindeyken düşünce de negatif olacaktır (Davis, 2004).

3. Duyguları anlama: Duyguları anlayıp kullanmayı ve analiz etmeyi içerir. Duyguların anlamından elde edilen bilgiler düşünceye dolayısıyla sözcüklere dönüşür. Bu da insanlarla iletişimimizi, ilişkilerimizi etkiler. Kişiler arası ilişkilerin temelinde de kişinin kendi ve diğerlerinin duygularının nedenlerini ve sonuçlarını anlama yer almaktadır (Davis, 2004).

4. Duyguları yönetme: Modelin dördüncü boyutu olan duyguları yönetme, kişinin kendini sınırlıyken sakinleştirebilmesi, başka insanların kaygılarını yatıştırmak gibi kendi veya başkalarının duygularını algılayıp, kontrol edebilmeyi, yönetebilmeyi içermektedir. Ruh hali değişikliğiyle başa çıkmak olarak da tanımlanabilir (Mayer vd., 2000b).

4.4.2. Reuven Bar-On'un Duygusal Zekâ Modeli

Bar-On duygusal zekâyı kişisel farkındalık, kişiler arası beceriler, şartlara ve çevreye uyum, stres yönetimi ve genel ruh hali olmak üzere beş boyutta ele almaktadır. Bu beş boyut kendi içinde de alt boyutlara ayrılmaktadır.

1. Kişisel farkındalık: Bu beceri bireyin kişiler arası ilişki yeteneğini ve etkinliğini içerir. Kişinin kendini ve karşısındakini tanıması, nasıl hissettiğinin farkında olması ve bunlara yön verebilmesi, empatiyle yaklaşabilme becerisidir. Duygusal öz farkındalık, girişkenlik, duygusal bilinç, kendini gerçekleştirme ve bağımsızlık olarak ayrılır (Bar-On, 1997):

a. Duygusal Öz-Farkındalık: Kişinin kendi duygularının farkında olmasıdır.

b. Duygusal Bilinç: İnsanın kendi ve başkalarının duygularını tanıması ve bunları ayırt edebilmesidir.

c. Girişkenlik: Bireyin kendi ve başkalarının duygularını uygun bir yolla ifade edebilmesidir.

d. Bağımsızlık: Bireyin duygusal olarak bağımsız olabilmesi ve kendine güvenmesidir.

e. Kendini gerçekleştirme: Bireyin amaçlarına ulaşmak için çaba sarf etmesi ve bireyin potansiyelini hedefleri doğrultusunda kullanabilmesidir.

2. Kişiler arası beceriler: Bu beceri, başkalarını anlama, onlarla ilişkide bulunma, talep ve baskılarla baş edebilme becerisidir. Kişiler arası beceriler şu boyutlardan oluşmaktadır (Bar-On, 1997):

- Empati: Başkalarının duygularının farkında olmak, anlamaktır. Empatide bireyin, karşısındakinin bir şeyi nasıl yaptığını ve kendini nasıl hissettiğini anlama vardır.

- Sosyal sorumluluk: Sosyal olarak grup içinde bulunma ve sosyal grup ile işbirliği içinde olabilmemesidir. Bireyin bulunduğu grubun amacına yönelik çalışabilmesidir.

- Kişiler arası ilişkiler: Çevrede bulunan bireylerle duygusal olarak tatminkâr ilişkiler kurabilme ve devam ettirebilmedir. Bu beceriye sahip bireyin, çevresindekilerle yakınlaşabilmesi, samimiyet kurabilmesi ve bu ilişkileri devam ettirebilme kabiliyetine sahip olması söz konusudur.

3. Uyum sağlama: Bireyin problemler karşısında esnek olabilmesi, çevre istek ve beklentileriyle baş edebilmesidir. Uyum sağlamanın alt boyutları vardır.

a. Gerçeklik: Bireyin çevresinde olanları duygusallıktan uzak gerçekçi bir şekilde algılamasıdır. Bu yetkinliğe sahip bireyler, yaşadığı olaylar karşısında objektif yorum yapabilirler.

b. Esneklik: Bireyin duygu, düşünce ve inançlarını değişen durumlara göre ayarlayabilmesi ve yeni duruma uyum sağlayabilmesidir.

c. Problem çözme: Sorunlar karşısında bireyin etkili çözümler bulabilmesidir. Bu yetiye sahip birey sorunu belirler sonra sorunu tanımlar, en son sorunu çözüme etkili yolları arar (Bar-On,1997).

4. Stres yönetimi: Bireyin stresli durumlara başa çıkma becerilerini içermektedir. Kişi stresliyen umudunu kaybetmeden, kontrolü elden bırakmadan stresle baş edebilme, bu gibi durumlarda olumlu bakış açısını kaybetmeme, çözüme ulaştıracak yol ve yöntemlere ulaşabilme gibi davranış ve düşünceleri içerir. Stres yönetiminin alt boyutları şunlardır (Bar-On, 1997):

a. Strese Dayanıklılık: Stres karşısında duyguları doğru ve uygun bir şekilde yönetebilmedir.

b. Tepkilerini Kontrol: Bireyin istek ve ihtiyaçları karşısında, tepkilerini duruma uygun şekilde kontrol edebilmesi, tatmini erteleyebilmesidir.

5. Genel ruh hali: Kişinin yaşama pozitif bakış açısını ve memnuniyetini içermektedir. Genel ruh halinin de alt boyutları vardır. Bunlar:

a. İyimserlik: Bireyin hayata olumlu bakabilmesidir. Olumsuzluklar karşısında dahi pozitif olabilmeyi ifade eder.

b. Mutluluk: Bireyin kendi ve çevresiyle uyumlu ve mutlu olabilmesidir. Bu yetkinliğe sahip bireyler hayattan zevk alırlar. Kendi iç dünyalarında ve çevreleriyle mutlu ve huzurludurlar (Bar-On, 1997).

4.4.3. Goleman'ın Duygusal Zekâ Modeli

Daniel Goleman'ın duygusal zekâ modelinin temelini duygusal yeterlik ve performans oluşturmaktadır. Goleman (2011)'a göre duygusal zekâ; başkalarının ve kendimizin duygularını tanıma ve değerlendirmeyi öğrenme, motivasyonu sağlama, çevreyle etkileşimimizde onlara uygun tepkiler verebilme yetisi olarak tanımlanmaktadır.

Goleman'ın modeli, Salovey ve Mayer'in yetenek modelinin temel alınıp geliştirilmesiyle oluşmuştur. Öz bilinç, kendi duygularını yönetme, empati, motivasyon ve sosyal beceriler olarak sıralanabilecek beş temel boyuttan oluşmaktadır.

1. Özbilinç (Duygusal farkındalık): Kişinin kendini tanıması, kendi duygularının farkında olmasını, kontrol edebilmesi ve doğru değerlendirebilmesi yeteneklerini içerdiğinden duygusal zekânın temelini oluşturur.

2. Duyguları yönetebilme: Duyguları uygun biçimde yönetebilme, denetleyebilme yeteneğidir. Burada yönetilmekten kasıt ne tutkuların kölesi olmak ne de duyguları bastırmaktır. Anlatılmak istenen duyguları kabul edip bizi yönlendirdiği anlık tepkiden uzaklaşarak dengeli, uyumlu biçimde ortaya koyabilmedir. Duygusal özdenetim olarak tanımlanabilir.

3. Empati: Kendini başkalarının yerine koyup onları anlayabilme yeteneğidir. Empati, başkaları ile ilişki kurmada temel yapı taşıdır. Kökeni,

“özbilinç”tir. Kendi duygularımızın ne kadar farkındaysak ve duygularımıza ne kadar açısak, başkalarının duygularını anlamada da o kadar başarılı oluruz.

4. Motivasyon (Öz güdülenme): Duyguları bir amaç doğrultusunda harekete geçirebilme, yılmama, duygusal sistemimizi aracı olarak kullanarak bir işi başlatmak ve bitirmektir.

5. Sosyal beceriler: Kişinin kendi duygularının farkında olması ve diğer kişilerin duygularını yönetebilme, etkili kişiler arası ilişkiler kurabilme ve sürdürebilme becerisidir. Bu beceri için Goleman, duyguları yönetebilme ve empati boyutlarının olgunlaşması gerektiğini söyler (Çakar, Arbak, 2004).

4.4.4. Cooper ve Sawaf'ın Duygusal Zekâ Modeli

Cooper ve Sawaf'ın duygusal zekâ modeli, “Dört Köşe Taşı Modeli” olarak da anılmaktadır. Bu modelde duygusal zekâ, duyguları öğrenmek, duygusal zindelik, duygusal derinlik, duygusal simya olmak üzere 4 boyuttan oluşmaktadır.

1. Duyguları Öğrenmek: Duyguları öğrenmek; duygusal dürüstlük, duyguları arasındaki bağı algılaması olan duygusal enerji, duyguları pratik olarak sezebilmesi olan pratik sezgi, duyguların verdiği mesajları algılaması olan duygusal geri bildirim dayanmaktadır.

2. Duygusal Zindelik: Öz varlık, güven çemberi, yapıcı hoşnutsuzluk, esneklik ve yenilenme alt boyutlarını kapsamaktadır.

3. Duygusal Derinlik: Üçüncü boyut olan duygusal derinlik, insanın özgün potansiyel ve amaçlarını bilmesi ve bunlara kendini adanması, dürüstlüğü yaşaması ve insanlar üzerinde etkisi olmadan etki uyandırması anlamına gelmektedir (Çakar ve Arbak 2004).

4. Duygusal Simya: Dördüncü boyutu ise, duygusal simyadır. Simya, “Değerinin az olduğu düşünülen bir şeye, daha fazla değer vererek dönüştürme işlemi ya da

gücü” olarak tanımlanabilmektedir. Duygusal simya, başkalarının fark edemediği fırsatları yakalama, sorun ve baskılar karşısında yılmadan az çabayla en çok işi yapma, verimlilik elde etme halidir (Cooper ve Sawaf 2003).

4.5. Duygusal Zekânın İnsan Yaşamındaki Etkileri

Duygusal zekâsı gelişmiş kişiler, duygularının farkında olan, onları kontrol edebilen, aynı zamanda başkalarının duygularını da anlayan ve bunları yönetebilen kişilerdir. Bu kişiler eğitim, iş ve ilişki hayatlarında her zaman bir adım öndedirler.

Duygusal zekâ düzeyi yüksek kişiler, insanlarla ve hayatla barışık yaşar. Duygusal zekâ becerilerinden olan iyi iletişim ile birlikte, iş, eğitim ve ilişki yönetiminde yetkinlik sağlar. Duygusal zekâ, insanlarla iyi ilişkiler içinde olan, etkin davranışlar sergileyen, kendini tanıyan, hayattan ne istediğini bilen olgun insan olmanın kapılarını açar (Baltaş 2006).

Duygularını yönetebilen yani duygusal zekâsını kullanabilen insan kaygı, endişe gibi olumsuz duygularla baş edebilir. Böylelikle kişi yaşam kalitesini de arttırmış olur. Kişinin kendisinin ve çevresindekilerin duygularının farkında oluşu, günlük hayatta karşılaşılan problemlerin üstesinden daha rahat gelebilme potansiyelini artırmaktadır (Konrad ve Hendl, 2003). Cooper ve Sawaf (2003), kişinin çözmesi gereken bir problemle karşılaşması ya da önemli bir karar verme aşaması gibi zor durumlarda, duygusal zekânın IQ’nun yardımcısı olduğunu belirtmişlerdir.

Duygusal zekânın en önemli işlevlerinden birinin uyum sağlama yeteneği olduğunu düşünecek olursak, duygusal zekâsı yüksek bireyler, diğerlerinin duygularını anlama ve kontrol edebilme yeteneğine sahip olduklarından

uyumsuzlukla karşılaştıklarında bunu kolaylıkla bertaraf edip çevrelerinde istenilen, sevilen kişi olabilmektedirler.

İnsan ilişkilerinde ve iş yaşamında duygusal zekânın göstergelerinden bazıları şunlardır (Balcı, 2001):

- Kendi beden dilini kontrol edebilme ve başkalarının beden diline duyarlı olma
- Empati kurabilme
- Uzlaşmaya dayalı sinerjik ilişkiler kurma
- Uyum sağlayabilme
- Kişiler arası sorunları çözme
- Duyguları ifade etme ve anlama
- İnsanlarla olumlu ilişkiler içinde olma
- İyimserlik
- Nezaket
- Saygı
- Değişime istek duyma
- Kendini yönlendirebilme
- Olumsuz duygularla ve stresle başa çıkabilme
- Kararlılık

4.6. Anne Baba ve Duygusal Zekâ

Erken çocukluk dönemi yaşantıları çocuğun tüm gelişim alanlarında olduğu gibi duygusal zekâ gelişiminde de çok önemlidir. Bu dönemde çocuğun ihtiyaç duyduğu ve en yakın olduğu ailenin, aile ortamının ve anne baba tutumlarının duygusal zekâ gelişiminde etkisi büyüktür.

Ailede alınan ilk duygusal dersler, sadece anne babanın çocuklarına doğrudan söyledikleri ve yaptıkları ile değil, kendi hislerini ifade edişleriyle ve aralarındaki etkileşim modeliyle de verilir (Goleman 2007). Anne babalar, tutum ve davranışları, alışkanlıkları, çocuklarıyla iletişimleri, etkileşimleri ile kendi duygularını ifade edişleriyle çocuklarına rol model olmaktadır. Anne, baba ya da hayatlarındaki diğer önemli insanlar çocuklara davranışları ile çocuğun ileriki hayatına yansıtılan geçmişini oluştururlar (Goleman, 2007).

Duygusal zekâ gelişimini etkileyen en önemli faktörlerden biri anne baba tutumlarıdır. Çocuğun içinde büyüdüğü ailesinin yapısı, yaşanılan kültür, ailenin ve çocuğun özellikleri, çocuğun empati kurma, öfke kontrolü, duygularını kontrol edebilme gibi becerileri kazanmasında en etkili faktörlerdendir. Eğer çocuğun çeşitli duygularına empati göstermekten sürekli uzak kalırsa, çocuk bu duygularını ifade etmekten hatta hissetmekten vazgeçmeye başlar. Bu tür anne babalar çocuklarının duygusal sıkıntılarını önemsemezler ve bu sıkıntıların kendiliğinden geçmesi gerektiğine inanırlar. Bu duygusal anları, çocuğa yakınlaşmak ya da onun duygusal yeterlilik konusunda bir şeyler öğrenmesine yardımcı olmak için bir fırsat olarak kullanmayı beceremezler (Korkmaz, 2008). Aşırı disiplin uygulayan anne babalar da çocuğun hiçbir yaptığını onaylamaz, sert bir şekilde eleştirir ve cezalandırmayı sık olarak kullanırlar. Bu da duygusal zekâ gelişimini olumsuz engeller (Goleman, 2007).

4.7. Duygusal Zekâ İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Duygusal zekâ ile bağlanma stillerinin ilişkisini incelemek amacıyla Görünmez tarafından 2006 yılında, Kara Harp Okuluna katılan 210 subay adayının katılımıyla araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmada duygusal zekâ testi puanları ile güvenli bağlanma arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki, korkulu

bağlanma ile arasında orta düzeyde negatif bir ilişki, saplantılı bağlanma ile arasında düşük düzeyde negatif bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Kayıtsız bağlanma stili ile duygusal zekâ arasındaki negatif ilişkinin, ilişki yönünden dolayı literatürdeki benzer çalışmalarla örtüşmediği belirtilmiştir.

Şimşek (2006) araştırmasında tercih edilen liderlik tarzları ile duygusal zekâ, anne baba tutumu ve doğum sırası arasında anlamlı ilişkiler elde etmeyi amaçlamıştır. Sonuç olarak da duygusal zekâ ve anne baba tutumuyla tercih edilen liderlik tarzları arasında anlamlı ilişkiler gözlenmiştir.

Sümer (2006) araştırmasını yaşları 22 ile 50 arasında değişen, 167 üniversite mezununun katılımıyla gerçekleştirmiştir. Araştırmada yetişkin bağlanma stillerinin cinsiyet, medeni durum, kardeş sayısı, duygusal zekâ, ilişkiye bağlılık ve ilişkide algılanan tatmine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Sonuç olarak, bağlanma stilleri ile duygusal zekâ düzeylerinin karşılaştırılmasında güvenli bağlanmada anlamlı fark bulunamamıştır. Duygusal zekânın alt ölçekleriyle bağlanma stilleri arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu araştırmanın sonucuna göre; duygusal zekânın alt boyutu olan kendi duygularını yönetme düzeyi ile bağlanma stillerine bakıldığında, sadece kaçınan ve saplantılı bağlanma stiline sahip bireyler arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmuştur. Bağlanma stilleri ile duygusal zekânın alt boyutlarından duygusal farkındalık düzeyi karşılaştırıldığında sadece saplantılı bağlanma stiline sahip bireylerde anlamlı bir fark elde edilmiştir. Duygusal zekânın alt boyutlarından öz motivasyon düzeyi ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark elde edilememiştir. Saplantılı ve güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin duygusal zekânın diğerlerinin duygularını yönetme alt boyutunda anlamlı bir farklılık elde edilmiştir.

Keleşoğlu (2008) tarafından yapılan araştırma, bireylerin anne baba tutumları ile duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada anne baba tutumlarının belirlenmesinde Kuzgun

(1972) tarafından geliştirilmiş “Ana-baba tutum envanteri” ve duygusal zekânın belirlenmesi için de Bar-On (1997)’un geliştirdiği, Mumcuoğlu’nun Türkçeye uyarladığı “Duygusal zekâ ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, bireylerin anne baba tutumları ile duygusal zekâ düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu yönündedir.

Erdoğdu (2008)’nun yapmış olduğu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ puanları ile bazı sosyodemografik özellikler arasındaki ilişkileri incelemektir. Araştırma bulguları, kız öğrencilerin duygusal zekâ puanları erkek öğrencilerin puanından; dışa dönük olan öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının içe dönük öğrencilerin puanından anlamlı bir şekilde yüksek olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda demokratik anne baba tutumlarının duygusal zekâ ölçeği puanlarına göre anlamlı farklılıklar gösterdiği yine araştırma sonuçlarındandır.

Uyaroğlu (2011), üstün yetenekli ve normal gelişim gösteren ilköğretim öğrencilerinin empati becerileri ve duygusal zekâ düzeyleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Annenin demokratik tutumu karşısında ‘karşısındakinin duygularını anlama becerisi’ normal gelişim gösteren çocuklarda artarken, üstün yetenekli çocuklarda düşüyor olması, araştırmanın önemli bulgularındandır. Araştırmanın diğer bir bulgusuna göre babalarda ‘sert disiplin’ puanı arttıkça, ‘duyguları yönetme’ puanı normal gelişim gösteren çocuklarda azalmaktadır. Üstün yetenekli öğrencilerde ise annelerinde ve babalarında artan ‘aşırı koruyuculuk’ ile çocuklardaki ‘kendi duygularını tanıma’ puanlarının da arttığı görülmüştür. Öte yandan annelerdeki demokratik tutum puanı yükseldikçe çocuklardaki ‘karşısındakinin duygularını anlama’ puanının azalmakta olduğu görülmüştür. Babaların ‘sert disiplin’ puanlarının artışında ise üstün yetenekli çocukların ‘kendi duygularını tanıma’ puanlarının da arttığı görülmüştür.

Kızıl (2012), üniversite öğrencilerinin duygusal zekâları ile stresle başa çıkma tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma bulgularına

bakıldığında, duygusal zekâ ölçeği puanları ile stresle başa çıkma ölçeğinin alt boyutlarından aktif planlama, dış yardım arama, kabul (bilişsel yeniden yapılanma) puanları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkinin var olduğu; kaçma-soyutlama (duygusal-eylemsel) ve kaçma-soyutlama (biyokimyasal) alt boyutlarıyla negatif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görölmüştür.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, örnekleme, veri toplama araçları, işlem ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

1. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve çocukluk çağı örselenme yaşantılarının duygusal zekâ ile ilişkilerini incelemek amaçlanmıştır.

Araştırma betimsel yöntemle yapılmış, ilişkisel tarama modelinde bir araştırmadır. Karasar (2008)'a göre ilişkisel tarama modelinde; iki veya daha çok sayıdaki değişken arasında var olan değişim ve/veya bu değişimin derecesini belirlemek amaçlanır. Tarama yolu ile bulunan ilişkiler, bir neden sonuç ilişkisinden ziyade bir değişkendeki durumun bilinmesi halinde bunun diğer değişkenin kestirilmesini sağlaması bağlamında yorumlanır.

Betimsel çalışmalar ise bir durumu olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde tanımlamaya (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012) ve neyin ne olduğunu saptamaya yönelik çalışmalar olup sonraki çalışmalar için denence üretmeye yönelik öngörü sağları (Erkuş, 2011).

2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Mersin Üniversitesi bünyesindeki 4 yıllık fakültelerde öğrenim görmekte olan lisans

öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise gönüllü öğrenciler arasından basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle belirlenmiş, Eğitim, Eczacılık, Fen Edebiyat, Mühendislik, İktisadi ve İdari Bilimler ve Su Ürünleri Fakültelerinin çeşitli bölümlerinde öğrenim görmekte olan toplam 935 (544 kız, 391 erkek) üniversite öğrencisinden oluşmaktadır.

Araştırma örnekleminin cinsiyete ve öğrenim görülen fakülteye göre dağılım tabloları aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Üniversite öğrencilerinin cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	Sıklık (N=935)	Yüzde %
Kız	544	58.2
Erkek	391	41.8

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin %58.2’si (N=544) kız öğrencilerden oluşurken, %41.8’i (N=391) erkek öğrencilerden oluşmuştur.

Tablo 2. Üniversite öğrencilerinin öğrenim gördükleri fakülteye göre dağılımı

Fakülte	Sıklık (N=935*)	Yüzde %
Eğitim Fakültesi	129	13.8
Eczacılık Fakültesi	36	3.9
Fen Edebiyat Fakültesi	351	37.6
Mühendislik Fakültesi	127	13.6
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	277	29.7
Su Ürünleri Fakültesi	14	1.5

*Araştırmanın öğrenim gördükleri fakülte değişkeninde bir (1) kayıp veri bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülteler incelendiğinde, en fazla katılımın Fen Edebiyat Fakültesinden olduğu (N=351) bunu sırasıyla, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (N=272), Eğitim Fakültesi (N=129), Mühendislik Fakültesi (N=127), Eczacılık Fakültesi (N=36) ve Su Ürünleri Fakültesi (N=14)'nin izlediği görülmektedir.

3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada örneklem grubunun tanımlanabilmesi amacıyla “*Kişisel Bilgi Formu*”, bağlanma stillerinin belirlenmesinde “*Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)*”, anne-baba tutumları için “*Ana-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)*”, çocukluk çağı örselenmişlik düzeyini belirlemek için “*Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ)*”nin kullanılması uygun görülmüştür. Son olarak, duygusal zekâ düzeyinin belirlenmesinde “*Duygusal Zekâ Ölçeği (DZÖ)*” olmak üzere, araştırmada toplam 5 ölçme aracı kullanılmıştır.

3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan öğrencilere ilişkin çeşitli demografik değişkenler hakkında bilgi toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen “*Kişisel Bilgi Formu*” kullanılmıştır. Formda öğrencinin cinsiyeti, yaşı, öğrenim gördükleri fakülte ve temel alan (sayısal, sözel, eşit ağırlık ve dil), aile tipi, algılanan ekonomik durum, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, kardeş sayısı gibi sorular yer almaktadır.

3.2. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)

Brennan ve arkadaşları (1998) tarafından geliştirilen YİYE, bağlanmada temel iki boyut olan, yakın ilişkilerde yaşanan ‘kaygı’ ve başkalarından ‘kaçınma’yı ölçmeyi amaçlamaktadır. Özgün adı “Experiences in Close Relationships” olan “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Ölçeği” toplam 36 madde olup, ölçekteki boyutlar 18 madde ile ölçülmektedir. Katılımcılar, her bir maddenin kendilerini ne derece tanımladığını yedi basamaklı ölçekler kullanarak değerlendirmişlerdir (1=beni hiç tanımlamıyor; 7=tamamıyla beni tanımlıyor).

Brennan ve arkadaşları (1998) dört bağlanma stiline, iki boyut üzerinde yapılan küme analizi yöntemi ile oluşturulmasını önermişlerdir. Buna göre düşük kaygı ve düşük kaçınma puanı güvenli bağlanmayı; yüksek kaygı ve düşük kaçınma saplantılı bağlanmayı; düşük kaygı ve yüksek kaçınma kayıtsız bağlanmayı; yüksek kaygı ve yüksek kaçınma korkulu bağlanma stiline temsil etmektedir.

YİYE, Sümer ve Güngör (2000) tarafından Türk üniversiteli öğrencileri örneklemini üzerinde gerçekleştirilen bir çalışmada kullanılmış, faktör örüntüsü açısından önerilen doğrultuda bulgular elde edilmiştir. Bu ölçeğin iç tutarlılığı kaçınma için .81, kaygı için .84 olarak, yüksek bulunmuştur.

Kullanılan Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)’de öncelikle iki boyut (kaygı ve kaçınma) ölçülmekte ve bu iki boyut üzerinde küme analizi kullanılarak dört bağlanma stili olarak da sınıflandırılabilir. Hem çocuklarda, hem de yetişkinlerde kaygı ve kaçınma boyutlarının bağlanma davranışlarını tanımlayan en temel iki boyut olduğu konusunda geniş bir görüş birliği vardır (Fraley ve Waller, 1998; Akt. Sümer, 2006). Ainsworth ve arkadaşları (1978) da, üçlü bağlanma sınıflandırılmasının altında yatan iki boyut olduğunu ve bunların -güvensiz bağlanma biçimi olan- “kaçınma” ile “kaygı” olarak tanımlanabileceğini bildirmişlerdir (Brennan, Clark ve Shaver, 1998; Akt.

Kart, 2002). Söz konusu bu araştırmada, YİYE iki boyut üzerinden değerlendirilmiş olup, kaygılı ve kaçınmalı bağlanma stilleri güvensiz bağlanma çerçevesinde ele alınmıştır. Araştırma kapsamında yapılan güvenilirlik analizlerinde ise kaygı alt boyutu için cronbach alpha güvenilirlik katsayısı .85, kaçınma alt boyutu için .82 çıkmıştır.

3.3. Ana Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)

Araştırmada öğrencilerin algıladıkları anne baba tutumlarını değerlendirmek üzere Kuzgun ve Eldeleklioğlu (2005) tarafından geliştiren “Ana Baba Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçekte ‘demokratik’, ‘otoriter’ ve ‘koruyucu-istekçi’ anne baba tutumlarını ölçen üç alt ölçek bulunmaktadır. Toplam 40 maddeden oluşan ölçekte, 15 madde “demokratik”, 10 madde “otoriter” ve 15 madde “koruyucu-istekçi” anne baba tutumunu ölçmektedir. Uygulamada, maddelere verilecek yanıtların 5 basamaklı likert tipi bir ölçekte derecelenmesi istenmiştir. Dereceleme şu şekilde yapılmıştır; (1)Hiç uygun değil, (2)Pek uygun değil, (3)Biraz uygun, (4)Çok uygun, (5)Tamamen uygun olmak üzere, şıklarına göre puanlama yapılmaktadır.

Ölçeğin araştırma kapsamında yapılan güvenilirlik analizlerinde, cronbach alpha güvenilirlik katsayıları sırasıyla, demokratik tutum için .93, koruyucu-istekçi tutum için .83 ve otoriter tutum için .76’dır.

3.4. Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ)

Orijinal adı “The Childhood Trauma Questionnaire” olan ölçek, Bernstein ve arkadaşları tarafından 1994 yılında, 18 yaşından önceki örselenme yaşantılarını taramak amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 40 maddeden oluşmaktadır. Yanıt seçenekleri “(1) hiçbir zaman, (2) nadiren, (3) bazen, (4) sıklıkla ve (5) çok

sık” şeklindedir. Alınabilecek en yüksek puan 200 olarak belirlenmişken, en düşük puan 40’tır. Ölçekten yüksek puan alınması örselenme yaşantısının sık olduğu anlamına gelmektedir. Ölçeğin orijinalinde fiziksel ve duygusal istismar, cinsel istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal olmak üzere dört alt boyutu bulunmaktadır. Cronbach alfa katsayıları .79 ve .94 arasında bulunmuş ve geçerlik-güvenirliği yüksek olarak saptanmıştır. Ölçeği Türkçe’ye Aslan ve Alparslan (1999) çevirmiştir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması ise 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin tamamı için güvenirlik katsayısı .96 olarak belirtilmiştir. Bu çalışmada ise ÇÖYÖ güvenirlik katsayıları duygusal istismar için .90, fiziksel istismar için .85 ve cinsel istismar için .86 bulunmuştur.

3.5. Duygusal Zekâ Ölçeği (DZÖ)

Schutte ve diğerleri tarafından 1998 yılında geliştirilen ve duygusal zekâ araştırmalarında yoğun olarak kullanılan 33 maddelik Duygusal Zekâ Ölçeği’nin kuramsal temeli, 3 boyutlu duygusal zekâ modeline dayanmaktadır (Mayer ve Salovey, 1990). Austin ve diğerleri (2004) tarafından modifiye edilen Duygusal Zekâ Ölçeğinin Türkçe’ye uyarlanması, güvenirlik ve geçerlik çalışmaları Göçet (2006) tarafından yapılmıştır. Ölçek 20’si olumlu ve 21’i olumsuz, toplam 41 maddeden oluşmaktadır.

DZÖ, (1) kesinlikle katılmıyorum (2) katılmıyorum (3) kararsızım (4) katılıyorum ve (5) kesinlikle katılıyorum şeklinde, 5’li likert tipi bir derecelendirmeye sahiptir. Ölçek üç faktörden oluşmaktadır: İyimserlik/Ruh Halini Düzenleme (Optimism/Mood Regulation), Duygulardan Faydalanma (Utilisation of Emotions) ve Duyguların İfadesi (Appraisal and Expression of Emotions). Ölçek bu üç faktörü ve bütününde genel duygusal zekâyı ölçmektedir. DZÖ’nün Cronbach Alpha (α), iç tutarlılık katsayıları ölçeğin bütünü için .81, iyimserlik faktörü için .77, duyguların ifadesi için .73 ve duygulardan faydalanma

faktörü için .54 olarak bulunmuştur (Göçet, 2006). Duygusal zekâ ölçeği toplamından alınabilecek en yüksek puan 185; en düşük puan ise 37'dir (Ceyhan, 2011).

Bu araştırma kapsamında DZÖ, toplam puan üzerinden değerlendirilmiş ve analiz edilmiştir. Bu çalışmada ölçeğin bütünü için hesaplanan güvenilirlik katsayısı ise .85'tir.

4. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması (İşlem)

Araştırma verileri, 2013-2014 eğitim-öğretim yılı bahar döneminin Nisan ve Mayıs aylarında, Mersin Üniversitesi'ne bağlı bulunan Eğitim, Eczacılık, Fen Edebiyat, Mühendislik, İktisadi ve İdari Bilimler ve Su Ürünleri Fakültelerinin, çeşitli bölümlerinde öğrenim görmekte olan öğrencilere uygulanan ölçme araçları aracılığıyla elde edilmiştir.

Uygulama sınıf ortamında gerçekleştirilmiş ve öğrencilerin bu çalışmaya gönüllü katılımı esas alınmıştır. Uygulama öncesinde, öncelikle Mersin Üniversitesi Rektörlüğü'nden (Ek-5), sonrasında ilgili bölüm başkanlıklarından ve uygulamanın yapıldığı ders saatlerindeki sorumlu öğretim elemanından gerekli izinler alınmıştır. Uygulama sürecinde, tüm öğrencilere araştırmanın amacı ve ölçeklerin uygulanmasına ilişkin temel yönergeler, standart bir şekilde açıklanmıştır. Araştırma verilerinin elde edilmesinde kullanılan ölçekler, sıra etkisini kontrol etmek amacıyla, katılımcılara karışık sıralarla verilmiştir. Sınıf içindeki uygulamalar bizzat araştırmacı tarafından yapılmış olup, ortalama 35-40 dakika sürmüştür.

5. Verilerin Analizi

Ölçeklerden elde edilen veriler, araştırmacı tarafından bilgisayar ortamına aktarılarak uygun istatistiksel işlemlerin yapılmasına hazır hale getirilmiştir. Verilerin analizi SPSS v20 programı kullanılarak yapılmıştır.

Verilerin analizinde öncelikle çoklu regresyon analizinin sayıltılarının incelenmesi amacıyla tüm ölçeklerde puanların normal dağılıp dağılmadığı, ardından da yordayıcı değişkenlerle (bağlanma stilleri, anne baba tutumları, çocukluk çağı örselenme yaşantıları), yordanan değişken (duygusal zekâ düzeyi) arasında doğrusal bir ilişki olup olmadığı SPSS programında saçılma diyagramı ile incelenmiştir. Daha sonra bağlanma stilleri, anne baba tutumları, çocukluk çağı örselenme yaşantıları değişkenlerinin üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ düzeylerini yordayıp yordamadığını kontrol etmek için çoklu regresyon analizi uygulanmıştır. Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ puanlarının, cinsiyet, yaş, fakülte ve temel alan, aile tipi, anne ve baba eğitim durumu, algılanan ekonomik durum ve kardeş sayısı değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla “Bağımsız gruplar için t-testi” ve “Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)” yapılmış; gruplar arasındaki gözlenen anlamlı farkın kaynağını belirlemek için “Scheffe testi” uygulanmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın problemlerine ilişkin olarak elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Öncelikle bağımlı değişken olan duygusal zekâ (toplam puanı) ile bağımsız değişkenler (kaygılı ve kaçınmalı bağlanma stilleri; demokratik, koruyucu-istekçi ve otoriter anne baba tutumları; duygusal, fiziksel ve cinsel istismar) arasındaki ilişki incelenmiştir. Daha sonra bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken toplam puanı üzerindeki yordayıcı etkisi ele alınmıştır. Son olarak duygusal zekâ puanlarının demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır.

1. Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri, anne-baba tutumları, çocukluk çağı örselenme yaşantıları ve duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişki

Araştırmaya dahil edilen bağımlı ve bağımsız değişkenlerin aralarındaki ilişkiyi ve ilişkinin yönünü belirlemek üzere korelasyon matrisine bakılmış ve sonuçlar Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Duygusal zekâ; kaygılı ve kaçınımlı bağlanma stilleri; demokratik, koruyucu-istekçi ve otoriter anne baba tutumları; duygusal, fiziksel ve cinsel istismarın aritmetik ortalama (X), standart sapma (Ss) ve korelasyon değerleri

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Duygusal zekâ	1								
2. Fiziksel İstismar	-.31**	1							
3. Duygusal İstismar	-.38**	.74**	1						
4. Cinsel İstismar	-.35**	.66**	.54**	1					
5. Demokratik Tutum	.39**	-.58**	-.68**	-.31**	1				
6. Koruyucu İstekçi Tutum	-.23**	.37**	.25**	.26**	-.22**	1			
7. Otoriter Tutum	-.33**	.54**	.53**	.36**	-.59**	.63**	1		
8. Kaçınımlı Bağlanma	-.30**	.16**	.17**	.17**	-.16**	.06	.12**	1	
9. Kaygılı Bağlanma	-.17**	.14**	.11**	.11**	-.12**	.25**	.19**	.13**	1
\bar{X}	136.48	29.32	35.10	6.67	56.90	37.19	21.14	61.61	71.02
Ss	16.54	9.22	13.31	3.47	12.14	9.99	6.87	17.09	18.69

Tablo 3'te görüldüğü gibi, duygusal zekâ ile bağımsız değişkenler arasındaki korelasyonlar anlamlı düzeyde olup, -.17 ile .39 arasında değişmektedir. Tabloya göre, duygusal zekâ ölçeği (toplam) puanlarının; demokratik anne baba tutumu ile .39, duygusal istismar ile -.38, cinsel istismar ile -.35, otoriter anne baba tutumu ile -.33, fiziksel istismar ile -.31, kaçınımlı bağlanma stili ile -.30, koruyucu-istekçi anne baba tutumu ile -.23 ve kaygılı bağlanma stili ile -.17 düzeyinde anlamlı ilişki gösterdiği saptanmıştır. Tablo 3'e

bakıldığında duygusal zekâ ile bağımsız değişkenlerin tümü arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu görülmektedir.

Tablo 3'te yapılan korelasyon analizi sonuçlarına farklı bir gözle bakıldığında, duygusal zekânın anne baba tutumlarıyla daha fazla ilişkili olduğu ve bunu çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile bağlanma stillerinin izlediği söylenebilir.

Tablo 3'e duygusal zekâ ile ilişkili bağımsız değişkenler açısından ayrı ayrı bakıldığında duygusal zekâ ile demokratik anne baba tutumu ($r = .39$) alt boyutu arasında istatistiksel olarak pozitif ve anlamlı; duygusal zekâ ile otoriter ($r = -.33$) ve koruyucu-istekçi ($r = -.23$) anne baba tutumu alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde negatif ilişkiler olduğu görülmektedir.

Tablo 3'te Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ)'nin alt boyutlarından olan duygusal ($r = -.38$), cinsel ($r = -.35$) ve fiziksel ($r = -.31$) istismardan aldıkları puanlar ile duygusal zekâ ölçeğinin toplam puanı karşılaştırıldığında, alt boyutların üçünün de duygusal zekâ ile arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ve negatif ilişkiler olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Araştırmanın bir diğer bağımsız değişkeni olan bağlanma stillerinin alt boyutları ile duygusal zekâ toplam puanına bakıldığında ise kaçınılmaz bağlanma ($r = -.30$) ve kaygılı bağlanma ($r = -.17$) stilleriyle arasında anlamlı ve negatif ilişkiler olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak; duygusal, fiziksel ve cinsel olmak üzere istismar yaşantılarının; kaygılı ve kaçınılmaz bağlanma stillerinin; otoriter ve koruyucu-istekçi anne baba tutumlarının duygusal zekâ üzerinde olumsuz etkilerinin olduğu görülmektedir. Diğer taraftan demokratik anne baba tutumunun duygusal zekâyı pozitif olarak etkilediği ve bu tutuma sahip ortamda yetişmiş bireylerin duygusal zekâlarını kullanabilmede daha başarılı oldukları söylenebilir.

2. Bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve çocukluk çağı örselenme yaşantılarının duygusal zekâ düzeyini yordamaktaki katkıları

Bağımsız değişkenlerin tek tek (kaygılı ve kaçınmalı bağlanma stilleri; demokratik, koruyucu-istekçi ve otoriter anne baba tutumları; duygusal, fiziksel ve cinsel istismar), bağımlı değişken olan duygusal zekâ (toplam) puanını yordamadaki katkıları regresyon analizi ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Duygusal zekâ ölçeğinin bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve çocukluk çağı örselenme yaşantıları değişkenlerine göre yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları

Değişkenler	B	Std. H.	Beta	t	p
(Sabit)	145.203	5.615		25.859	.000
FİZİKSEL İSTİSMAR	.348	.088	.194	3.974	.000
DUYGUSAL İSTİSMAR	-.184	.059	-.148	-3.105	.002
CİNSEL İSTİSMAR	-1.153	.181	-.242	-6.381	.000
DEMOKRATİK TUTUM	.338	.058	.248	5.829	.000
KORUYUCU İSTEKÇİ TUTUM	-.177	.063	-.107	-2.794	.005
OTORİTER TUTUM	-.061	.109	-.025	-.558	.577
KAÇINMALI BAĞLANMA	-.197	.028	-.203	-7.095	.000
KAYGILI BAĞLANMA	-.057	.026	-.064	-2.207	.028
Multiple R=.53 $R^2=.28$ Adj $R^2=.28$ $F_{(8-926)}=45.54$ p=.000					

Tablo 4'te görüldüğü gibi bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve çocukluk çağı örselenme yaşantıları değişkenlerinin, duygusal zekâ toplam puanını anlamlı düzeyde yordadığı anlaşılmaktadır ($R=.53$, $R^2=.28$, $p=.000$).

Bağımsız değişkenler birlikte duygusal zekâ puanlarına ilişkin varyansın yaklaşık %28'ini açıklamaktadır.

Regresyon katsayısının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçlarına bakıldığında ise duygusal zekânın yordanmasında en önemli katkının kaçınmalı bağlanma stilinden geldiği ve önem sırasının cinsel istismar, demokratik anne baba tutumu, fiziksel istismar, duygusal istismar, koruyucu-istekçi anne baba tutumu ve kaygılı bağlanma stili şeklinde devam ettiği görülmektedir. Diğer taraftan Tablo 4'te yer alan otoriter anne baba tutumunun duygusal zekâ puanları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı anlaşılmaktadır.

Bağımsız değişkenler ile duygusal zekâ arasındaki ilişkinin yönüne göre sonuçlara bakıldığında, kaçınmalı ve kaygılı bağlanma, cinsel ve duygusal istismar, koruyucu-istekçi anne baba tutumu puanlarının fazla oluşunun duygusal zekâ puanlarının azalmasına yol açtığı; diğer taraftan demokratik anne baba tutumu ve fiziksel istismarın artması durumunda duygusal zekâ puanlarının da arttığı söylenebilir.

3. Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ puanlarının cinsiyet, yaş, öğrenim gördükleri fakülte ve temel alan, aile tipi, anne ve baba eğitim durumu, algılanan ekonomik durum ve kardeş sayısı değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Bu bölümde, üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ puanlarının, cinsiyet, yaş, öğrenim gördükleri fakülte ve temel alan, aile tipi, anne ve baba eğitim durumu, algılanan ekonomik durum ve kardeş sayısı değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla “Bağımsız gruplar için t-testi” ve “Tek Yönlü Varyans Analizi” yapılmış; sonuçlara ilişkin N, ortalama (\bar{X}), standart sapma (Ss) ve “F” değerleri incelemiştir.

3.1. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Öğrencilerin DZÖ toplam puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklı olup olmadığı “Bağımsız gruplar için t-testi” ile analiz edilmiş ve sonuçlara ilişkin N, ortalama (\bar{X}), standart sapma (Ss) ve “t” değerleri Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre DZÖ’den aldıkları puanların ortalama (\bar{X}), standart sapma (Ss) ve “t” değerleri

Bağımlı değişken	Gruplar	N	\bar{X}	Ss	t
Duygusal zekâ	Kız	544	137.92	16.20	3.11*
	Erkek	389	134.49	16.85	

Tablo 5’te görüldüğü gibi, çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin duygusal zekâ ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız gruplar için t-testi sonucunda, grupların ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı [$t_{(933)}=3.11$; $p < .05$] bulunmuştur. Söz konusu bu farklılık kız öğrencilerin lehine gerçekleşmiştir. Diğer bir deyişle, araştırmaya katılan kız öğrencilerin duygusal zekâ puanları, erkek öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur.

3.2. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının yaş değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Öğrencilerin DZÖ toplam puanlarının yaş değişkenine göre farklı olup olmadığı “Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)” ile incelenmiş ve sonuçlara

ilişkin N, ortalama (\bar{X}), standart sapma (Ss) ve “F” değerleri Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin yaş değişkenine göre DZÖ’den aldıkları puanlara ilişkin ANOVA sonuçları

Bağımlı değişken	Gruplar	N	\bar{X}	Ss	F	Anlamlı fark
Duygusal zekâ	17-19 yaş	89	135.13	16.49	.815	-----
	20-22 yaş	555	136.21	16.46		
	23-25 yaş	244	137.44	17.33		
	26 ve üzeri	27	139.51	12.14		

Tablo 6 incelendiğinde, öğrencilerin yaş değişkenine göre duygusal zekâ puanları arasında istatistiksel olarak herhangi bir anlamlı farklılaşma [$F_{(3-911)}=4.363$; $p > .05$] görülmemiştir. Diğer bir deyişle, yaş değişkeninin araştırmaya katılan öğrencilerin duygusal zekâ puanları üzerinde bir farklılaşmaya yol açmadığı anlaşılmıştır.

3.3. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının öğrenim gördükleri fakülte değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Öğrencilerin DZÖ toplam puanlarının öğrenim gördükleri fakülte değişkenine göre farklı olup olmadığı “Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)” ile incelenmiş ve sonuçlara ilişkin N, ortalama (\bar{X}), standart sapma (Ss) ve “F” değerleri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte değişkenine göre DZÖ'den aldıkları puanlara ilişkin ANOVA sonuçları

Bağımlı değişken	Gruplar	N	\bar{X}	Ss	F	Anlamlı fark
Duyusal zekâ	Eğitim Fakültesi	129	142.03	14.72	4.363**	Eğitim Fakültesi>Fen Edebiyat Fakültesi
	Eczacılık Fakültesi	36	137.13	15.40		
	Fen Edebiyat Fakültesi	350	135.78	16.67		
	Mühendislik Fakültesi	126	137.26	16.06		
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	277	134.19	17.20		
	Su Ürünleri Fakültesi	14	140.14	13.83		

Tablo 7 incelendiğinde, öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte değişkenine göre, duygusal zekâ puanları arasında farkın anlamlı [$F_{(5,926)}=4.363$; $p < .01$] olduğu görülmüştür. Gruplar arasında gözlenen bu farkın kaynağını belirlemek için verilere uygulanan Scheffé testi sonuçlarına göre, öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte değişkenine göre, Eğitim Fakültesi grubu öğrencilerinin duygusal zekâ puanlarının, Fen Edebiyat Fakültesi ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi grubundaki öğrencilerden anlamlı olarak farklılaştığı ve daha yüksek olduğu görülmüştür.

3.4. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının temel alan değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Öğrencilerin DZÖ toplam puanlarının temel alan değişkenine göre farklı olup olmadığı “Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)” ile incelenmiş ve sonuçlara ilişkin N, ortalama (\bar{X}), standart sapma (Ss) ve “F” değerleri Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin temel alan değişkenine göre DZÖ’den aldıkları puanlara ilişkin ANOVA sonuçları

Bağımlı değişken	Gruplar	N	\bar{X}	Ss	F	Anlamlı fark
Duygusal zekâ	Sayısal	294	137.01	15.98	1.342	-----
	Sözel	133	135.26	17.78		
	Eşit Ağırlık	460	136.11	16.50		
	Dil	46	140.54	16.83		

Tablo 8 incelendiğinde, öğrencilerin temel alan değişkenine göre, duygusal zekâ puanlarında [$F_{(3-929)}=1.342$; $p > .05$] istatistiksel olarak herhangi bir anlamlı farklılaşma görülmemiştir.

3.5. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının aile tipi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Öğrencilerin DZÖ toplam puanlarının aile tipi değişkenine göre farklı olup olmadığı “Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)” ile incelenmiş ve sonuçlara

ilişkin N, ortalama (\bar{X}), standart sapma (Ss) ve “F” değerleri Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin aile tipi değişkenine göre DZÖ’den aldıkları puanlara ilişkin ANOVA sonuçları

Bağımlı değişken	Gruplar	N	\bar{X}	Ss	F	Anlamlı fark
Duygusal zekâ	Çekirdek Aile	694	137.53	16.04	5.624**	Çekirdek aile> Geniş aile
	Geniş Aile	202	133.11	17.87		
	Parçalanmış Aile	32	136.21	16.56		

Tablo 9 incelendiğinde, öğrencilerin aile tipi değişkenine göre, duygusal zekâ puanlarının arasındaki farkın anlamlı olduğu [$F_{(2,925)}=5.624$; $p < .01$] izlenmektedir. Gruplar arasındaki gözlenen bu farkın kaynağını belirlemek için uygulanan Scheffe testi sonuçlarına göre, çekirdek aile tipine sahip öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının, geniş aile tipine sahip öğrencilerinden anlamlı olarak farklılaştığı ve daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.6. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının annenin eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Öğrencilerin DZÖ toplam puanlarının annenin eğitim durumuna göre farklı olup olmadığı “Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)” ile incelenmiş ve sonuçlara ilişkin N, ortalama (\bar{X}), standart sapma (Ss) ve “F” değerleri Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Öğrencilerin anne eğitim durumuna göre DZÖ'den aldıkları puanlara ilişkin ANOVA sonuçları

Bağımlı değişken	Gruplar	N	\bar{X}	Ss	F	Anlamli fark
Duygusal zekâ	Okuryazar Değil	206	130.93	15.65	7.137**	Okuryazar değil< İlkokul
	Okuryazar	69	135.30	20.69		
	İlkokul	270	137.24	14.55		Okuryazar değil<İlköğretim
	İlköğretim	147	137.83	19.00		
	Lise	170	139.20	15.36		Okuryazar değil<Lise
	Önlisans	12	132.16	11.31		Okuryazar değil<Lisans
	Lisans	59	143.55	15.38		

Tablo 10 incelendiğinde, öğrencilerin anne eğitim durumu değişkini ile duygusal zekâ puanları arasındaki farkın anlamlı [$F_{(6-926)}=7.137$; $p < .01$] olduğu görülmüştür. Gruplar arasında gözlenen bu farkın kaynağını belirlemek için uygulanan Scheffe testi sonuçları, anne eğitim durumu değişkenine göre, anlamlı farkın okuryazar olmayanlar ile ilkokul, ilköğretim, lise ve lisans düzeyinde eğitim alanlar arasında olduğunu göstermektedir. Diğer bir anlatımla, anneleri okuryazar olmayanların duygusal zekâ puanlarının en düşük grubu oluşturduğu, annelerin eğitim seviyesi yükseldikçe öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının da yükseldiği anlaşılmaktadır.

3.7. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının baba eğitim durumuna değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Öğrencilerin DZÖ toplam puanlarının baba eğitim durumu değişkenine göre farklı olup olmadığı “Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)” ile incelenmiş ve sonuçlara ilişkin N, ortalama (\bar{X}), standart sapma (Ss) ve “F” değerleri Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Öğrencilerin baba eğitim durumu değişkenine göre DZÖ’den aldıkları puanlara ilişkin ANOVA sonuçları

Bağımlı değişken	Gruplar	N	\bar{X}	Ss	F	Anlamli fark
Duygusal zekâ	Okuryazar Değil	39	131.30	16.34	5.536**	Okuryazar<İlkokul Okuryazar<İlköğretim Okuryazar<Lise Okuryazar<Lisans
	Okuryazar	78	128.69	19.48		
	İlkokul	257	136.73	14.39		
	İlköğretim	165	136.79	17.06		
	Lise	248	138.28	16.46		
	Önlisans	27	132.77	21.38		
	Lisans	113	140.53	15.10		

Tablo 11 incelendiğinde, öğrencilerin baba eğitim durumu değişkenine göre, duygusal zekâ puanları arasındaki farkın anlamlı [$F_{(6,920)}=5.536$; $p < .01$] olduğu görülmüştür. Gruplar arasında gözlenen bu farkın kaynağını belirlemek için uygulanan Scheffe testi sonuçları anlamlı farkın okuryazar olan grup ile ilkokul, ilköğretim, lise ve lisans mezunu grup arasında, okuryazar grubun aleyhine olduğunu göstermiştir. Bir başka deyişle, baba eğitim durumu

değişkenine göre, lisans grubunun duygusal zekâ puanı en yüksek olup, eğitim seviyesi düştükçe (lise, ilköğretim, ilkokul ve okuryazar) duygusal zekâ puanlarının da azaldığı görülmektedir.

3.8. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının algılanan ekonomik durum değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Öğrencilerin DZÖ toplam puanlarının algılanan ekonomik durum değişkenine göre farklı olup olmadığı “Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)” ile incelenmiş ve sonuçlara ilişkin N, ortalama (\bar{X}), standart sapma (Ss) ve “F” değerleri Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Öğrencilerin algılanan ekonomik durum değişkenine göre DZÖ’den aldıkları puanlara ilişkin ANOVA sonuçları

Bağımlı değişken	Gruplar	N	\bar{X}	Ss	F	Anlamlı fark
Duygusal zekâ	Düşük	88	134.31	14.01	2.415	-----
	Orta	799	136.94	16.56		
	Yüksek	40	132.22	19.31		

Tablo 12 incelendiğinde, öğrencilerin algılanan ekonomik durum değişkenine göre, duygusal zekâ puanlarında istatistiksel olarak herhangi bir anlamlı farklılaşma [$F_{(2,924)}=2.415$; $p > .05$] görülmemiştir. Diğer bir deyişle, ekonomik durumlarını düşük, orta ya da yüksek olarak değerlendiren öğrencilerin, duygusal zekâ puanları arasında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir.

3.9. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Öğrencilerin DZÖ toplam puanlarının kardeş sayısı değişkenine göre farklı olup olmadığı “Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)” ile incelenmiş ve sonuçlara ilişkin N, ortalama (\bar{X}), standart sapma (Ss) ve “F” değerleri Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13. Öğrencilerin kardeş sayısı değişkenine göre DZÖ’den aldıkları puanlara ilişkin ANOVA sonuçları

Bağımlı değişken	Gruplar	N	\bar{X}	Ss	F	Anlamli fark
Duygusal zekâ	1	61	137.06	16.50	9.920**	
	2	257	140.42	14.76		5 ve üstü < 2
	3	194	137.00	17.17		5 ve üstü < 3
	4	125	138.12	16.31		5 ve üstü < 4
	5 ve üstü	294	131.93	16.82		

Tablo 13 incelendiğinde, öğrencilerin kardeş sayısı değişkenine göre, duygusal zekâ puanları arasındaki farkın anlamlı [$F_{(4,926)}=9.920$; $p < .01$] olduğu görülmüştür. Gruplar arasında gözlenen bu farkın kaynağını belirlemek için uygulanan Scheffe testi sonuçlarında anlamlı farkın, kardeş sayısı 5 ve üzerinde olan grup ile 2, 3 ve 4 kardeşi olan grup arasında olduğu görülmüştür. Söz konusu bu farklılaşma, 5 ve üzerinde kardeş sayısına sahip olan öğrencilerin aleyhine olup, kardeş sayısı artıka duygusal zekâ seviyesinin düştüğü anlaşılmaktadır.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde, araştırma problemlerine ilişkin olarak elde edilen bulgular alan yazındaki çalışmalar etrafında tartışılarak yorumlanmıştır. Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ düzeylerine ilişkin bulguların tartışma ve yorumu, araştırmada ele alınan bağımsız değişkenler açısından sunulmuştur.

1. Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleri ile bağlanma stilleri, anne-baba tutumları, çocukluk çağı örselenme yaşantıları arasındaki ilişkilere yönelik bulguların tartışılması ve yorumlanması

Araştırmaya dahil edilen bağımlı ve bağımsız değişkenlerin aralarındaki ilişkiyi ve ilişkinin yönünü belirlemek için yapılan korelasyon analizi sonuçları, üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ düzeylerinin en fazla demokratik anne baba tutumu değişkeni ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Bunu sırasıyla duygusal istismar, cinsel istismar, otoriter anne baba tutumu, fiziksel istismar, kaçınmalı bağlanma stili, koruyucu-istekçi anne baba tutumu ve kaygılı bağlanma stili izlemektedir.

Korelasyon analizi sonuçlarına göre, demokratik anne baba tutumu ile duygusal zekâ arasında pozitif ilişki gözlenirken; istismar yaşantıları ile olumsuz bağlanma biçimleri arasında negatif bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Diğer bir anlatımla, araştırmannın korelasyon analizi sonucunda elde edilen bulgulara göre,

demokratik anne baba tutumları arttıkça; öte yandan istismar ve kaygılı-kaçınmalı bağlanma puanları azaldıkça duygusal zekâ puanlarının yükseldiği söylenebilir.

Araştırmanın demokratik anne baba tutumu alt boyutu ile duygusal zekâ arasında pozitif ve anlamlı; otoriter ve koruyucu-istekçi anne baba tutumlarıyla negatif ve anlamlı bir ilişki olduğuna ilişkin sonuçları, literatürdeki birçok çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir. Uyaroğlu (2011), Heaven ve Ciarrochi (2008), Keleşoğlu (2008), Şimşek (2006) araştırmalarında anne baba tutumlarının çocukların sosyal uyumu, duygularını yönetme, başkalarını anlama gibi becerileri ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur.

Çocuğa ilişkin duygusal, sosyal, psikolojik birçok alanda olumlu değişim ve gelişime katkı sunan demokratik anne baba tutumunun duygusal zekâ puanları üzerinde pozitif etkisinin olması beklenen bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Yılmaz (1999), demokratik aile ortamında yetişen çocukların diğer çocuklara göre sosyal gelişim ve benlik saygısı puanlarının yüksek olduğunu açıklamıştır. Topuksal (2011), demokratik tutuma sahip öğrencilerin bireylerarası, stres yönetimi ve uyum alt ölçek puanlarının daha yüksek olduğunu belirtmiştir.

Bunun aksine otoriter anne baba tutumuna sahip aileler, çocuğu sürekli kendi kontrolleri altında tuttıkları için kişilik gelişimlerine olumsuz etkiler bıraktıkları bilenen bir gerçektir. Bu bireyler sürekli anne babalarının denetimi altında olduklarından birey olmakta, kendi duygu ve düşüncelerini paylaşmakta zorluk çekerler. Kişiler arası ilişkilerde de bundan dolayı başarısız olurlar. Otoriter anne baba tutumunun var olduğu ortamda yetişmiş bireylerin duygusal zekâsının olumsuz etkileneceği beklenen bir sonuçtur. Şimşek (2006), Keleşoğlu (2008) otoriter anne baba tutumuna sahip ailelerin, Uyaroğlu (2011) ise (normal gelişim gösteren çocuklarda) sert disiplinli ebeveynlerin çocuklarının, duygusal zekâ puanlarının azaldığını belirtmişlerdir.

Koruyucu-istekçi anne baba tutumuna sahip ailelerde çocukların sorumluluğunu da ebeveynlerin üstlenmesi ve duygusal gereksinimlerinden

ziyade fiziksel ihtiyaçlarının önemszenmesi bu tutuma sahip ailelerde yetişmiş öğrencilerin duygusal zekâlarının düşük olmasını açıklamaktadır. Şimşek (2006) ve Kırtıl (2009)'ın araştırma bulguları bu çalışmanın bu bulgusunu desteklemektedir.

Araştırmanın bulguları çocukluk çağı örselenme yaşantılarının üç boyutunun da (fiziksel, cinsel ve duygusal istismar) duygusal zekâ ile negatif yönde anlamlı düzeyde ilişkisinin olduğunu ortaya koymuştur. Beklenen bir sonuç olarak değerlendirilen bu bulgu, örselenme yaşantılarıyla bireyin duygusal gelişimi arasındaki ilişkiyi ortaya koyması açısından önemli görülebilir.

Oshri, Sutton, Warner ve Miller (2015), beraber yürüttükleri araştırmanın sonucunda örselenme yaşantılarının bağlanma stilleri ve duygu düzenleme ile ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Durmuşoğlu ve Doğru (2009) çocukluk çağı örselenme yaşantılarının kişiler arası ilişkilerdeki bozulmalarla ilişkili olduğunu savunmuştur. Diğer taraftan çocukluktaiki örselenme yaşantılarına odaklanmış çalışmalar yaşanan duygusal travmaların ileriki yıllarda kişilik bozuklukları, depresyon, madde kullanımı, antisosyal davranış bozuklukları gibi birçok sorunla ilişkisini ortaya koymuştur (Bostancı vd., 2005; Clemmons vd. 2007; Springer, vd. 2007; Toker, 2008; Doğan, 2009; Binbay, 2009; Şimşek, 2010; Özcan, 2010; Bilim, 2012).

Araştırmanın duygusal zekâ ile kaçınmalı ve kaygılı bağlanma stilleri arasındaki negatif ve anlamlı ilişki olduğu bulgusu yine beklenen bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Lanciano ve arkadaşları (2012) yapmış olduğu araştırmada, güvensiz bağlanma stillerinin, duygularının farkına varma becerilerinin düşüklüğü ve depresyonla ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Oshri, vd. (2015), örselenme yaşantılarının, bağlanma stilleri ve duygu düzenlemeyle; Karreman ve Vingerhoets (2012) ise, bağlanma stilleri ile duygu düzenleme arasında bir ilişki olduğunu ifade etmişlerdir. Elde edilen bulgu literatürdeki çalışmalarla paralellik göstermektedir.

2. Bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve çocukluk çağı örselenme yaşantılarının duygusal zekâ düzeyini yordamadaki katkılarına ilişkin bulguların tartışılması ve yorumlanması

Araştırmada yer alan bağımsız değişkenlerin duygusal zekâ puanlarını yordamadaki katkılarının incelendiği regresyon analizi sonuçlarına göre, kaçınılmalı bağlanma stiline duygusal zekâ üzerinde en fazla yordayıcı etkisinin olduğu görülmüştür. Duygusal zekâ üzerinde anlamlı düzeyde yordayıcı etkisi olan diğer değişkenler ise sırasıyla cinsel istismar, demokratik anne baba tutumu, fiziksel istismar, duygusal istismar, koruyucu-istekçi anne baba tutumu ve kaygılı bağlanma stili şeklindedir. Bu değişkenler birlikte duygusal zekânın yaklaşık %28'ini açıklamaktadır. Diğer taraftan, otoriter anne baba tutumunun duygusal zekâ üzerinde yordayıcı bir etkisinin olmadığı görülmüştür.

Bu araştırmanın bulguları, güvensiz bağlanma içinde yer alan kaçınılmalı bağlanmanın duygusal zekâyı en çok ve negatif yordayan değişken olduğunu göstermiştir. Yine güvensiz bağlanma içinde yer alan kaygılı bağlanma ise duygusal zekâyı negatif yönde yedinci sırada yordamaktadır. Araştırmadan elde edilen bu sonuçlara göre, kaçınılmalı ve kaygılı bağlanma stilleri arttıkça duygusal zekâ azalmaktadır, denilebilir.

Bağlanma literatürü, kaçınılmalı ve kaygılı bağlanma puanlarının artmasını güvensiz bağlanma; tam tersi kaçınılmalı ve kaygılı bağlanma puanlarının azalmasını ise güvenli bağlanma olarak değerlendirmektedir. Bu çerçeveden bakıldığında, araştırmanın bu sonucu güvenli bağlanma duygusal zekâ ilişkisinin ele alındığı birçok araştırma bulgusuna da paralellik göstermektedir. Örneğin; Najm (2005) tarafından yapılan çalışma sonucunda, güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin yüksek duygusal zekâ ve yüksek evlilik doyumu puanlarına sahip olduğu görülmüştür. Sümer (2006), güvenli bağlanma stili puanlarının, duygusal

zekâ düzeyi üzerinde anlamlı farklılık gösterdiğini tespit etmiştir. Görünmez (2006) araştırmasında, duygusal zekâ ile güvenli bağlanma arasındaki pozitif ilişkiyi söz etmiştir. Hamarta, Deniz ve Saltalı (2009), bağlanma stillerinin duygusal zekâ ile ilişkili olduğunu ve güvenli bağlanmanın duygusal zekâyı tüm alt boyutlarında yordadığını ifade etmişlerdir.

Aile ortamından edinilen olumlu deneyimler yoluyla güvenli bağlanma stiline sahip birey, zihinsel şemalarını da (içsel çalışma modeli) buna göre oluşturacak ve birey kendini sevmeye değer görecektir, yetişkinlik yıllarında da daha özgüvenli, mutlu ve ilişkilerinde başarılı olabilecektir (Burger, 2006). Bunun aksine güvensiz bağlanma stili ise birçok psikopatolojinin (İmamoğlu, 2003; Mikulincer, Shaver, 2007; Landen ve Wang, 2010; Kesebir, Kavzoğlu, Üstündağ, 2011; Breidenstine vd., 2011; Karreman, Vingerhoets, 2012; Kamkar, vd., 2012; Gnilka vd., 2013); depresyonun (Muris, Meesters, Van Melick, Zwambag, 2001; Li T., Li J., Dai, 2008; Liu, Nagata, Shono ve Kitamura, 2009; Sümer, Ünal, Selçuk, Kaya, Polat, vd., 2009; Tascas, Szadkowski, Illing, Trinneer, Grenon, vd., 2009; Altın ve Terzi, 2010; Priceputu, 2012; Kamkar vd., 2012; Huprich, Pouliot, Bruner, 2012; Anna, Michelle, Regina, 2013) belirleyicisi olarak görülmektedir.

Duygusal zekânın, bireyin tüm sosyal yaşamını etkileyen (Colman ve Widom, 2004; Alper, 2007; Karayılmaz, 2008; Durmuşoğlu, Doğru, 2009; Houser, 2009; İkiz, Görmez, 2010; Akkan, 2010; Ersöz, 2011; Bayraktar, 2011; Yurdakavuştu, 2012), psikolojik iyi oluşla (Göçet, 2006; Şirin, 2007; Gürol, 2008; Güngör, 2008; Güler, 2008; Aydın, 2010; Adıyaman, 2010; Kalyoncu, 2011; Bayraktar, 2011; Önen, 2012) ilişkilendirilmiş bir konu olarak değerlendirildiği düşünüldüğünde, araştırmanın güvensiz bağlanma stillerinin (kaçıncı ve kaygılı) duygusal zekâyı negatif yönde ve anlamlı düzeyde yordama bulgusu olağan bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Bowlby (1982), erken çocukluk döneminde bakıcı deneyimleri ile bilinçaltında içsel çalışma modeli denilen bir zihinsel şema oluştuğunu ve bu şemaların bağlanma stillerinin temelini oluşturarak, ilerideki kişiler arası ilişkilerimizi yönlendirdiğini ifade etmiştir. Bu açıklamaya göre, duygusal zekâ üzerinde etkili olan bağlanma stillerinin, bireyin kendisi ve kişiler arası ilişkilerini yönlendiren önemli yapılar olduğu ifade edilebilir. Özellikle sonraki yıllarda bireylerin güvensiz bağlanma stillerinin farkına varması ve bunların düzeltilmesi, sağlıklı ilişkiler geliştirmesi ve bireyin iyilik halinin geliştirilmesi konusunda önem arz ettiği söylenebilir.

Bulgular duygusal zekâyı ikinci sırada yordayan değişkenin cinsel istismar olduğunu göstermiştir. Cinsel istismarın ve duygusal zekâyı beşinci sırada yordayan duygusal istismarın; duygusal zekâyı negatif yönde etkilediği görülmektedir. Bunun yanı sıra, dördüncü sırada yer alan fiziksel istismar ise duygusal zekâyı pozitif yordamaktadır. Alan araştırmaları incelendiğinde, istismar yaşantılarıyla duygusal zekâ ilişkisinin ele alındığı çok az çalışmaya rastlanmıştır. Bunlardan biri olan Winters, Clift ve Dutton (2004)'ın yaptıkları çalışma ile aile içindeki istismarla duygusal zekâ arasında negatif bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır. Duygusal zekâ ve istismar ilişkisini ele alan çok az çalışma olmasına karşın araştırmanın bulguları, duygusal zekânın önemli göstergelerinden biri olan duygu düzenlemenin ele alındığı bazı araştırmaların sonuçlarına katkı sağlayıcı niteliktedir. Bilim (2012), fiziksel, cinsel ve duygusal istismarın duygu güçlüğüyle, genel psikolojik belirtilerle ve ketleyici kişiler arası tarz ile pozitif yönde ilişki bulmuştur. Linehan (1993), örselenme yaşantıları sonucunda çocuğun kendi duygularını fark etme, açıklama, yorumlama ve duygunun kaynağını bulma becerisinde bozulmalar oluşabileceğini ifade etmiştir.

Araştırmanın cinsel ve duygusal istismar puanları ile duygusal zekâ puanları arasında negatif ilişki olduğu; başka bir deyişle, cinsel ve duygusal istismar azaldıkça, duygusal zekâ puanlarının arttığı bulgusu beklenen bir sonuç

olarak değerlendirilse; fiziksel istismarın artışına bağlı olarak duygusal zekânın da artış gösteriyor olması beklenmeyen bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Bu durum, fiziksel istismarın kültürel olarak zarar verici nitelikte algılanmamasından; şiddetin genel kabul görmesinden; diğer bir deyişle toplumumuzun örf, adet ve geleneklerinden etkilendiği söylenebilir. Kültürümüzde yer alan “Dayak cennetten çıkmadır; Kızını dövmeyen dizini döver; Eti senin, kemiği benim; vb.” sözlerin fiziksel istismarın zihinlerde kabulünü kolaylaştırdığı söylenebilir. Bu nedenle araştırmanın bu sonucu, araştırmaya katılan öğrencilerin fiziksel istismarı zarar verici bir eylemden çok, eğitsel bir araç olarak görmelerinden kaynaklanmış olabilir.

Bu araştırmanın sonuçlarına göre duygusal zekâ üzerinde etkisi olan önemli bir değişken ise demokratik anne baba tutumudur. Demokratik anne baba tutumu duygusal zekâyı üçüncü sırada ve pozitif olarak yordayan değişkendir. Koruyucu-istekçi anne baba tutumu ise altıncı sırada, negatif olarak yordayıcı etki göstermektedir. Duygusal zekâ üzerinde otoriter anne baba tutumunun yordayıcı bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Yapılan birçok araştırma bu sonucu destekler niteliktedir. Yılmaz (2007), Erdoğan (2008), Kırtıl (2009), İkiz ve Görmez (2010) çalışmalarında demokratik anne baba tutumuyla duygusal zekâ arasında anlamlı ilişkiler bulmuş; demokratik aile ortamında büyüyen çocukların kendi duygularını anlamada, yönetmede ve empati kurmada daha başarılı oldukları sonucuna ulaşmışlardır.

Demokratik anne baba tutumuna sahip ailelerde çocuklar sevildiklerini hissetmekte, duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilmektedirler. Dengeli, benimseyici, güven verici, destekleyici olarak da ifade edilen bu tutum ideal anne baba tutumu olarak görülmektedir (Yavuzer, 2005). Yavuzer (2003), demokratik ve güven verici bir ortamda yetişen çocuğun, kendisine ve etrafındakilere saygılı, fikirlerini rahatlıkla ifade edebilen, kendine güvenen, hoşgörülü, sorumluluk duyguları gelişmiş, arkadaşlarını seven, sosyal ve duygusal açıdan dengeli ve

mutlu bir birey olma ihtimalinin yüksek olduğunu ifade etmiştir. Tüm bu özellikler göz önüne alındığında, demokratik anne baba tutumuna sahip aile ortamında yetişmiş bireylerin duygusal zekâ becerilerini diğer tutumlara sahip aile ortamında yetişmiş bireylerden daha iyi kullanabilmeleri ve duygusal zekâ ile demokratik anne baba tutumunun pozitif yönlü, yüksek ilişkili olması beklenen bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Koruyucu-istekçi anne baba tutumuna sahip ailelerin en temel özelliğinin, çocuğun kendi başına karşılayabileceği ihtiyaçlarını bile anne babanın üstlenmesi ve çocuğa bu anlamda sorumluluk vermemeleri, olduğu bilinmektedir. Çocuklarına gereğinden fazla özen göstererek ve onları kontrol ederek, duyulan ihtiyaçtan daha az iletişim kurmaları; fiziksel ihtiyaçların giderilmesi ön planda tutulup, duyguların, düşüncelerin ikinci plana atılması, bu tutuma sahip ailelerde yetişmiş öğrencilerin duygusal zekâlarının düşük olmasını açıklamaktadır. Şimşek (2006) aşırı koruyucu anne baba tutumuyla duygusal zekâ boyutları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, koruyuculuk düzeyi arttıkça, duygusal zekâ alt boyutlarından kişinin kendinin farkında olması, kendi duygularının farkında olması ve empati düzeyinin düştüğünü ifade etmiştir.

Otoriter anne baba tutumunun duygusal zekâ üzerinde yordayıcı bir etkisinin olmaması ise Şimşek (2006)'in çalışmasıyla çelişmektedir. Şimşek araştırmasında, anne baba tutumunun otoriterlik düzeyi arttıkça, kişinin duygularını yönetmesi hariç diğer duygusal zekâ boyutlarında azalma gözlemiştir. Otoriter anne baba tutumuna sahip aileler ise çocuğu sürekli kendi kontrolleri altında tutarlar. Bu nedenle de kişilik gelişimlerine olumsuz etkiler bıraktıkları bilinen bir gerçektir. Otoriter anne baba tutumunun duygusal zekâ üzerinde etkili olmaması öğrencilerin anne babalarının tutumunda sergiledikleri otoriteyi olağan olarak görmelerinden, yanlış veya farklı algılamalarından kaynaklanıyor olabilir. Yukarıda fiziksel istismar duygusal zekâ ilişkisinde değinildiği gibi, anne

babalarının otoriter tutumları toplumsal ve kültürel olarak genel kabul gören bir anlayış olarak değerlendirilebilir.

3. Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ puanlarının cinsiyet, yaş, öğrenim gördükleri fakülte ve temel alan, aile tipi, anne ve baba eğitim durumu, algılanan ekonomik durum ve kardeş sayısı değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulguların tartışılması ve yorumlanması

Bu bölümde, üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ puanlarının, cinsiyet, yaş, öğrenim gördükleri fakülte ve temel alan, aile tipi, anne ve baba eğitim durumu, algılanan ekonomik durum ve kardeş sayısı değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonuçlarına ilişkin tartışma ve yorumlar yer almaktadır.

3.1. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının, cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulguların tartışılması ve yorumlanması

Cinsiyet değişkenine göre Duygusal Zekâ Ölçeği (DZÖ)'den alınan puanlar değerlendirildiğinde, kız öğrencilerin duygusal zekâ düzeyinin, erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuç bazı araştırma sonuçları ile (Kızıl, 2012; Uyaroğlu, 2011; İkiz, Görmez, 2010; Erdoğdu, 2008; Göçet, 2006; Harrod ve Scheer, 2005; Köksal, 2003; Ünal, 2001; Chiarrochi vd., 2000; Schutte vd., 1998) paralellik göstermektedir. Ancak; Odabaşı (2013), Keleşoğlu (2008), Güler (2006)'in yaptığı çalışmalara bakıldığında ise duygusal zekânın cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmektedir.

Cinsiyetler arasındaki duygusal zekâ düzey farkının toplumumuzdaki kız ve erkek çocuklarının farklı yetiştiriliş tarzlarından kaynaklandığı söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında sonuçların Türkiye'deki kültürel yapıyı yansıttığı ve bu bağlamda beklenen bir sonuç olduğunu ifade edebiliriz. Kültürümüzde yer alan “Erkek adam ağlamaz” sözünden de anlaşılacağı gibi erkek çocuklarının, kız çocuklarının aksine, duygularını bastırması toplumsal anlamda daha fazla onay görmesinin, bu sonuca neden olduğu düşünülebilir. Bar-on (2000), kadınların duygularının daha çok farkında olduğunu, daha çok empati gösterdiğini ve erkeklerden daha çok toplumsal sorumluluk taşıdıklarını ifade etmiştir (Akt. Yurdakavuştu, 2012). Ciarrochi, Chan ve Caputi (2000, akt. Kızıl, 2012) ise, kadınların duygusal zekâlarının daha yüksek olmasını iki nedene bağlamaktadırlar. Birincisi, kadınların daha sosyal olmalarından dolayı başkalarının duygularını daha iyi okuyabilmeleridir. İkincisi ise, kadınların biyolojik olarak bu şekilde donatıldıklarıdır.

3.2. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının, yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulguların tartışılması ve yorumlanması

Yaş değişkenine göre DZÖ'den alınan puanlar değerlendirildiğinde, anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir. Bu sonuca göre yaş değişkeninin duygusal zekâ üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı söylenebilir. Bu sonuç, İşmen (2001), Köksal (2003), Gürol (2008) ve Kızıl (2012)'ın bulgusu ile paralellik göstermektedir.

Diğer taraftan, yapılan birçok çalışma duygusal zekânın öğrenilebildiğini, aynı zamanda yaşla birlikte arttığını göstermektedir (Cooper, 2003). Araştırmanın örneklemini oluşturan üniversite öğrencilerinin benzer yaşta olmasa da gelişimsel olarak kişiliklerini oturtukları ergenlik sonrası evrede olmaları; ayrıca,

yetişkinliğe adım atılması nedeniyle olgunlaşma sürecine girmeleri ve olaylara daha gerçekçi yaklaşımları konusunda ortak çerçeveye sahip olmaları yaş değişkeninin duygusal zekâ üzerinde farklılaşmamasına yol açmış olabilir.

3.3. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının, öğrenim gördükleri fakülte değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulguların tartışılması ve yorumlanması

Üniversite öğrencilerinin öğrenim gördükleri fakülte değişkenine göre DZÖ'den alınan puanlar değerlendirildiğinde, Eğitim Fakültesi grubunun puanlarının, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Fen Edebiyat Fakültesi gurubundaki puanlardan anlamlı olarak farklılaştığı ve en yüksek duygusal zekâ puanına Eğitim Fakültesi grubunun sahip olduğu görülmektedir.

Literatürde duygusal zekâ ile fakülte değişkeninin karşılaştırıldığı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmanın sonucuyla ilgili olarak, Eğitim fakültesinde verilen derslerin doğası gereği daha insan odaklı dersler içermesi (Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi, Kişiler Arası İlişkiler, İletişim gibi), bu fakülte öğrencilerinin, diğer bölümlere kıyasla, duygusal zekâ puanlarının anlamlı olarak farklılaşmasına neden olduğu, söylenebilir. Diğer bir deyişle, topluma insan yetiştirmek üzere eğitilen öğretmen adaylarının insan gelişimi ve psikolojisine ilişkin dersler alıyor olmaları, öğretmenlik mesleğinin kişisel ve kişiler arası etkileşime önem vermesi gibi nedenler, aday öğretmen statüsündeki öğrencilerin, diğer fakültede öğrenim gören öğrencilere kıyasla kişisel, duygusal gelişimlerine katkı sağladığı ifade edilebilir.

3.4. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının, temel alan değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulguların tartışılması ve yorumlanması

Üniversite öğrencilerinin temel alan değişkenine göre DZÖ'den alınan puanlara bakıldığında, sayısal, sözel, eşit ağırlık ve dil puan türüne ait herhangi bir alanda okumalarının bir fark yaratmadığı anlaşılmıştır. Araştırmanın bulgusu, Kızıl (2012)'in bulgusu ile paralellik göstermektedir. Diğer taraftan Göçet (2006)'in sözel alan öğrencilerinin sayısal alan öğrencilerine göre daha yüksek duygusal zekâ düzeyine sahip olduğu bulgusu ile çelişmektedir. Bu araştırma sonucunda, sözel alan öğrencilerinin iletişim becerilerini, kişiler arası ilişkilerini, yani duygusal zekâ becerilerini diğer alan öğrencilerine göre daha iyi kullanabilmeleri; dolayısıyla da duygusal zekâ puanlarının diğer gruplardan farklılaşacağı düşünülürken, elde edilen bu bulgu beklenmeyen sonuç olarak nitelendirilebilir. Bu sonuca göre, araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin temel alan değişkeninden çok, başka değişkenlerin duygusal zekâ puanları üzerinde etkisi olduğu düşünülebilir.

3.5. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının, aile tipi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulguların tartışılması ve yorumlanması

Aile tipi değişkenine göre DZÖ'den alınan puanlar değerlendirildiğinde, çekirdek aile tipine sahip öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının, geniş aile tipine sahip öğrencilerinden farklılaştığı ve daha yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmanın bu bulgusu, ailedeki birey sayısı arttıkça çocukların ebeveynleri ile geçirdikleri zamanın ve çocuklara yönelik ilginin azalması nedeniyle duygusal zekâ puanlarında da düşüş olması beklenen bir sonuçtur,

şeklinde ifade edilebilir. Ayrıca, söz konusu bu sonuç, araştırmada incelenen anne-baba tutumu değişkeninin duygusal zekâ üzerindeki etkisinin ele alındığı sonuçlarla birlikte değerlendirilebilir. Anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek ailede anne baba tutumlarının, geniş ve parçalanmış olan aileye göre, daha demokratik olabileceği, böylelikle ortaya çıkan etkileşimin çocukların duygusal zekâ düzeylerine olumlu etki edebileceği söylenebilir.

3.6. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının, anne eğitim durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulguların tartışılması ve yorumlanması

Duygusal zekâ puanlarının anne eğitim durumu değişkenine göre değerlendirilmesi sonucunda, lisans düzeyinde eğitimli annelere sahip grubun yüksek DZÖ puanının olduğu görülmüştür. Araştırmanın anne eğitim durumu sonucuna bakıldığında, ebeveynin eğitim seviyesinin yükselmesiyle, çocuklarının duygusal zekâ puanının doğru orantılı olduğu söylenebilir.

Harrod ve Scheer (2005)'in bulgularıyla bu araştırmanın sonucu paralellik göstermektedir. İkiz ve Görmez (2010) ise, toplam duygusal zekâ puanlarının, anne eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Annenin eğitim seviyesindeki artış çocukları ile daha bilinçli ve sıcak ilişki kurmalarını, daha sağlıklı iletişim becerilerine sahip olmalarını, böylece duygusal zekâ seviyelerinin de yükselmesini sağlamış olduğu söylenebilir.

3.7. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının, baba eğitim durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulguların tartışılması ve yorumlanması

Baba eğitim durumuna göre DZÖ puanlarının değerlendirilmesinde, anne eğitim durumu değişkeninde olduğu gibi babanın da eğitim düzeyindeki artışla duygusal zekâ puanının arttığı görülmektedir. Diğer bir deyişle, araştırmaya katılan öğrencilerden, babaları lisans düzeyinde eğitim almış olanların duygusal zekâ puanı en yüksek olarak görülmektedir. Anne ya da baba ebeveyn olarak ele alındığında, babanın eğitim seviyesinin yüksek oluşu ile çocuklarının duygusal zekâ puanlarının doğru orantılı olması beklenen bir sonuç olarak değerlendirilir. Araştırmanın bu sonucu, Harrod ve Scheer (2005)'in bulgularıyla paralellik göstermektedir. Uyaroğlu (2011) ise, babaların eğitim seviyesindeki artış ile çocuklarının duygularını anlama alt boyut puanlarının doğru orantılı olduğunu tespit etmiştir. İkiz ve Görmez (2010), toplam duygusal zekâ puanlarının, baba eğitim durumu değişikliğine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Babanın eğitim seviyesinin artışıyla çocuğuyla kurduğu iletişimin kalitesinin arttığı, en önemlisi duyguları anlama, ifade etme, empati gibi duygusal zekâ becerilerinde, özellikle erkek çocukları için olumlu model oluşturduğu düşünülebilir. Diğer taraftan ebeveynlerin düşük eğitim seviyesinin, çocuk istismarı açısından bir risk faktörü olduğu, olumsuz çocuk yetiştirme tutumları ile yetiştirilen bireylerin de ileride psikolojik belirti geliştirme riskinin yüksek olduğu bilinmektedir (Güler, Uzun, Boztaş ve Aydoğan, 2002; Yolcuoğlu, 2010). Buradan hareketle eğitim seviyesinin düşüklüğüne bağlı olarak artan istismar ve örselenmenin, duygusal zekâ düzeylerini olumsuz yönde etkileyeceği söylenebilir.

3.8. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının, algılanan ekonomik durum değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulguların tartışılması ve yorumlanması

Araştırma bulgularında algılanan ekonomik durum değişkeninin, duygusal zekâ toplam puanı üzerinde bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Araştırmanın bu bulgusu, Keleşoğlu (2008), Bayraktar (2011) ve Kızıl (2012)'in araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Diğer yandan Harrod ve Scheer (2005), Korkmaz (2008) gelir düzeyi ile duygusal zekâ arasında pozitif yönde bir ilişki bulmuştur. Yurdakavuştu (2012), en yüksek duygusal farkındalık düzeyinin yüksek gelirli ailelerin çocuklarında olduğunu, bunu orta ve düşük gelirli ailelerin izlediğini ifade etmiştir.

Araştırmanın bu bulgusu beklenmeyen bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Sonucun böyle çıkmasında, örneklem grubunun alındığı üniversitenin konumu olabilir. Çalışmanın yapıldığı Mersin Üniversitesi, Türkiye'nin genelinden ziyade, yakınındaki komşu illerden gelen öğrencilerin öğrenim gördüğü bir 'bölge üniversitesi' niteliğindedir. Bu bağlamda, sosyo-ekonomik düzeylerinin birbirine yakın olması, duygusal zekâ puanlarının farklılaşmasını engelleyen bir faktör olarak değerlendirilebilir. Ayrıca bu durumun, "Kişisel Bilgi Formu" nda bulunan algılanan ekonomik durum tanımlanmasında, sayısal olarak sınırları belirlenmiş kategoriler yerine; düşük, orta ve yüksek şeklinde belirlenmiş sınıflandırılmadan kaynaklandığı düşünülebilir.

3.9. Öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının, kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulguların tartışılması ve yorumlanması

Kardeş sayısı değişkenine göre DZÖ'den alınan puanlara bakıldığında, beş ve daha fazla kardeşe sahip olan grubun duygusal zekâ puanlarının, diğerlerinden (dört üç ve iki kardeşten) az olduğu görülmektedir. En yüksek duygusal zekâ düzeyi iki kardeş grubunda görülmektedir. Diğer bir deyişle, kardeş sayısı artıkça duygusal zekâ seviyesinin düştüğü söylenebilir. Elde edilen bu sonuç, Uyaroğlu (2011)'nin, ailedeki çocuk sayısının artışıyla duygusal zekânın düştüğünü ifade ettiği çalışması ile paralelik göstermektedir. Diğer taraftan Köksal (2003), Keleşoğlu (2008), Yurdakavuştu (2012) ise duygusal zekâ ile kardeş sayısı arasında anlamlı bir farka ulaşamamıştır.

Araştırmanın bu sonucu aile tipi ile ilişkilendirilebilir. Ailedeki birey sayısının fazla olduğu geniş aile grubunda olduğu gibi kardeş sayısı artıkça ebeveynlerin çocuklarının her birinin duygusal gelişimlerinin aile tarafından karşılanması zorlaşmakta, bu da çocukların duygusal zekâlarını olumsuz yönde etkilemektedir, denilebilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. Sonuçlar

Bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve çocukluk çağı örselenme yaşantılarının duygusal zekâ ile ilişkilerinin ve öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının cinsiyet, yaş, öğrenim gördükleri fakülte ve temel alan, aile tipi, anne ve baba eğitim durumu, algılanan ekonomik durum ve kardeş sayısına göre farklılık gösterip göstermediğinin incelendiği bu araştırmada, aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Duygusal zekâ ile bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve çocukluk çağı örselenme yaşantıları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişki olduğu görülmüştür. Duygusal zekâ düzeylerinin en fazla demokratik anne baba tutumu ile ilişkili olduğu; bunu sırasıyla duygusal istismar, cinsel istismar, otoriter anne baba tutumu, fiziksel istismar, kaçınmalı bağlanma stili, koruyucu-istekçi anne baba tutumu ve kaygılı bağlanma stiline izlediği sonucuna varılmıştır.

2. Duygusal zekânın yordanmasında en önemli katkının kaçınmalı bağlanma stilinden geldiği ve bunu cinsel istismar, demokratik anne baba tutumu, fiziksel istismar, duygusal istismar, koruyucu-istekçi anne baba tutumu ve kaygılı bağlanma stiline izlediği görülmüştür.

3. Cinsiyet değişkenine göre kız öğrencilerin duygusal zekâ düzeyleri, erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır.

4. Öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte değişkenine göre sonuçlara bakıldığında, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

ve Fen Edebiyat Fakültesi öğrencilerinden daha yüksek duygusal zekâ puanına sahip oldukları görülmüştür.

5. Aile tipi değişkinine göre sonuçlar incelendiğinde, çekirdek ailede yetişen öğrencilerin duygusal zekâ puanları, geniş ailedeki öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur.

6. Hem anne hem de babanın eğitim düzeyleri arttığında duygusal zekâ puanlarının da arttığı belirlenmiştir.

7. Kardeş sayısı değişkenine göre sonuçlara bakıldığında, kardeş sayısı arttıkça duygusal zekâ seviyesinin düştüğü sonucuna varılmıştır.

8. Diğer taraftan duygusal zekâ düzeyinin yaş, temel alan, algılanan ekonomik durum değişkenlerine göre farklılaşmadığı gözlenmiştir.

2. Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda araştırmacılara ve uygulamacılara yönelik olarak aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

Uygulamaya yönelik öneriler

Araştırmanın bulgularına göre, anne baba tutumlarının duygusal zekâ üzerinde diğerlerine göre daha fazla etkisi olduğu saptanmıştır. Çalışmada ortaya konan bu sonuç dikkate alındığında, öncelikle farklı anne baba tutumlarının bireyin duygusal zekâ düzeyi üzerinde belirleyici olduğu ve tüm yaşantısına etki edeceği düşünülerek, ailelere yönelik rehberlik ve eğitim hizmetlerinin sunulmasının, ailelerin anne baba tutumları konusunda bilgilendirilmesinin, yanlış ve hatalı tutum ve davranışlarını değiştirmeye yönelik eğitim verilmesinin gerekli ve önemli olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda demokratik anne baba tutumunu geliştirecek çalışmalar yapılabilir.

Araştırmanın güvensiz bağlanma stillerinin duygusal zekâ üzerine etkisinden hareketle, okul psikolojik danışma hizmetleri kapsamında, annelerin çocuklarıyla ilişkilerinin önemi hakkında ve bağlanma stilleri konusunda bilgilendirilmeleri, psikolojik olarak daha sağlıklı bir bireyin, dolayısıyla da daha sağlıklı bir toplumun var olması açısından önemlidir.

Bu çalışmada çocukluk çağı örselenme yaşantılarının, yaşam boyu kişiler arası ilişkilerin temeli diyebileceğimiz duygusal zekâ üzerindeki etkisi ortaya konmuştur. Araştırmanın bu bulgusundan hareketle çocukluk çağı örselenme yaşantıları psikolojik danışma hizmetleri kapsamında ele alınabilir. Böylelikle duygusal zekânın daha işlevsel kullanılmasına katkı sunulabilir. Örselenme yaşantılarına erken müdahale ile duygusal zekâ becerilerinin geliştirilmesi, ileride oluşabilecek olumsuzlukları engelleyebilir. Örselenme yaşantıları sonucunda kaybettikleri becerilerin yetişkinlik döneminde yeniden kazandırılması ile iyileştirici etki oluşturulabilir.

Araştırmanın sonucunda elde edilen bilgilere bakıldığında, kalabalık ailelerde yetişmiş (kardeş sayısının fazla oluşu ya da geniş aile tipi) bireylerin duygusal zekâ düzeylerinin düştüğü gözlenmiştir. Özellikle bu tip ailelerin, çocuklarıyla geçirebilecekleri kaliteli zaman ve çocuklarının duygusal gelişimlerini nasıl destekleyebilecekleri hakkında, okul temelli psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri kapsamında bilgilendirilmelerinin ve müdahale edilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Yapılacak araştırmalara yönelik öneriler

Söz konusu bu çalışma Mersin Üniversitesi öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Benzer çalışmaların farklı üniversite öğrencileri üzerinde yapılması, sonuçların genellenebilmesi açısından önemlidir.

Araştırmada anne babalarının tutumları, örneklem grubundaki öğrencilere sorulmuş olup, bundan sonraki araştırmalarda anne, baba ve çocukları birlikte incelenebilir.

Araştırmada ele alınan bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve örselenme yaşantılarının yanı sıra duygusal zekâyla ilişkili olabilecek öğretmen tutumları ve arkadaşlık ilişkileri gibi bazı değişkenleri inceleyen çalışmalar yapılabilir.

Araştırmada kullanılan “Ana Baba Tutum Ölçeği”, demokratik, otoriter ve koruyucu-istekçi anne baba tutumu olmak üzere sadece 3 alt boyutu ölçebilmektedir. Oysa ilgisiz, reddeden anne baba tutumu gibi farklı tutumlar da ülkemizde görülebilmektedir. Zaman zaman ölçme araçlarının ifade ettiği tutumlara ulaşmakta zorlaşabilmektedir. Bu bağlamda gelecekteki araştırmalara nitel boyutunda eklenmesi daha geçerli araştırma bulgularına ulaşılmasına katkı sunacaktır.

Araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu”nda yer alan ‘algılanan ekonomik durum’ değişkeni ile duygusal zekâ puanlarının farklılaşmadığı görülmüştür. Bu durumun ekonomik durum tanımlanmasında kullanılan düşük, orta ve yüksek şeklindeki kategorilerden kaynaklandığı düşünülmektedir. Sonraki çalışmalarda ekonomik durum değişkeni dâhil edilecekse eğer kategorilerin de sayısal olarak ifade edilmesi yararlı olabilir.

Araştırmada kullanılan ölçek maddelerinin sayıca fazla olması, dolduranlar açısından önemli bir engel olarak değerlendirilebilir. Daha sonra yapılacak çalışmalar için ölçekler sadeleştirilerek, belki bir ya da birkaç alt boyut esas alınarak uygulanması, bu araştırmada madde sayısının fazlalığından kaynaklanan sıkıntıların yaşanmamasını sağlayacak ve bu sayede daha sağlıklı sonuçlara ulaşılabilceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Adam, H. (2009). Çocuk Eğitiminde Yaygın Anne Baba Tutumları. S. Doğan (Ed.), *Ailede Sevgi Eğitimi* (s.199-209). İstanbul: Selis.
- Adıyaman, B. (2010). *İlköğretim 2. Kademe Öğrencilerinin Duygusal Zekâ Yeterliliklerini Kullanma Düzeyi ve Çocukluk Çağı Depresyonu (İstanbul Avrupa Yakası Örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Ainsworth, M. D. S. (1969). Object relations, dependency, an attachment; a theoretical review of the infant-mother relationship. *Child Development*, 40 (4), 969-1025.
- Ainsworth, M. D. S. (1970). *Criteria For Classification Of One Year Olds In Terms Of The Balance Between Exploratory and Attachment Behavior At Home*. Erişim: 03.02.2013. <Online> www.psychology.sunysb.edu/attachment/pdf/mda_home_sb.pdf.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E. ve Wall S. (1978). *Pattern of Attachment: A Psychological Study of The Strange Situation*. Hillsdale, Nj: Erlbaum.
- Ainsworth, M. D. S. (1989). Attachments beyond infancy. *American Psychologist*, 44 (4), 709-716.

- Aka, B. T. (2011). *Perceived Parenting Styles, Emotion Recognition, and Emotion Regulation in Relation to Psychological Well-Being: Symptoms of Depression, Obsessive-Compulsive Disorder, and Social Anxiety*. Unpublished doctorate's thesis. Middle East Technical University, Ankara.
- Akça, Z. K. (2012). *Genç Yetişkinlikte Algılanan Anne Baba Tutumlarının, Kendini Toparlama Gücü ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniveristesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akçakaya, Ü. *Psikolojide Bağlanma Kuramı*. Erişim:12.07.2014 <Online> www.terapistiniz.net
- Akkan, E. (2010). *Orta Öğretimdeki Üstün Yetenekli Öğrencilerin Duygusal Zekâ ve Yaratıcılık Düzeylerinin Yaşam Doyumlarını Yordama Gücü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Aktepe, E. (2009). Çocukluk çağı cinsel istismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 1*, 95-119.
- Alper, D. (2007). *Psikolojik Danışmanlar ve Sınıf Öğretmenlerinin Duygusal Zekâ Düzeyleri-İletişim ve Empati Becerilerinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Altın, M. ve Terzi Ş. (2010). How does attachment styles relate to intimate relationship to aggravate the depressive symptoms? *Procedia Social and Behavioral Sciences, 2*, 1008-1015.

- Anna, M., Michelle, G. ve Regina, M. (2013). Adult attachment, emotion dysregulation, and symptoms of depression and generalized anxiety disorder. *American Journal Orthopsychiatry*, 83 (1), 131-141.
- Anur, H. (2014). *Anne Babaların Yaşam Tutumu ile Çocukların Öğrenilmiş Çaresizlik Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Arı, R. (2005). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Nobel.
- Arslan, E. (2008). *Bağlanma Stilleri Açısından Ergenlerde Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri ve Ego Kimlik Süreçlerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Aslan, S. ve Alparslan, Z. N. (1999). Çocukluk örselenme yaşantıları ölçeğinin bir üniversite öğrencisi örnekleminde geçerlik, güvenirlik ve faktör yapısı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 10(4), 275- 285.
- Atkinson, R. L., Atkinson, R. C. ve Hillgard, E. R. (1995). *Psikolojiye Giriş 1 K*. Atakay, M. Atakay, A.Yavuz (Çev.). İstanbul: Sosyal.
- Austin, E. J., Saklofske, D. H., Huang, S. H. S. ve McKenney, D. (2004). Measurement of trait emotional intelligence: Testing and crossvalidating a modified version of Schutte et al.'s (1998) measure. *Personality and Individual Differences*, 36(3), 555-562.

- Avcı, A., Tahiroğlu, A. Y. (2007). İstismar ve İhmal. E. Kerimoğlu (Ed.), *Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi*. Türkiye Klinikleri Pediatrik Bilimler, 3 (3), 713-717.
- Aydın, B. (2010). *Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Zekâ ve Umut Düzeyleri ile Psikolojik Sağlamlıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Aydın, M. Z. (2007). *Ailede Çocuğun Ahlak Eğitimi*. Ankara: Nobel.
- Bahar, G., Savaş, H.A. ve Bahar, A. (2009). Çocuk istismarı ve ihmali: Bir gözden geçirme. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(12), 51-65.
- Balçı, İ. (2001). *İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Duygusal Zekâ Becerilerini Kullanabilme Düzeyleri Konusunda Yöneticilerin ve Öğretmenlerin Görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Baltaş, Z. (2006). *İnsanın Dünyasını Aydınlatan ve İşine Yansıyan Işık: Duygusal Zekâ* (s.5-51). 1.Basım. İstanbul: Remzi.
- Bar-On, R. (1997). *Bar-On Emotional Quotient Inventory User's Manual. Multi-Health Systems* (s.5-43). Toronto, Canada.
- Bar-On, R. (2006). The Bar-On model of emotional-social intelligence (ESI). *Psicothema*, 18(1), 13-25.

- Bartholomew, K. ve Horowitz, L.M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*. 61(2), 226-244.
- Bayraktar, Ö. (2011). *Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri ile Duygusal Zekâları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Berber, Ş. (1990). *Sosyo-Ekonomik Faktörlerin ve Ana-Baba Tutumlarının Okul Başarısına Etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Toplumsal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bernstein, D., Fink, L. ve Handelsman, L. (1994). Initial reliability and validity of a new retrospective measure of child abuse and neglect. *American Journal of Psychiatry*, 151,1132-1136.
- Bilim, G. (2012). *Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları: Duygu Düzenleme, Kişiler Arası Tarz ve Genel Psikolojik Sağlık Açısından Bir İnceleme*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Binbay, D.A. (2009). *Bipolar I Bozukluk Hastalarında Şiddetli Çocukluk Çağı Travmasının Hastalık Özellikleri Üzerine Olan Etkisinin İncelenmesi*. Tıpta uzmanlık tezi, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, İzmir.
- Bostancı, N., Albayrak, B., Bakoğlu, İ. ve Çoban, Ş. (2006). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının depresif belirtileri üzerine etkisi. *New/Yeni Symposium Journal*, 44(4), 189-195.

- Bowlby, J. (1973). *Attachment and Loss, Vol. II. Separation, Anxiety and Anger*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and Loss: Sadness and Depression*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1982). *Attachment and Loss. Vol I. Attachment*. (Second edition). New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1988). *A Secure Base: Clinical Applications Of Attachment Theory*. London: Routledge.
- Breidenstine, A. S., Bailey, L. O., Zeanah, C. H. ve Larrieu, J. A. (2011). Child exposure and developmental variables attachment and trauma in early childhood: A review. *Journal of Child and Adolescent Trauma*, 4, 274-290.
- Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Development Psychology*, 28 (5), 759-775.
- Bretherton, I. (2003). Mary Ainsworth: Insightful observer and courages theoretician. G. A. Kimble and M. Werheimer (Ed.). *Portraits of Pineers in Psychology*. (Vol. 5). Hillsdale, NJ: Erlbaum. Erişim: 15.03.2013. <Online> www.psychology.sunysb.edu/attachment/pdf/mda_inge. Pdf.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. İ. D. Erguvan (Çev.). İstanbul: Kaknüs.
- Burgess, A.W., Hartman, C. R., ve Clements, P.T. (1995). Biology of memory and childhood trauma. *Journal of Psychosocial Nursing and Mental Health Service*, 33(3), 16-26.

- Burma, R. (2012). *Cinsel Saldırı Suçu İşlemiş Hükümlülerde, Çocukluk Döneminde Örseleyici Yaşantılara Maruz Kalma Düzeyi ile Benlik Saygısı, Öfke İfade Tarzı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (13.baskı). Ankara: Pegem
- Campos, J., J., Barret, K., Lamb, M., E., Goldsmith, H. H. ve Stenberg, C., (1983). *Handbook Of Child Psychology. Vol.2 Infancy and Developmental Psychobiology, Socioemotional Development*, P. H. Mussen (Ed.), New York: Wiley.
- Cann, A., Norman, M. A., Welbourne, J. L. ve Lawrence, C. G. (2008). Attachment styles, conflict styles and humour styles: Interrelationships and associations with relationship satisfaction. *European Journal of Personality*, 22, 131-146.
- Caruso, D. R. (2004). Defining the inkblot called emotional intelligence. *Issues in Emotional Intelligence*, 1(2). Erişim: 18.05.2014.<Online> www.eiconsortium.org.
- Cebiroğlu, R. (1995). *Çocuk ve Gençte Davranış Bozuklukları*. İstanbul: Mobil.
- Ceyhan, E. (2011). *İlköğretim 1. Kademe Öğretmenlerinin Eleştirel Düşünme Eğilimleri ile Duyusal Zekâ Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.

- Chapman, D. P., Whitfield, C. L., Felitti, V. J, Dubea, S. R., Edwards, V. J. ve Anda, R. F. (2004). Adverse childhood experiences and the risk of depressive disorders in adulthood. *Journal of Affective Disorders*, 82, 217–225.
- Clemmons, J. C., Walsh, K., DiLillo, D., ve Messman-Moore, T. L. (2007). Unique and combined contributions of multiple child abuse types and abuse severity to adult trauma symptomatology. *Child Maltreatment*, 12, 172–181.
- Colman, R.A. ve Widom, C.S. (2004). Childhood abuse and neglect and adult intimate relationships: a prospective study. *Child Abuse and Neglect*, 28,1133– 1151.
- Cooper, R. K. ve Sawaf, A. (2003). *Liderlikte Duygusal Zekâ* (3.Baskı). Çev: Z. B. Ayman, B.Sancar. İstanbul: Sistem.
- Cüceloğlu, D. (1998). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi.
- Çakar, U., Arbak, Y. (2004). Modern yaklaşımlar ışığında değişen duygu- zekâ ilişkisi ve duygusal zekâ. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(3), 23-48.
- Çapulcuoğlu, U. (2012). *Öğrenci Tükenmişliğini Yordamada Stresle Başa Çıkma, Sınav Kaygısı, Akademik Yetkinlik ve Anne Baba Tutumları Değişkenlerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Çelik, Ş. (2004). *The Effects of an Attachment Oriented Psychoeducational Group Training On Improving The Preoccupied Attachment Styles of*

University Students. Unpublished doctorate's thesis, Middle East Technical University, Educational Sciences, Ankara.

Çınar, Ö. G. (2010). *Erkek Alkol/Madde Bağımlılarında Çocukluk Çağı Travmasının Öfke, Agresyon ve Dürtüsellikle İlişkisi*. Tıpta uzmanlık tezi, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, 5. Psikiyatri Birimi, İstanbul.

Damarlı, Ö. (2006). *Ergenlerde Toplumsal Cinsiyet Rollerini, Bağlanma Stilleri ve Benlik Kavramı Arasındaki İlişkiler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Davis, M. ve Silahlı, S. (2004). *Duygusal Zekânızı Ölçün*. İstanbul: Alfa

Demirkan, S. (2006). *Özel Sektördeki Yöneticilerin ve Çalışanların Bağlanma Stilleri, Kontrol Odağı, İş Doyumu ve Beş Faktörlük Kişilik Özelliklerinin Araştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Deniz, M. E. (2006). Ergenlerde bağlanma stilleri ile çocukluk istismarları ve suçluluk-utanç arasındaki ilişki. *Eurasian Journal of Educational Research*, 22, 89-99.

Dikmeer, D. İ. (2009). *Emotional and Behavioral Problems in Relation With The Attachment Securities of Adopted vs. Non-Adopted Children and The Child Rearing Practices of Their Parents*. Unpublished doctorate's thesis, Middle East Technical University, Educational Sciences, Ankara.

Doğan, Ö. Ö. (2009). *Cinsel İstismara Uğrayan Ergenlerde Bireysel, Ailesel ve İstismara Ait Özelliklerin Tanımlanarak, İstismara Uğrama ve Psikiyatrik*

Bozukluk Oluşumu Üzerine Etkilerinin Araştırılması: Kontrollü Bir Çalışma. Uzmanlık tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Tıp Fakültesi, İzmir.

Dönmezer, İ. (1999). *Ailede İletişim ve Etkileşim.* İstanbul: Sistem.

Durmuşoğlu, N. ve Doğru, S. S. Y (2009). *Çocukluk örseleyici yaşantılarının ergenlikteki yakın ilişkilerde bireye etkisinin incelenmesi.* Erişim: 18.05.2013, <Online> www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/articles/2006/15/NDURMUSO_GLU-SSYDOGRU.PDF.

Durmuşoğlu, S. Y. (2005). *Çocuklukta Ökseleyici Yaşantıların Ergenlikte Yakın İlişki Doyumuna Etkisi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Dursunkaya, D. (2007). Duygusal Örselenme ve İhmal. E. Kerimoğlu (Ed.), *Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi.* Türkiye Klinikleri Pediatrik Bilimler, 3(3), 478-487.

Ekşi, A. (1990). *Çocuk, Genç, Ana Babalar.* Ankara: Bilgi.

Erdoğan, Ö., Uçukoğlu, H. (2011). İlköğretim okulu öğrencilerinin anne-baba tutumu algıları ile atılganlık ve olumsuz değerlendirilmekten korkma düzeyleri arasındaki ilişkiler. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 51-72.

Erdoğdu, M. Y. (2008). Duygusal zekânın bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(7), 62-76.

Erkuş, A. (2011). *Davranış Bilimleri İçin Bilimsel Araştırma Süreci* (3. Baskı). Ankara: Seçkin.

- Erözkan, A. (2004). Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve yalnızlık düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*; 4(2), 155-175.
- Erözkan, A. (2007). Davranışçı Yaklaşımda Öğrenme. M. E. Deniz (Ed.), *Eğitim Psikolojisi* (s. 260-290). Ankara: Maya Akademi.
- Ersoy, S. A. A. (2010). *Migren Hastalarında Mizaç-Karakter Özellikleri ile Çocukluk Çağı Örselenmeleri ve Öfke İfade Tarzı Arasındaki İlişki*. Ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanlık tezi, Maltepe Üniversitesi, Psikiyatri Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Ersöz, S. S. (2011). *Duygusal Zekâ ve İletişim Arasındaki İlişki: Bir Uygulama*. Yayımlanmamış doktora tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Fitzpatrick, M., Carr, A., Dooley, B., Howard, R. F., Flanagan, E., Tierney, K., White, M., ve Daly, M. (2010). Profiles of adult survivors of severe sexual, physical and emotional institutional abuse in Ireland. *Child Abuse Review*, 19(6), 387-404.
- Fonagy, P. (2001). *Attachment Theory and Psychoanalysis*. New York: Other Press.
- Fraley, R. C. (2002). Attachment stability from infancy to adulthood: Metaanalysis and dynamic modeling of developmental mechanisms. *Journal of Personality and Social Psychology*, 6, 123-151.
- Gander, M. J. ve Gardiner, H. W. (2007). *Çocuk ve Ergen Gelişimi* (6. Baskı). A. Dönmez, N. Çelen ve B. Onur (Çev.). Ankara: İmge.

- Gardner, H. (1999). *Intelligence Reframed: Multiple Intelligences For The 21st Century*. New York: Basic.
- Gibb, E. B., Chelminski, I. ve Zimmerman, M. (2007). Childhood emotional, physical and sexual abuse and diagnosis of depressive and anxiety disorders in adult psychiatric outpatients. *Depression and Anxiety*, 24, 256–263.
- Glaser, D. (2002). Emotional abuse and neglects (Psychological maltreatment): A conceptual framework. *Child Abuse and Neglect*, 26(2), 697-714.
- Gnilka, P. B., Ashby, J. S., Noble, C. M. (2013). Adaptive and maladaptive perfectionism as mediators of adult attachment styles and depression, hopelessness, and life satisfaction. *Journal of Counseling and Development*, 91(1), 78-86.
- Goldenberg, I. (2004). *The Role of Emotional Intelligences, Attachment, and Coping in Mediating The Effects of Childhood Abuse*. Unpublished doctorate's thesis, Carleton University, Canada.
- Goleman, D. (2007). *Duygusal Zekâ Neden IQ'dan Daha Önemlidir?* (31.Baskı). B. S.Yüksel (Çev.). İstanbul: Varlık
- Goleman, D. (2011). *İş Başında Duygusal Zekâ* (9.Baskı). İstanbul: Varlık
- Göçet, E. (2006). *Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Stresle Başa Çıkma Tutumları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

- Görünmez, M. (2006). *Bağlanma Stilleri ve Duygusal Zekâ Yetenekleri*. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Green, A. (1996). Child Sexual Abuse and Incest. M. Lewis (Ed.), *Child and Adolescent Psychiatry. A Comprehensive Textbook* (2nd Ed.). Baltimore, Ma: Williams & Wilkins.
- Güleç, H., Topaloğlu, M., Ünsal, D. ve Altıntaş, M. (2012). Bir kısır döngü olarak şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(1), 112-137.
- Güler, A. (2006). *İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Güler, M. (2008). *A Tipi Kişilik Örüntüsünde Bilişsel ve Duygusal Zekânın Stresle Başa Çıkma ve Stres Belirtileri ile İlişkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Kara Harp Okulu, Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z. ve Aydoğan, S. (2002). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 24(3), 128-134.
- Gündüz, B. (2013). Bağlanma stilleri, akılcı olmayan inançlar ve psikolojik belirtilerin bilişsel esnekliği yordamadaki katkıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(4), 2071-2085.

- Gündüz, B., Çapri, B., Akbay, S.E., Tunç, A. (2013). Attachment styles, abuse experiences and depression. *Educational Research and Reviews*, 8(17), 1604-1612.
- Gündüz, B., Gökçakan, Z. (2004). Fiziksel istismar açısından üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerinin incelenmesi. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*, 1(13).
- Güngör, S. (2008). *Üniversite Öğrencilerinde Duygusal Zekânın Psikolojik Sıkıntı Belirtileri Üzerindeki Etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gürol, Ö. (2008). *İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Stresle Başa Çıkma Becerileri Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hacıömeroğlu, A. (2008). *Perceived Parental Rearing Behaviors, Responsibility Attitudes and Life Events as Predictors of Obsessive Compulsive Symptomatology: Test of a Cognitive Model*. Unpublished doctorate's thesis, Middle East Technical University, Educational Sciences, Ankara.
- Hamarta, E. (2004). *Üniversite Öğrencilerinin Yakın İlişkilerindeki Bazı Değişkenlerin (Benlik Saygısı, Depresyon ve Saplantılı Düşünme) Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Hamarta, E., Deniz, M. E., Saltalı, N. (2009). Attachment styles as a predictor of emotional intelligence. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(1), 213-229.
- Hankin, B. (2005). Childhood maltreatment and psychopathology: Prospective tests of attachment, cognitive vulnerability, and stress as mediating processes. *Cognitive Therapy and Research*, 29, 645–671.
- Harrod, N. R. ve Scheer, S. D. (2005). An exploration of adolescent in emotional intelligence in relations to demographic characteristics. *Adolescence*, 40(159), 503- 512.
- Hazan, C. ve Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511-524.
- Hazan, C. ve Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry*, 5(1), 1-22.
- Heaven, P., Ciarrochi, J. (2008). Parental styles, gender and the development of hope and self-esteem. *European Journal of Personality*, 22, 707-724.
- Hortaçsu, N. (2003). *İnsan İlişkileri*. Ankara: İmge.
- Houser, A. G. (2009). *Evli Bireylerin Sahip Oldukları İletişim Çatışması Türü, Romantik Kıskançlık ve Duygusal Zekâ Düzeylerinin Evlilik Doyumları Üzerine Etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Huprich, S. K., Pouliot, G. S., Bruner, R. (2012). Self-other representations mediate the relationship between five-factor model depression and depressive states. *Psychiatry* 75(2), 176-189.
- İkiz, F. E. ve Görmez, S. K. (2010). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde duygusal zekâ ve yaşam doyumunun incelenmesi. *İlköğretim Online*, 9(3), 1216-1225.
- İmamoğlu, S. (2003). *Öğretmen Adaylarının Öfke ve Öfke İfade Tarzları ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- İşeri, E. (2007). Cinsel İstismar. E. Kerimoğlu (Ed.), *Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi*. Türkiye Klinikleri Pediatrik Bilimler, 3(3),470-476.
- İşmen, E. A. (2001). Duygusal zekâ ve aile işlevleri arasındaki fark. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13, 111-124
- Jain, A. M. (1999). Emergency department evaluation of child abuse. *Emergency Medicine Clinics of North America*, 17(3), 575-593.
- Kalyoncu, Z. (2011). *Duygusal Zekâ ile Örgütten Kaynaklanan Stres Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Hemşireler Üzerinde Bir Araştırma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Kamkar K., Doyle A.B., Markiewicz D. (2012). Insecure attachment to parents and depressive symptoms in early adolescence: Mediating roles of

attributions and self-esteem. *International Journal of Psychological Study*, 4(2), 3-18.

Kara, B., Biçer, Ü., Gökalp, A. S. (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47(2), 140-151.

Karadeniz, S. (2008). *Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Psikolojik Doğum Sırası Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Karagöz, B. (2010). *Alkol ve Madde Bağımlısı Bir Grupta Kendini Yaralama Davranışının İncelemesi: Çocukluk Dönemi İstismarı ve İhmali ile Duygu Düzenleme Güçlüğü Faktörleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kararımk, Ö., Güloğlu, B. (2014). Deprem deneyimi yaşamış yetişkinlerde bağlanma modeline göre psikolojik sağlamlığın açıklanması. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(43), 01-18.

Karasar, N. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel.

Karataş, N. (2009). *Çocuk Gelişim Psikolojisi*. İstanbul: Mozaik.

Karayılmaz, D. (2008). *Anasınıfına Devam Eden Çocukların Duygusal Zekâ ve Sosyal Uyum Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi., Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Karreman A., Vingerhoets A. J. J. M. (2012). Attachment and well-being: The mediating role of emotion regulation and resilience. *Personality and Individual Differences*, 53(7), 821-826.

- Kart, M. (2002). *Yetişkin Bağlanma Stillerinin Bazı Bilişsel Süreçlerle Bağlantısı: Sağlık Personeliyle Yapılan Bir Çalışma*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kaya, F. (2010) *Çocukluk Döneminde Yaşanan İstismarın Kişiler Arası İlişki Tarzları Üzerindeki Etkisi: Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Aracı Rolü*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kayan, H. G. (2012). *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Saldırganlık ve Boğun Eğici Davranışlarının Algılanan Anne Baba Tutumları Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Keleşoğlu, Ö. (2008). *Bireylerin Ana Baba Tutumları ile Duygusal Zekâ Düzeyleri Arasındaki İlişkiler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kesebir, S., Kavzaoğlu, S. Ö., Üstündağ, M. F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2), 321-342.
- Keser, C. Ç. (2006). *Annenin Bağlanma Düzeyi ve Çocuk Yetiştirme Sürecinin Çocuğun Bağlanma Düzeyine Etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Keskin, G. (2007). *Ergenlerin Ruhsal Durumları ve Ebeveyn Tutumları ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Keskin, G. ve am, O. (2005). ocuk cinsel istismarına psikodinamik hemşirelik yaklaşımı. *Yeni Symposium*, 43(3), 118-125.
- Kılınçer, A. S. (2012). *Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkilerinde Algıladıkları İstismar*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kırtıl, S. (2009). *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Yaşam Doyumu Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Kışlak, T. Ş. ve avuşoğlu, Ş. (2006). Evlilik uyumları, bağlanma biçimleri, yüklemeler ve benlik saygısı arasındaki ilişki. *Aile ve Toplum Eğitim, Kültür ve Araştırma Dergisi*. 9(3), 61-68. Erişim: 17.03.2013. <Online> www.academia.edu.
- Kızıl, Z. (2012). *Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Duygusal Zekâlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Konrad, S. ve Hendl, C. (2003). *Duygularla Güçlenmek*. M. Taştan (Çev.). İstanbul: Hayat.
- Konyahoğlu, P. A. (2002). *Üniversite Öğrencilerinin Duygusal İlişki Bağlanma Tarzları ile Kişilik Tipleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniverstesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Korkmaz, B. (2008). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Anne-Babalarının Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Eğitim Beklentileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniveristesisi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Köksal, A. (2003). *Ergenlerde Duygusal Zekâ ile Karar Verme Stratejileri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kulaksızoğlu, A. (2011). *Ergenlik Psikolojisi*. 13. Baskı. İstanbul: Remzi.
- Kuzgun, Y. ve Eldeleklioğlu, J. (2005). Ana Baba Tutumları Ölçeği. Kuzgun, Y. ve Bacanlı, F. (Ed.). *PDR'de Kullanılan Ölçekler*. Ankara: Nobel
- Lanciano, T., Curci, A., Kafetsios, K., Elia, L., Zammuner, V.L. (2012). Attachment and dysfunctional rumination: the mediating role of emotional intelligence abilities. *Personality and Individual Differences*, 53, 753-758.
- Landen, S. M., ve Wang, C. C. D. (2010). Adult attachment, work cohesion, coping, and psychological well-being of firefighters. *Counselling Psychology Quarterly*, 23(2), 143-162.
- Li, T., Li, J., Dai, Q. (2008). Adult attachment, social support, and depression level of poststroke patients. *Social Behavior and Personality an International Journal*, 36(10), 1341-1352.
- Linehan, M. M. (1993) *Cognitive-Behavioral Treatment of Borderline Personality Disorder*. New York: The Guilford Press.

- Liu, Q., Nagata, T., Shono, M., Kitamura, T. (2009). The effects of adult attachment and life stress on daily depression: a sample of Japanese university students, *Journal of Clinical Psychology*, 65(7), 639-652.
- Lowell, A.; Renk, K., Adgate, A. H. (2014). The role of attachment in the relationship between child maltreatment and later emotional and behavioral functioning. *Child Abuse and Neglect*, 38, 1436-1449.
- Maccoby, E. E., Martin, J. A. (1983). Socialization in the Context of the Family: Parent – Child Interaction. P. H. Mussen & E. M. Hetherington (Ed.), *Handbook of Child Psychology: Socialization, Personality and Social Development*. New York: Wiley.
- Main, M., Kaplan, J. ve Cassidy, J. (1985). Security in infancy, childhood and adulthood: A move to the level of representation. *Monographs of the Society for Research in Child Development*. 50, 66-100.
- Matyja, A. (2005). *The Impact of Childhood Physical and Psychological Abuse on Emotion Regulation and Psychological Distress*. Unpublished master's thesis, Northern Illinois University.
- Mayer, J. D., Caruso, D. R. ve Salovey, P. (1999). Emotional intelligence meets traditional standards for an intelligence. *Intelligence*, 27(4), 267-298.
- Mayer, J. D., Salovey, P. ve Caruso, D. R. (2000a). Emotional Intelligence as Zeitgeist as Personality, and as a Mental Ability. Bar-On, R. and Parker, J.D.A (Ed). *The Handbook of Emotional Intelligence*. San Francisco: Jossey – Bass Company.

- Mayer, J. D., Salovey, P. ve Caruso, D. R. (2000b). Models of Emotional Intelligence. Stenberg, R. (Ed.). *Handbook of Emotional Intelligence*. UK:Cambridge Universty Press.
- Mayer, J. (2001). Emotional Intelligence and Giftedness. *Roeper Review*. 23(3), 31-137.
- Mikulincer, M. ve Shaver, P. R. (2007). Boosting attachment security to promote mental health, prosocial values, and inter-group tolerance. *Psychological Inquiry*, 18(3), 139-156.
- Miller, P. H. (1993). *Theories of Developmental Psychology*. New York: W.H. Freeman And Company.
- Muris, P., Meesters, C., Van Melick, M., Zwambag, L. (2001). Self-reported attachment style, attachment quality, and symptoms of anxiety and depression in young adolescents, *Personality and Individual Differences*, 30(5), 809-818.
- Najm, Q. J. (2005). *Attachment Styles and Emotional Intelligence in Marital Satisfaction Among Pakistani Men and Women*. Unpublished doctorate's thesis, Tennessee State University, ABD.
- Odabaşı, B. (2013). İlköğretim 2. Kademe öğrencilerinin duygusal zekâ düzeylerinin ana baba tutumları açısından incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 3(2).
- Oleron, P. (1994). *Zekâ*. E. Güngören (Çev.). İstanbul: İletişim.

- Olive, M. F. (2007). *Child Abuse and Stres Disorders*. United States of America: Infobase Publishing.
- Oosterman, M. ve Schuengel, C. (2008). Attachment in foster children associated with caregivers' sensitivity and behavioral problems. *Infant Mental Health Journal*. 29(6), 609-623.
- Oral, N. (2006). *Yeme Tutum Bozukluğu ile Kişiler Arası Şemalar, Bağlanma Stilleri, Kişiler Arası İlişki Tarzları ve Öfke Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Oral, R., Can, D., Kaplan, S., Polat, S., Ateş, N., Çetin, G., Miral, S., Hancı, H., Erşahin, Y., Tepeli, N., Bulguç, A. G., Tıraş, B. (2001). Child abuse in Turkey: An experience in overcoming denial and a description of 50 cases. *Child Abuse Neglect*, 25(2), 279-90.
- Oshri, A., Sutton, T. E., Warner, J. C., Miller, J. D. (2015). Child maltreatment types and risk behaviors: associations with attachment style and emotion regulation dimensions. *Personality and Individual Differences*, 73, 127-133.
- Ovayolu, N., Uçan, Ö., ve Serindağ, S. (2007). Çocuklarda cinsel istismar ve etkileri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(4), 14-22.
- Önen, A. S. (2012). Öğretmen adaylarının kişilik özellikleri ve duygusal zekâ düzeylerinin stresle başa çıkmalarına etkileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 310-320.

- Özcan, M. C. (2010). *İstismar ve İhmalin Çocuklar Üzerindeki Fiziksel ve Psikolojik Etkilerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Özdemir, O. Ö., Özdemir, P. G., Kadak, M. T., Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 566-589.
- Özdemir, Y. (2009). *Ergenlik Döneminde Benlik Kurgusu Gelişiminin Anababanın Çocuk Yetiştirme Stilleri Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özgüven, İ. E. (2011). *Ailede İletişim ve Yaşam*. Ankara: Pdrem.
- Özgüven, İ.E. (1994). *Psikolojik Testler*. Ankara: Yeni Doğuş.
- Öztürk, S. (2007). *Çocuklarda Duygusal İstismar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Paavilainen, E., Tarkka, M. T. (2003). Definition and identification of child abuse by finnish public health nurses. *Public Health Nursing*; 20(1), 49-55.
- Page, Z. A. (2004). Çocuk cinsel istismarı: Cinsel istismara neden olan etkenler ve cinsel istismarın çocuklar üzerindeki etkileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 7(13), 13-113.
- Pehlivanlı, B. (2004). Otistik bozukluğu olan çocuklarda bağlanma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 15(1), 56-63.

- Pickover, S. (2002). Breaking the Cycle: A Clinical Example of Disrupting an Insecure Attachment System. *Journal of Mental Health Counselling*, 24, 358-366. <Online> www.biomedsearch.com/article/Breaking-cycle-clinical-example-disrupting/92800766.html
- Polat, O. (2001). *Çocuk ve Şiddet*. İstanbul: Der.
- Polat, O. (2002). *Çocuk ve Hakları*. İstanbul: Analiz.
- Polat, O. (2009). *Klinik Adli Tıp: Adli Tıp Uygulamaları*. Ankara: Seçkin.
- Priceputu, M. (2012). Attachment style from theory to the integrative intervention in anxious and depressive symptomatology, *Procedia Social Behavioral Sciences*, 33, 934-938.
- Rebecca, W. (2008). Insecure Attachment Mediates Effects of Partners' Emotional Abuse and Violence on Women's Relationship Quality. *Journal of Family Violence*, 23(6), 483-493.
- Saban, A. (2005). *Çoklu Zekâ Teorisi ve Eğitim*. 5.Baskı. Ankara: Nobel.
- Salovey, P. ve Mayer, J. D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*, 9(3), 185-211.
- Sayın, S. (2007). *Yetişkinlikte Algılanan Anne Baba Tutumları ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkiler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Schimmenti, A., Bifulco, A. (2015). Linking lack of care in childhood to anxiety disorders in emerging adulthood: the role of attachment styles. *Child and Adolescent Mental Health*, 1(20), 41-48.
- Schutte, N. S., Malouff, J. M., Hall, L. E., Haggerty, D. J.; Cooper, J. T.; Golden, C. J., Dornheim, L. (1998). Development and validation of a measure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 25, 167-177.
- Sezer, Ö. (2010). Ergenlerin kendilik algılarının anne baba tutumları ve bazı faktörlerle ilişkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(8), 1-19.
- Shafiq, M. (2010). *Anne Çocuk Bağlanması ve Aile Durumu*. (Uzmanlık tezi). Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi. Ankara.
- Soygüt, G. (2004). Bir düzeltici bağlanma ilişkisi olarak psikoterapi: Psikoterapi süreçlerinde bağlanma ve terapötik ittifak. *Türk Psikoloji Yazıları*, 7(13), 63-77.
- Soysal, A. Ş., Bodur, Ş., İşeri, E., Şenol, S. (2005). Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine bir bakış. *Klinik Psikiyatri*, 8, 88-99.
- Spertus, I. L., Yehuda, R. Wong, C. M., Halligan, S. ve Seremetis, S. V. (2003) Childhood emotional abuse and neglect as predictors of psychological and physical symptoms in women presenting to a primary care practice. *Child Abuse and Neglect*, 27, 1247–1258.
- Springer, K.,W., Sheridan, J., Kuo, D. ve Carnes, M., (2007). Long-term physical and mental health consequences of childhood physical abuse: Results from

a large population-based sample of men and women. *Child Abuse and Neglect*, 31, 517–530.

Sroufe, L. A. (2005). Attachment and development: A prospective, longitudinal study from birth to adulthood. *Attachment and Human Development*, 7, 349–367.

Starzyk, K. B. ve Marshall, W. L. (2003). Childhood family and personological risk factors for sexual offending. *Aggression and Violent Behavior*. 8(1), 93-105.

Steinberg, L., Elmen, J., Mounts, N.(1989). Authoritative Parenting, Psychosocial Maturity and Academic Success Among Adolescents to Antisocial Peer Pressure. *Child Development*. 60, 1424-1436.

Steinberg, L., Lamborn, S., Dornbush, S. ve Darling, N. (1992). Impact of Parenting Practices on Adolescent Achievement: Authoritative Parenting, School Involvement and Encouragement to Succeed. *Child Development*. 63, 1266- 1281.

Sternberg, R. J. (1997). The concept of intelligence and its role in lifelong learning and success. *American Psychologist* 52(10), 1030-1037.

Surcinelli, P., Rossi, N., Montebarecci, O., ve Baldora, B. (2010). Adult attachment styles and psychological disease: Examining the mediating role of personality traits. *The Journal of Psychology*, 144(6), 523-534.

Sümer N., Ünal S., Selçuk E., Kaya B., Polat R., Çekem B. (2009). Bağlanma ve psikopatoloji: Bağlanma boyutlarının depresyon, panik bozukluk ve

obsesif-kompulsif bozuklukla ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63), 38-45

Sümer, M. (2006). *Yetişkinlerin Bağlanma Stilllerinin Duygusal Zekâ, İlişkiye Bağlılık, İlişkide Algılanan Tatmin ve Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Sümer, N. ve Güngör, D. (1999a). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örnekleme üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.

Sümer, N. ve Güngör, D. (1999b). Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(44), 35-58.

Şimşek, A. (2006). *Duygusal Zekânın, Ana Baba Tutumunun ve Doğum Sırasının Tercih Edilen Liderlik Tarzına Etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Şimşek, S. (2010). *Ergenlerde Davranış Problemlerinin Anne-Babadan ve Öğretmenlerden Algılanan Duygusal İstismar Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Şirin, G. (2007). *Öğretmenlerin Duygusal Zekâ Düzeyleriyle Stresle Başa Çıkma Tarzları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Taner, Y. ve Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35 (2), 82-86.
- Tanık, B. (2013) *Gelişim Psikolojisi*. Ankara: BRC Basım.
- Tasca, G. A., Szadkowski, L., Illing, V., Trinneer, A., Grenon, R., Demidenko, N., Krysanski, V., Balfour, L., Bissada, H. (2009). Adult attachment, depression, and eating disorder symptoms: The mediating role of affect regulation strategies. *Personal and Individual Differences*, 47(6), 662-666.
- TDK, *Türk Dil Kurumu*. <Online> www.tdk.gov.tr/
- Terzi, Ş. (2013). Secure attachment style, coping with stress and resilience among university students. *The Journal of Happiness and Well-Being*, 1(2).
- Terzi, Ş., ve Çankaya, Z. (2009). Bağlanma stillerinin öznel iyi olmayı ve stresle başa çıkma tutumlarını yordama gücü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 31, 1-11.
- Thorndike, E. L. (1937). An evaluation of the attempts to measure social intelligence. *Psychological Bulletin*, 34(5), 275-285.
- Tiftik, N. (2012). *Adam Öldürme Nedeniyle Hüküm Giymiş Olan Kadınlarda, Çocukluk Örselenme Yaşantılarına Maruz Kalma Düzeyi, Adil Dünya İnancı ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tire, Y. (2011). *Ön Ergenlerde Olumlu ve Olumsuz Mükemmeliyetçilik ile Algılanan Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*.

Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Toker, T. (2008). *Madde Kullananlarda Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarının, Madde Kullanma Eğilimi, Benlik Saygısı ve Başa Çıkma Tutumları ile İlişkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Topbaş, M. (2004), İnsanlığın büyük bir ayıbı: Çocuk istismarı. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 3(4), 76-80.

Topçu, S. (1997). *Çocuk ve Gençlerin Cinsel İstismarı*. Ankara: Doruk.

Topuksal, D. (2011). *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Duygusal Zekâ Düzeylerinin Ana Baba Tutumları Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Towler, A. J., Stuhlmacher, A. F. (2013). Attachment styles, relationship satisfaction, and well-being in working women. *Journal of Social Psychology*, 153(3), 279-298.

Tönge, Ş. (2011). *Psikiyatri Polikliniğine Başvuran Hastalarda Çocukluk Çağı İstismar ve İhmali İle Mizaç, Karakter Özellikleri ve Öfke Arasındaki İlişki*. Uzmanlık tezi, Gazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Ankara.

Tuna, S. (2010). *Aile İçi Çocuk İstismarı: Annelerin Bazı Risk Faktörleri Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Tunalı, M. (2011). *Başarıya Götüren Anne Baba*. İstanbul: Melisa.
- Türker, A. *Ana Babanın Çocuğun Kişilik Gelişimine Etkisi*. Erişim:04.01.2015
<Online> www.bilted.com/contents/bilgibankasidetay/113
- Ulu, S. (2011). *Ergenlerde Algılanan Duygusal İstismar ile Öfke Düzeyleri ve Öfke İfade Biçimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- UNICEF. *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*. Erişim:25.11.2014 <Online>
www.unicef.org/turkey/crc/_cr23c.html
- Unger, J. A. M. ve De Luca, R. V. (2014). The relationship between childhood physical abuse and adult attachment styles. *Journal of Family Violence*, 29(3), 223-234.
- Ural, A. (2001). Yöneticilerde duygusal zekânın üç boyutu, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 209-219.
- Uyaroğlu, B. (2011). *Üstün Yetenekli ve Normal Gelişim Gösteren İlköğretim Öğrencilerinin Empati Becerileri ve Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ünal, F. (2008). Ailede çocuk istismarı ve ihmali. *Tsa*, 12(1), 9-18.
- Veltkamp, J. L. ve Miller, W. T. (1994). *Clinical Handbook of Child Abuse and Neglect*. Usa: International Universities Press.

- Waldinger, R. J., Schulz, M. S., Barsky, A. J., ve Ahern, D. K. (2006). Mapping the road from childhood trauma to adult somatization: The role of attachment. *Psychosomatic Medicine*, 68, 129-135.
- Waters, E. ve Beauchaine, T. P. (2003). *Are There Really Patterns of Attachment? Theoretical and Empirical Perspectives. Development Psychology*. Erişim: 21.02.2014 <Online> www.psychology.sunysb.edu/attachment/online/fraley_comment.pdf
- Weiss, J. A., MacMullin, J., Waechter, R., Wekerle, C. (2011). Child maltreatment, adolescent attachment style, and dating violence: Considerations in youths with borderline-to-mild intellectual disability. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 9, 555-576.
- Winters, J., Clift, R., ve Dutton, D. (2004). An exploratory study of emotional intelligence and domestic abuse. *Journal of Family Violence*, 19(5), 255-267.
- Yalçın, N. (2011). *Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Çözüm Önerileri*. Yayımlanmamış yüksek lisans projesi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yavuzer, H. (2003). *Çocuğu Tanımak ve Anlamak: Ana Babaların En Çok Sorduğu Soru ve Cevaplarıyla* (3. Baskı). İstanbul: Remzi.
- Yavuzer, H. (2005). *Ana Baba Çocuk: Ailede Çocuk Eğitimi* (18. Baskı). İstanbul: Remzi.

- Yavuzer, H., Aydoğmuş, K., Baltaş, A., Baltaş, Z., Davaslıgil, Ü., Güngörmüş, O., Konuk, E., Korkmazlar, Ü., Navaro, L., Oktay, A., Razon, N., (2003). *Ana-Baba Okulu*. İstanbul: Remzi.
- Yıldız, C. (2008). *Üniversite Öğrencilerinin Geçmişte Yaşadıkları Ayrılık Kaygısı ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yılmaz, A. (1999). Çocuk yetiştirme tutumları: Kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 1(3), 99-118.
- Yılmaz, A. (2000). *Eşler Arasındaki Uyum ve Çocuğun Algıladığı Anne-Baba Tutumu ile Çocukların, Ergenlerin, Gençlerin Akademik Başarıları ve Benlik Algıları Arasındaki İlişkiler*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, G., Fer, S. (2003). Çok yönlü zekâ alanlarına göre düzenlenen öğretim etkinliklerine ilişkin öğrenci görüşleri ve başarıları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 235-245.
- Yılmaz, K. (2009a). *Sınıf Öğretmenlerinin Demokratik Tutumlarının Algıladıkları Anne Baba Tutumlarına ve Bazı Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, M. T. (2009b). *Üniversite Öğrencilerinin Öz-Anlayışları (Self-Compassion) ile Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*.

Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Yılmaz, Y. (2007). *Anne-Baba Tutumları ile İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Okul Başarısı ve Özerkliklerinin Gelişimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yolcuoğlu, İ. G. (2010). Çocukların ihmal istismara uğramasında aile ve çocuklara yönelik risk faktörleri ve sosyal hizmet müdahalesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 21(1), 73-83.

Yörükoğlu, A. (2000). *Çocuk Ruh Sağlığı*. İstanbul: Özgür.

Yurdakavuştu, Y. (2012). *İlköğretim Öğrencilerinde Duygusal Zekâ ve Sosyal Beceri Düzeyleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Zeren, C., Yengil, E., Çelikel, A., Arık, A., Arslan, M. (2012). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı istismarı sıklığı. *Dicle Tıp Dergisi*, 39(4), 536-541.

Zerenoğlu, L. (2011). *Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleriyle Çocukluktaki Örselenme Yaşantıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Zeteroğlu, E. Ş. (2014). *Altı Yaşındaki Çocukların Anne Baba Tutumları ile Çoklu Zekâ Alanları ve Grup İçi Etkinlik Düzeyleri Arasındaki İlişki*.

Yayımlanmamış doktora tezi, Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

Zoroğlu, S. S., Tüzün, Ü., Şar, V., Öztürk, M., Kora, M. E., ve Alyanak, B. (2001). Çocukluk dönemi istismar ve ihmalinin olası sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2(2), 69-78.

EKLER

EK- 1: Katılımcılar İçin Bilgilendirme Formu

Elinizdeki form, üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve çocukluk çağı örselenme yaşantılarının duygusal zekâ ile ilişkilerini incelemek amacıyla hazırlanmıştır.

Araştırmaya yönelik size kişisel bilgi formu ve dört farklı anket verilecektir. Soruların doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Önemli olan sizin ne düşündüğünüzdür.

Anket sonuçları hiçbir şekilde başka amaçla kullanılmayacak olup, anket sonuçlarının güvenilir ve geçerli olabilmesi açısından hiçbir sorunun boş bırakılmaması ve sadece bir seçeneğin işaretlenmesi gerekmektedir.

Anketleri doldururken üzerine isminizi yazmayınız.

Katılımınız, araştırmanın başarısı için büyük önem taşımaktadır.

Çalışmaya yaptığınız katkılardan dolayı teşekkür ederim.

Feyza BOZDEMİR

Mersin Üniversitesi

Yüksek Lisans Öğrencisi

1.	Yaşınız:
2.	Cinsiyetiniz: ☐ Kadın ☐ Erkek
3.	Okuduğunuz Fakülte/ Bölüm:.....
4.	Şu anda kiminle birlikte yaşamaktasınız? ☐ Ailemle yaşıyorum ☐ Yalnız yaşıyorum ☐ Akrabalarım ya da arkadaşlarımla yaşıyorum ☐ Yurtta kalıyorum.
5.	Aile tipiniz: ☐ Çekirdek Aile ☐ Geniş Aile ☐ Parçalanmış Aile
6.	Bugüne kadarki yaşantınızın önemli bir kısmını nerede geçirdiniz? ☐ Metropol (Ankara, İzmir, İstanbul) ☐ İl ☐ İlçe ☐ Kasaba ☐ Köy
7.	Arkadaşlık ilişkilerinizi aşağıdakilerden hangisi en iyi tanımlar? ☐ Hiç arkadaşım yok ☐ Tek bir arkadaşım var ☐ Birçok arkadaşım var
8.	Annenizin ve babanızın eğitim durumunu belirtiniz: <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Anne</p> <p>☐ Okur-Yazar Değil</p> <p>☐ Okur-Yazar</p> <p>☐ İlkokul</p> <p>☐ İlköğretim</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Baba</p> <p>☐ Okur-Yazar Değil</p> <p>☐ Okur-Yazar</p> <p>☐ İlkokul</p> <p>☐ İlköğretim</p> </div> </div>

	☐ Lise ☐ Ön Lisans ☐ Lisans ☐ Lisansüstü ☐ Doktora	☐ Lise ☐ Ön Lisans ☐ Lisans ☐ Lisansüstü ☐ Doktora
9.	Anne ve babanızla ilgili bilgiler: Anne ☐ Öz ☐ Üvey ☐ Sağ ☐ Ölü ☐ Beraber ☐ Boşanmış ☐ Başkasıyla evli	Baba ☐ Öz ☐ Üvey ☐ Sağ ☐ Ölü ☐ Beraber ☐ Boşanmış ☐ Başkasıyla evli
10.	Anne ve babanızın çocuk yetiştirme tutumunu aşağıdaki tanımlardan hangisi size göre en iyi ifade etmektedir? ☐ Demokratik ☐ Otoriter ☐ Koruyucu ☐ Mükemmeliyetçi ☐ İlgisiz	
11.	Ailenizin ekonomik durumunu nasıl tanımlarsınız? ☐ Düşük ☐ Orta ☐ Yüksek	
12.	Kaç Kardeşiniz? ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ve daha fazla	
13.	Anne sütü aldınız mı? ☐ Evet ☐ Hayır	
14.	Genel olarak diğer insanlarla olan ilişkinizi nasıl değerlendiriyorsunuz? ☐ Çok iyi ☐ İyi ☐ Orta ☐ Kötü ☐ Çok kötü	
15.	Karşı cinsle genel olarak ilişkinizi nasıl değerlendiriyorsunuz? ☐ Çok iyi ☐ İyi ☐ Orta ☐ Kötü ☐ Çok kötü	
16.	Yakın arkadaşınız var mı? ☐ Çok fazla ☐ Orta derecede var ☐ Biraz var ☐ Hiç yok	

EK- 2: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri

Her bir madde için, yanındaki çizgili bölüme ne kadar katılıp katılmadığınızı, size uygun olan rakamı **yuvarklak içine** alarak belirleyiniz.

	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7	
	Hiç	Kararsızım /
	Katılmıyorum	fikrim yok
		Tamamen
		kathıyorum
1	Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.	1---2---3---4---5---6---7
2	Terk edilmekten korkarım.	1---2---3---4---5---6---7
3	Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olmak konusunda çok rahatımdır.	1---2---3---4---5---6---7
4	İlişkilerim konusunda çok kaygılıyım.	1---2---3---4---5---6---7
5	Birlikte olduğum kişi bana yakınlaşmaya baslar başlamaz kendimi geri çekiyorum.	1---2---3---4---5---6---7
6	Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları umursadığım kadar umursamayacaklarından korkarım.	1---2---3---4---5---6---7
7	Romantik ilişkide olduğum kişi çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım.	1---2---3---4---5---6---7
8	Birlikte olduğum kişiyi kaybedeceğim diye oldukça kaygılanırım.	1---2---3---4---5---6---7
9	Birlikte olduğum kişilere açılmakta kendimi rahat hissetmem.	1---2---3---4---5---6---7
10	Çoğunlukla, birlikte olduğum kişinin benim için hissettiklerinin, benim onun için hissettiklerim kadar güçlü olmasını arzularım.	1---2---3---4---5---6---7
11	Birlikte olduğum kişiye yakın olmak isterim, ama sürekli kendimi geri çekerim.	1---2---3---4---5---6---7
12	Genellikle birlikte olduğum kişiyle tamamen bütünleşmek isterim ve bu bazen onları korkutup benden uzaklaştırır.	1---2---3---4---5---6---7
13	Birlikte olduğum kişilerin benimle çok yakınlaşması beni gerginleştirir.	1---2---3---4---5---6---7
14	Yalnız kalmaktan endişelenirim.	1---2---3---4---5---6---7
15	Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda oldukça rahatımdır.	1---2---3---4---5---6---7
16	Çok yakın olma arzum bazen insanları korkutup uzaklaştırır.	1---2---3---4---5---6---7
17	Birlikte olduğum kişiyle çok yakınlaşmaktan kaçmaya çalışırım.	1---2---3---4---5---6---7
18	Birlikte olduğum kişi tarafından sevildiğimin	1---2---3---4---5---6---7

	sürekli ifade edilmesine gereksinim duyarım.	
19	Birlikte olduğum kişiyle kolaylıkla yakınlaşabilirim.	1---2---3---4---5---6---7
20	Bazen birlikte olduğum kişileri daha fazla duygu ve bağlılık göstermeleri için zorladığımı hissederim.	1---2---3---4---5---6---7
21	Birlikte olduğum kişilere güvenip dayanma konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım.	1---2---3---4---5---6---7
22	Terk edilmekten pek korkmam.	1---2---3---4---5---6---7
23	Birlikte olduğum kişilere fazla yakın olmamayı tercih ederim.	1---2---3---4---5---6---7
24	Birlikte olduğum kişinin bana ilgi göstermesini sağlayamazsam üzülür ya da kızırım.	1---2---3---4---5---6---7
25	Birlikte olduğum kişiye hemen hemen her şeyi anlatırım.	1---2---3---4---5---6---7
26	Birlikte olduğum kişinin bana istediğim kadar yakın olmadığını düşünürüm.	1---2---3---4---5---6---7
27	Sorularımı ve kaygılarımı genellikle birlikte olduğum kişiyle tartışırım.	1---2---3---4---5---6---7
28	Bir ilişkide olmadığım zaman kendimi biraz kaygılı ve güvensiz hissederim.	1---2---3---4---5---6---7
29	Birlikte olduğum kişilere her zaman güvenip dayanmakta rahatımdır.	1---2---3---4---5---6---7
30	Birlikte olduğum kişi istediğim kadar yakınımda olmadığında kendimi engellenmiş hisseder sıkıntı duyarım.	1---2---3---4---5---6---7
31	Birlikte olduğum kişilerden teselli, öğüt ya da yardım istemekten rahatsız olmam.	1---2---3---4---5---6---7
32	İhtiyaç duyduğumda, birlikte olduğum kişiye ulaşamazsam kendimi engellenmiş hisseder sıkıntı duyarım.	1---2---3---4---5---6---7
33	İhtiyacım olduğunda birlikte olduğum kişiden yardım istemek işe yarar.	1---2---3---4---5---6---7
34	Birlikte olduğum kişiler beni onaylamadıkları zaman kendimi gerçekten kötü hissederim.	1---2---3---4---5---6---7
35	Rahatlama ve güvencenin yanı sıra birçok şey için birlikte olduğum kişiyi ararım.	1---2---3---4---5---6---7
36	Birlikte olduğum kişi benden ayrı zaman geçirdiğinde içerlerim.	1---2---3---4---5---6---7

EK- 3: Ana Baba Tutum Ölçeği

Bu ölçekte sizden istenilen, annenizin ya da babanızın sizi eğitirken genellikle benimsediği davranışlara benzeyen, onların tutumuna uyduğunu düşündüğünüz seçeneklerden uygun olanı işaretlemenizdir.

	ABTÖ	Hiç Uygun Değil	Pek Uygun Değil	Biraz Uygun	Çok Uygun	Tamamen Uygun
1	Bana her zaman güven duygusu vermiş ve beni sevdiğini hissettirmiştir.	1	2	3	4	5
2	Çok yönlü gelişmem için beni olanakları ölçüsünde desteklemiştir.	1	2	3	4	5
3	Her yaptığım işin olumlu yanlarını değil kusurlarını görmüş ve beni eleştirmiştir.	1	2	3	4	5
4	Her zaman başıma kötü bir şey gelecekmiş gibi beni koruyup kollamaya çalışır.	1	2	3	4	5
5	Aramızdaki ilişki ona içimi açmaya cesaret edemeyeceğim kadar resmidir.	1	2	3	4	5
6	Arkadaşlarımı eve çağırma izin verir, geldiklerinde onlara iyi davranır.	1	2	3	4	5
7	Elinden geldiği kadar, her konuda fikrimi almaya özen gösterir.	1	2	3	4	5
8	Çevremizdeki çocuklarla beni karşılaştırır, onların benden daha iyi olduklarını söylerdi.	1	2	3	4	5
9	Bana hükmetmeye çalışır.	1	2	3	4	5
10	Bugün bile alışverişe çıkacağım zaman, kandırılacağımı düşünerek benimle gelmek ister.	1	2	3	4	5
11	Benden her zaman gücümün üstünde başarı beklemiştir.	1	2	3	4	5
12	Fiziksel ve duygusal olarak kendisine yakın olmak istediğim zaman soğuk ve itici davranır.	1	2	3	4	5
13	Sorunlarımı onunla rahatlıkla konuşabilirim.	1	2	3	4	5
14	Neden bazı şeyleri yapmam ya da yapmamam gerektiğini bana açıklar.	1	2	3	4	5
15	Birlikte olduğumuz zamanlar ilişkimiz çok arkadaşçadır.	1	2	3	4	5
16	Kendi istediği mesleği seçmem konusunda beni zorlamıştır.					
17	Sevmediğim yemekleri, yarayacağı düşüncesiyle, zorla yedirirdi.	1	2	3	4	5
18	Sınavlarda hep üstün başarı göstermemi istemiştir.	1	2	3	4	5
19	Kendimi yönetebileceğim yaşlarda bile her gittiği yere beni de götürür, evde yalnız kalmamdan kaygılanır.	1	2	3	4	5
20	Evde bir konu tartışılırken görüşlerimi söylemem için beni teşvik eder.	1	2	3	4	5
21	Küçük yaşımdan itibaren ders çalışma ve okuma alışkanlığı kazanmam konusunda bana yardımcı	1	2	3	4	5

	olmuştur.					
22	Küçüklüğümde bana yeterince vakit ayırır; parka, sinemaya götürmeyi ihmal etmezdi.	1	2	3	4	5
23	Benim gibi bir evladı olduğu için kendini bahtsız hissettiğini sanıyorum.	1	2	3	4	5
24	Okulda başarılı olmam konusunda beni zorlar, kırık not aldığımda cezalandırır.	1	2	3	4	5
25	Beni kendi emellerine ulaşmak için bir araç olarak kullanırdı.	1	2	3	4	5
26	Beni daima yapabileceğimden fazlasını yapmaya zorlamıştır.	1	2	3	4	5
27	Paramı nelere harcadığımı ayrıntılı bir biçimde denetler.	1	2	3	4	5
28	Her zaman, her işte kusursuz olmam gerektiği inancındadır.	1	2	3	4	5
29	Ona yakınlaşmak istediğimde daima bana sıcak bir biçimde karşılık verir.	1	2	3	4	5
30	Bana önemli ve değerli bir kişi olduğum inancını aşlamıştır.	1	2	3	4	5
31	Cinsellik konusunda karşılaştığım sorunları kendisine anlatmak istediğimde hep ilgisiz kalmıştır.	1	2	3	4	5
32	Benim iyiliğimi istediğini, benim için neyin iyi olduğunu ancak kendisinin bileceğini söyler.	1	2	3	4	5
33	Her zaman nerede olduğumu ve ne yaptığımı merak eder.	1	2	3	4	5
34	İyi bir iş yaptığımda beni övmekten çok daha iyisini yapmam gerektiğini söyler.	1	2	3	4	5
35	Cinsel konularda çok tutucu olduğu için onun yanında bu konulara ilgi gösteremem.	1	2	3	4	5
36	Aile ile ilgili kararlar alınırken benimde fikrimi öğrenmek ister.	1	2	3	4	5
37	Beni olduğum gibi kabul etmiştir.	1	2	3	4	5
38	Başkalarına benden daha çok önem verir ve onlara daha nazik davranır.	1	2	3	4	5
39	Günlük olaylar hakkında anlattıklarımı ilgi ile dinler ve bana açıklayıcı cevaplar verir.	1	2	3	4	5
40	Benimle genellikle sert bir tonda ve emrederek konuşur.	1	2	3	4	5

EK- 4: Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği

	ÇÖYÖ	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
1	Ben çocukken, ailemde birileri bana vurur ya da beni döverdi.	1	2	3	4	5
2	Ben çocukken, hiç kimse benimle ilgilenmediği için, kendi bakımımı kendim daha iyi yaptığımı hissedirim.	1	2	3	4	5
3	Ben çocukken, ailemdeki kişiler birbirleriyle tartışır, kavga ederdi.	1	2	3	4	5
4	Ben çocukken, ailemde benimle ilgilenen ve beni koruyan birinin olduğunu bilirdim.	1	2	3	4	5
5	Ben çocukken, ailemde bana bağırıp-çağırın biri vardı.	1	2	3	4	5
6	Ben çocukken, annemi ya da kardeşlerimi dövülürken ya da onlara vurulurken gördüm.	1	2	3	4	5
7	Ben çocukken, gereksinimim olan sevgi ve ilgiyi gördüm.	1	2	3	4	5
8	Ben çocukken, ailemde kendimi önemli ya da özel hissetmemi sağlayan biri vardı.	1	2	3	4	5
9	Ben çocukken, ailemde kendimi, dövüşerek, ona vurarak ya da ondan kaçarak korumak zorunda kaldığım biri vardı.	1	2	3	4	5
10	Ben çocukken, ailemde, başarılı biri olmamı isteyen bir kişinin varlığını hissedirdim.	1	2	3	4	5
11	Ben çocukken, değişik zamanlarda değişik kişilerin yanında yaşadım (değişik yakınlarımla ya da evlat verildiğim ailelerle).	1	2	3	4	5
12	Ben çocukken, sevdiğimi hissedirdim.	1	2	3	4	5
13	Ben çocukken, annem ve babam, bana ve kardeşlerime eşit davranmaya çalışırlardı.	1	2	3	4	5
14	Ben çocukken, ailemdeki kişilerden, bir doktora ya da hastaneye gitmek zorunda kalacak denli dayak yediğim oldu.	1	2	3	4	5
15	Ben çocukken, ailemde beni başımın belaya girmesinden koruyan birileri vardı.	1	2	3	4	5
16	Ben çocukken, ailemdekiler beni bir yerlerim çürüyecek ya da iz kalacak denli döverdi.	1	2	3	4	5
17	Ben çocukken, bir erişkinle ya da benden en az beş yaş	1	2	3	4	5

	büyük birisiyle cinsel ilişkim oldu.					
18	Ben çocukken, kemer, sopa, oklava ya da benzeri sert cisimlerle dövülerek cezalandırıldım.	1	2	3	4	5
19	Ben çocukken, ailemizin üyeleri birbirlerini gözetirlerdi.	1	2	3	4	5
20	Ben çocukken, annemle babam ayrı yaşardı ya da boşanmıştı.	1	2	3	4	5
21	Ben çocukken, fiziksel olarak istismar edildiğime (dayak yeme vs.) inanıyorum.	1	2	3	4	5
22	Ben çocukken, ailemdeki kişiler beni kötü etkilerden korumaya çalıştılar.	1	2	3	4	5
23	Ben çocukken, evde bana bakan ve benim sorumluluğumu üstlenen bir kişi vardı.	1	2	3	4	5
24	Ben çocukken, öğretmen, komşu ya da doktor gibi kişilerin dikkatini çekecek denli kötü dayak verdim.	1	2	3	4	5
25	Ben çocukken, ailemde denetimsiz davranışları olan kişiler vardı.	1	2	3	4	5
26	Ben çocukken, ailemdeki kişiler beni okula devam etmem ve eğitimimi sürdürmem için yüreklendirdi.	1	2	3	4	5
27	Ben çocukken, bana verilen cezalar çok katıydı.	1	2	3	4	5
28	Ben çocukken, ailemdeki kişiler birbirlerine yakındılar.	1	2	3	4	5
29	Ben çocukken, birisi bana cinsel amaçla dokunmaya ya da kendisine dokundurtmayı denedi.	1	2	3	4	5
30	Ben çocukken, ailemdeki kişiler beni itip-kaktı.	1	2	3	4	5
31	Ben çocukken, birisi kendisiyle cinsel ilişkim olmazsa beni incitmekle ve hakkımda yalanlar söylemekle tehdit etti.	1	2	3	4	5
32	Ben çocukken, çocukluğum mükemmeldi.	1	2	3	4	5
33	Ben çocukken, ailemde incitilmekle korkutuldum.	1	2	3	4	5
34	Ben çocukken, birisi benimle cinsel içerikli davranışlara girmeyi ya da bana cinsellikle ilgili şeyler izlettirmeyi denedi.	1	2	3	4	5
35	Ben çocukken, ailemde bana güvenen biri vardı.	1	2	3	4	5
36	Ben çocukken, duygusal olarak istismar edildiğime (aşağılanma, eleştirilme, ihmâl edilme vb.) inanıyorum.	1	2	3	4	5
37	Ben çocukken, ailemdeki kişiler ne yaptığımla ilgilenir gibi gözükmezler ya da ne yaptığımı bilmezlerdi.	1	2	3	4	5
38	Ben çocukken, dünyadaki en iyi aileye sahiptim.	1	2	3	4	5
39	Ben çocukken, cinsel olarak istismar edildiğime inanıyorum.	1	2	3	4	5
40	Ben çocukken, ailem güç ve destek kaynağımdı.	1	2	3	4	5

EK- 5: Duygusal Zekâ Ölçeği

	DZÖ	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Başkalarıyla kişisel problemlerim hakkında ne zaman konuşacağımı bilirim.	1	2	3	4	5
2	Engellerle karşılaştığımda, benzer engellerle önceden de karşılaştığımı ve onların üstesinden geldiğimi anımsarım.	1	2	3	4	5
3	Yeni bir şeyler denediğimde genellikle başarısız olacağımı düşünürüm.	1	2	3	4	5
4	Problemleri ele alırken ruh halimin etkisi azalır.	1	2	3	4	5
5	İnsanlar bana kolaylıkla güvenir.	1	2	3	4	5
6	Diğer insanlardan gelen sözel olmayan mesajları anlamakta güçlük çekerim.	1	2	3	4	5
7	Hayatımdaki bazı önemli büyük olaylar neyin önemli olduğunu, neyin önemli olmadığını tekrar gözden geçirmeme yol açmıştır.	1	2	3	4	5
8	Bazen konuştuğum kişinin espri mi yaptığını, ciddi mi olduğunu çıkartamam.	1	2	3	4	5
9	Ruh halim değiştiğinde yeni olanaklar görürüm / Yeni olanakların farkına varırım.	1	2	3	4	5
10	Duyguların hayatımın netliğinde / hayat tarzımda çok etkisi yoktur.	1	2	3	4	5
11	Yaşadığım duyguların farkındayım.	1	2	3	4	5
12	Genellikle, gelecekte iyi şeyler olacağını beklemem.	1	2	3	4	5
13	Hayatımda bir problemi çözmeye çalışırken olabildiğince duygusal olmamayı yararlı görürüm.	1	2	3	4	5
14	Duygularımı gizli tutmayı tercih ederim.	1	2	3	4	5
15	Olumlu bir duygu yaşadığımda bu duyguyu nasıl sürdüreceğimi bilirim.	1	2	3	4	5
16	Olayları başkalarının zevkine göre ayarlarım / düzenlerim.	1	2	3	4	5
17	Sosyal olaylarda ne olup ne bittiğini genellikle yanlış yorumlarım.	1	2	3	4	5
18	Beni mutlu eden aktiviteleri arayıp bulurum.	1	2	3	4	5

19	Başkalarına yolladığım sözel olmayan mesajlarımın farkındayım.	1	2	3	4	5
20	Başkalarının üstünde bıraktığım etkiyle çok fazla ilgilenmem.	1	2	3	4	5
21	Olumlu bir ruh halinde iken problemleri çözmek kolay gelir.	1	2	3	4	5
22	İnsanların yüz ifadelerini yanlış yorumlayabilirim.	1	2	3	4	5
23	Yeni fikirlerle ortaya çıkmamda duygularımın bir yardımı olduğuna inanmam.	1	2	3	4	5
24	Duygularımın neden değiştiğini çoğunlukla anlayamam.	1	2	3	4	5
25	Yeni fikirlerle ortaya çıkmamda olumlu ruh halimin etkili olduğunu düşünmüyorum.	1	2	3	4	5
26	Duygularımı kontrol etmeyi güç buluyorum.	1	2	3	4	5
27	Yaşadığım duyguların kolayca farkında olabilirim.	1	2	3	4	5
28	İnsanların konuşulması güç biri olduğumu söyledikleri olmuştur.	1	2	3	4	5
29	Aldığım görevlerin en iyi sonucunu hayal ederek kendimi motive ederim.	1	2	3	4	5
30	İyi bir şey yaptıklarında insanları överim.	1	2	3	4	5
31	Başkalarının gönderdikleri sözel olmayan mesajların farkındayım.	1	2	3	4	5
32	Başka biri kendi hayatındaki önemli bir olayı benle paylaşırken, neredeyse o olayı kendim yaşamış gibi hissederim.	1	2	3	4	5
33	Duygularımda bir değişiklik hissettiğimde, yeni fikirlerle ortaya çıkmaya eğilimliyimdir.	1	2	3	4	5
34	Problemleri nasıl ele alacağımda duygularım büyük bir rol oynamaz.	1	2	3	4	5
35	Bir mücadeleyle / zorlukla karşı karşıya kaldığımda çabuk pes ederim çünkü başarısız olacağımı düşünürüm.	1	2	3	4	5
36	Diğer insanların ne hissettiklerini sadece onlara bakmakla anlarım.	1	2	3	4	5
37	Kötü hissettiklerinde insanların kendilerini daha iyi hissetmelerine yardımcı olurum.	1	2	3	4	5
38	Engellerle uğraşmayı sürdürmeme yardım için iyi ruh halimden faydalanırım.	1	2	3	4	5
39	Başkalarının ses tonlarından nasıl hissettiklerini anlamayı güç bulurum.	1	2	3	4	5
40	İnsanların bazı şeyleri neden hissettiklerini anlamakta güçlük çekerim.	1	2	3	4	5
41	Yakın arkadaşlıklar kurmayı zor bulurum.	1	2	3	4	5

EK- 6: Uygulama İzni

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

27.12.2013

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı YL-RPD-1002 numaralı yüksek lisans öğrencisiyim. Yrd. Doç. Dr. Bülent GÜNDÜZ danışmanlığında yürütmekte olduğum “Bağlanma Stilleri, Algılanan Anne Baba Tutumları ve Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarının Duygusal Zekâ Düzeyine Etkileri” konulu yüksek lisans tezim kapsamında Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE), Ana Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ), Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ) ve Duygusal Zekâ Ölçeğini üniversitemizin aşağıda belirtilen fakültelerine devam eden öğrencilerine uygulayabilmem konusunda gereğinin yapılmasını saygılarımla arz ederim.

Feyza BOZDEMİR

Uygulama Yapmak İçin İzin İstenen Fakülteler:

Güzel Sanatlar Fakültesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İletişim Fakültesi
Eğitim Fakültesi
Eczacılık Fakültesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Mühendislik Fakültesi
Mimarlık Fakültesi
Su Ürünleri Fakültesi

EK1: Kişisel Bilgi Formu
EK2: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)
EK3: Ana Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)
EK4: Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ)
EK5: Duygusal Zekâ Ölçeği

EK- 7: Ölçek Kullanım İzinleri

Re: İzin - Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)

Bununla ilişkili iletileri görmek için, [iletileri konuşmaya göre gruplandırın](#).

Nebi Sümer (nsumer@metu.edu.tr) [Kişilere ekle](#) 16.12.2013 [Belgeler](#)
Kime: Feyza BOZDEMİR

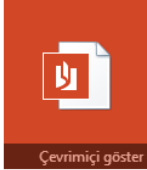
| 2 ek (toplam 220,2 KB)

Yakın İlişkilerde Yas...

Çevrimiçi göster

Sümer_2006_TPD_2...

Çevrimiçi göster

[Tümünü zip olarak indir](#)

Merhaba,

Memnuniyetle kullanabilirsiniz. Ölçek ve ilgili makale ekte. Çalışmanızda başarılar..

Nebi Sümer

Re: İzin - Duygusal Zeka Ölçeği

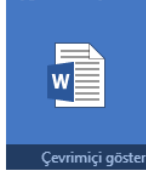
Bununla ilişkili iletileri görmek için, [iletileri konuşmaya göre gruplandırın](#).

Emine Göçet (egocet@sakarya.edu.tr) [Kişilere ekle](#) 19.12.2013 [Belgeler](#)
Kime: Feyza BOZDEMİR

| 1 ek (20,3 KB)

uygulanacak şekild...

Çevrimiçi göster

[Zip olarak indir](#)

Merhaba,

Öncelikle ölçeği kullanabilirsiniz elbette. Gerekli bilgileri aşağıda ekliyorum. Kolay gelsin.

Re: izin - Ana baba tutumları ölçeği

Bununla ilgili iletileri görmek için, [iletileri konuşmaya göre gruplandırın](#).

Jale Eldeleklioğlu (eldelek@uludag.edu.tr) [Kişilere ekle](#) 23.12.2013 |►
Kime: Feyza BOZDEMİR ✕

Merhaba Feyza,
Kuzgun'la birlikte geliştirdiğimiz ANNE BABA TUTUM ÖLÇEĞİ ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ üzerinde geliştirildiği için sadece bu grup üzerinde çalışırsanız kullanabilirsiniz, ölçeğe ve psikometrik özelliklerine doktora tezinden (YÖK tez merkezi) ulaşabilirsiniz.

İyi çalışmalar, sevgiler..
Doç. Dr. Jale Eldeleklioğlu
U. Ü. Eğitim Fakültesi
Nilüfer BURSA

ölçek ve kullanma izni

Z. Nazan ALPARSLAN (nazan@cu.edu.tr) [Kişilere ekle](#) 09.03.2015 |► [Belgeler](#)
Kime: feyzabozdemir@gmail.com ✕

1 ek (46,7 KB)

Outlook.com [Etkin Görünüm](#) ▾

ÇOCUKLUK YAŞAN...

[Zip olarak indir](#) [OneDrive'a kaydet](#)

Sevgili Feyza,

Ölçek kullanma iznini tabii ki veriyorum.

EK- 8: ÖZGEÇMİŞ**Feyza BOZDEMİR**

1986 yılında Mardin'in Midyat ilçesinde doğdu. İlkokulu Ankara Halide Edip Adıvar İlkokulu'nda, ortaokulu Mersin Bahçelievler İlköğretim Okulu'nda okudu. Lise öğrenimini ise Mersin Hacı Sabancı Anadolu Lisesi'nde tamamladı.

2004 yılında, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği bölümünü kazandı ve 2008 yılında bu bölümden mezun oldu. Aynı yılın Eylül ayında Mersin'in Akdeniz ilçesinde bulunan Esenli İlköğretim Okulu'na, Milli Eğitim Bakanlığınca "Okul Öncesi Öğretmeni" olarak atandı. 2015 yılında Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programını tamamladı.

Halen, 2010 yılında tayininin çıktığı, Mersin ili Akdeniz ilçesinde bulunan Mithatpaşa Ortaokulu'nda Okul Öncesi Öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

e-mail: feyzabozdemir@gmail.com